

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä. Laki korvaisi voimassa olevan rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain.

Ehdotetulla lailla pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoittamiseen.

Uuden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annettavan lain soveltamisala olisi voimassa olevaa lakia laajempi. Lain piiriin tulisivat uusina muun muassa omaisuudenhoito- ja yrityspalveluiden tarjoajat sekä liike- tai ammattitoimintana pääasiallisesti veroneuvontapalveluita tarjoavat. Uusina ilmoitusvelvollisina lakia sovellettaisiin myös liike- ja ammattitoimintana tavaroita myyviin ja välittäviin siltä osin kuin maksu vastaanotetaan käteisenä yhtenä vähintään 15 000 euron suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina, jotka ovat yhteensä vähintään 15 000 euroa.

Lakiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä otettaisiin direktiivissä edellytetyt säännökset asiakkaiden tuntemisesta ja asiakassuhteen jatkuvasta seurannasta. Asiakkaan tuntemiseksi edellytettävien toimien laajuus pohjautuisi riskiperusteiseen arviointiin. Riskiperusteinen arviointi edellyttäisi, että ilmoitusvelvollisella ovat riittävät menetelmät, joilla se arvioi toimintaansa ja asiakkaisiinsa liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskit. Kun rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski on tavanomaista suurempi, ilmoitusvelvollisen olisi tehtävä asiakkaan tuntemista

koskevat toimet tehostetusti. Tällainen riski liittyy muun muassa kirjeenvaihtajapankkisuhteisiin, asiakkaisiin, jotka on etätunnistettu tai jos asiakkaana on toisen valtion poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö.

Eräille elinkeinoille asetettaisiin direktiivin vaatimusten mukaisesti rekisteröitymisvelvollisuus ennen toiminnan aloittamista. Rekisteröitymisvelvollisuus koskisi maksuliikettä ja valuutanvaihtotoimintaa harjoittavia sekä omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoavia. Ehdotuksen mukaan rekisteröinti- ja valvontaviranomaisena toimisi Etelä-Suomen lääninhallitus.

Lain soveltamisalaan kuuluville ilmoitusvelvolliselle asetettaisiin direktiivin edellyttämä toimivaltainen viranomainen tai muu valvomaan asetettu taho valvomaan lain noudattamista.

Esitykseen sisältyy lisäksi kansallisesta muutostarpeesta lähtöisin olevia muutoksia. Vero-, tulli-, rajavartio- ja ulosottoviranomaisen sekä konkurssiasiamiehen olisi huolehdittava siitä, että niiden toiminnassa kiinnitetään huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, ja niiden on ilmoitettava tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmoitulleista epäilyttävistä liiketoimista tai terrorismin rahoittamisen epäilystä rahanpesun selvittelykeskukselle.

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia muutettaisiin niin, että verohallinnolla olisi oikeus antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen rahanpesun selvittelykeskukselle verovalvonnan yhteydessä havaituista epäilyttävistä liiketoimista tai kun voidaan epäillä liiketoimeen sisältyviä varoja

käytettävän terrorismin rahoittamisen tai sen rangaistavaan yritykseen.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi annettavaksi ehdotettavasta laista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä johtuvat tekniset tarkistukset luottolaitostoiminnasta, sijoituspalveluyrityksistä ja arvo-osuusjärjestelmästä annettuihin lakeihin sekä sijoitusrahastolakiin.

Uudet säännökset tehostaisivat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	3
YLEISPERUSTELUT.....	5
1 Johdanto.....	5
2 Nykytila.....	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä.....	5
Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta.....	11
Luottolaitoslaki, sijoitusrahastolaki ja sijoituspalveluyrityksistä ja arvo- osuusjärjestelmästä annetut lait.....	12
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	12
Kolmas rahanpesudirektiivi.....	12
Komission täytäntöönpanodirektiivi.....	16
Rahanpesua ja terrorismin rahoitusta koskevat säännökset muissa EU:n jäsenvaltioissa.....	17
Kansainvälinen kehitys.....	17
2.3 Nykytilan arviointi.....	18
3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	18
3.1 Esityksen tavoitteet.....	18
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	19
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	21
Luotto- ja rahoituslaitokset.....	21
Vakuutusyhtiöt.....	22
Rahapelitoiminta.....	22
Omaisuidenhoito- ja yrityspalveluita tarjoavat.....	23
Käteisen rahan vastaanottamista koskeva sääntely.....	23
Asiakkaiden tunteminen.....	24
Asiakkaan tuntemistietojen säilyttäminen.....	24
Velvollisuus tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta ja liiketoimen keskeyttämisen.....	24
Salassapitovelvollisuus ja sitä koskevat poikkeukset.....	25
Työntekijöiden kouluttaminen ja suojeleminen.....	25
Valvonta.....	25
Eräitä viranomaisia koskeva huolehtimisvelvoite.....	26
Maksajan tieto -asetus.....	26
Verotustietolaki.....	27
Luottolaitoslaki, sijoitusrahastolaki ja sijoituspalveluyrityksistä ja arvo- osuusjärjestelmästä annetut lait.....	27
4 Esityksen vaikutukset.....	27
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	27
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	29
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	30
5 Asian valmistelu.....	
6 Riippuvuus muista esityksistä.....	
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	31
1 Lakiehdotusten perustelut.....	31

1.1	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi	
1 luku	Yleiset säännökset.....	31
2 luku	Asiakkaan tunteminen.....	40
3 luku.	Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen	56
4 luku.	Eräiden toiminnanharjoittajien rekisteröitymisvelvollisuus.....	59
5 luku.	Valvonta ja tiedonsaantioikeus	61
6 luku.	Erinäiset säännökset.....	65
1.2	Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta	70
1.3	Laki luottolaitostoiminnasta	71
1.4	Laki sijoituspalveluyrityksistä.....	71
1.5	Sijoitusrahastolaki	71
1.6	Laki arvo-osuusjärjestelmästä	71
2	Voimaantulo	
3	Säätämisyjärjestys	71
LAKIEHDOTUKSET	73
1.	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä.....	73
2.	Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta	89
3.	Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain 145 §:n muuttamisesta	90
4.	Laki sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 69 §:n muuttamisesta	91
5.	Laki sijoitusrahastolain 144 §:n muuttamisesta.....	92
6.	Laki arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 29 b §:n muuttamisesta.....	93
LIITE	94
RINNAKKAISTEKSTIT	94
2.	Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta	94
3.	Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain 145 §:n muuttamisesta	95
4.	Laki sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 69 §:n muuttamisesta	96
5.	Laki sijoitusrahastolain 144 §:n muuttamisesta.....	97
6.	Laki arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 29 b §:n muuttamisesta.....	98

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Rahanpesun estäminen on yksi tehokkaimmista keinoista vastustaa järjestäytyntä rikollisuutta. Laittomasta toiminnasta saatujen tuottojen tuominen rahoitusjärjestelmään on uhka terveelle ja kestäväälle taloudelliselle kehitykselle. Luotto- ja rahoituslaitosten luotettavuus, koskemattomuus ja uskottavuus voivat vaarantua, jos rikolliset tai niiden yhteistyökumppanit pystyvät peittämään rikollisuudesta saadun hyödyn alkupe-
rän rahoitusjärjestelmän kautta tai ohjaamaan alkuperältään laillisia tai laittomia varoja terrorismin rahoitukseen.

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 26 päivänä lokakuuta 2005 direktiivin rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen 2005/60/EY, jäljempänä *kolmas rahanpesudirektiivi*. Lisäksi Euroopan yhteisöjen komissio on antanut 1 päivänä elokuuta 2006 direktiivin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY täytäntöönpanotoimenpiteistä ”poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön” määritelmän sekä yksinkertaistettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä sekä satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti harjoitetun rahoitustoiminnan perusteella myönnettyjä poikkeuksia koskevien teknisten perusteiden osalta 2006/70/EY, jäljempänä *komission täytäntöönpanodirektiivi*.

Kolmannen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanosta johtuvat lainsäädännön muutokset on saatettava jäsenvaltioissa voimaan viimeistään 15 päivänä joulukuuta 2007. Kolmas rahanpesudirektiivi ja komission täytäntöönpanodirektiivi pannaan täytäntöön Suomessa korvaamalla laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä (68/1998), jäljempänä *rahanpesulaki*, ehdotetulla tavalla lailla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä

Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1998. Rahanpesulakia muutettiin olennaisesti 1 päivänä kesäkuuta 2003 voimaan tulleella rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (365/2003). Rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettu sisäasiainministeriön asetus (890/2003), jäljempänä *rahanpesuasetus*, annettiin 23 päivänä lokakuuta 2003. Muutoksilla pantiin täytäntöön rahoitusjärjestelmien rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämisestä annetun neuvoston direktiivin 91/308/ETY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/97/EY, jäljempänä *toinen rahanpesudirektiivi*.

Rahanpesulain tavoite ja soveltamisala

Rahanpesulain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää niiden paljastamista ja tutkintaa sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia. Rahanpesulain soveltamisala on laajennettu 1 päivänä kesäkuuta 2003 voimaan tulleella rahanpesulain muutoksella kansainvälisessä terrorismin rahoituksen vastaisessa yleissopimuksessa ja kansainvälisen rahanpesun vastaisen toimintaryhmän (Financial Action Task Force on Money Laundering, jäljempänä *FATF*), terrorismin rahoituksen vastaisissa erityissuosituksissa asetettujen velvoitteiden täyttämiseksi myös terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen. Rahanpesulain 1 §:n 2 momentin mukaan mitä rahanpesulaissa säädetään ra-

hanpesun estämisestä ja selvittämisestä, sovelletaan myös rikoslain (39/1889) 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettua terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen. Ilmoitusvelvollisella on terrorismin rahoitusta epäillessään samat asiakkaan tunnistamis-, huolellisuus- ja ilmoitusvelvoitteet kuin mahdollisessa rahanpesutapauksessa. Erona on kuitenkin se, että rahanpesua epäiltäessä epäillään liiketoimeen sisältyvien varojen laillista alkuperää, kun taas terrorismin rahoittaminen voi tapahtua myös laillisesti hankituilla varoilla.

Rahanpesulla tarkoitetaan rikoslain 32 luvun 6—10 §:ssä tarkoitettua toimintaa. Rahanpesuun syyllistyy se, joka ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää tai välittää rikoksella hankittua omaisuutta, rikoksen tuottamaa hyötyä tai näiden tilalle tullutta omaisuutta peittääkseen tai häivyttääkseen hyödyn tai omaisuuden laittoman alkuperän tai avustaa rikoksentekijää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset taikka peittää tai häivyttää rikoksella hankitun omaisuuden, rikoksen tuottaman hyödyn taikka näiden tilalle tulleen omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai siihen kohdistuvat määräämistoimet tai oikeudet taikka avustaa toista tällaisessa peittämisessä tai häivyttämisessä.

Rikoslain 34 a luku sisältää säännökset terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä rikoksista, niiden valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta, terrorismin rahoittamisesta sekä terroristisen tarkoituksen, terroristiryhmän ja kansainvälisen järjestön määritelmät. Terrorismin rahoittamisella tarkoitetaan rikoslain 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettua toimintaa. Terrorismin rahoittamisesta tuomitaan se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai on tietoinen siitä, että varoilla rahoitetaan rikoslain 34 a luvun 5 §:n 1—5 kohdassa tarkoitettuja rikoksia.

Rahanpesun selvittämisellä tarkoitetaan rahanpesulain 2 §:n 2 kohdan mukaan epäilyttäviin liiketoimiin liittyvien ilmoitusten vastaanottamista, tallettamista, selvittämistä ja tutkintaa.

Ilmoitusvelvolliset

Rahanpesua ja terrorismin rahoittamista torjutaan sekä ennalta ehkäisevin että jälkikäteen vaikuttavin keinoin. Ennalta ehkäisevistä toimista tärkein on ilmoitusjärjestelmä. Rahanpesulain 3 §:ssä on luettelo lain soveltamisalaan kuuluvista yhteisöistä ja elinkeinonharjoittajista, joita kutsutaan rahanpesulain 2 §:n 3 kohdan määritelmän mukaan ilmoitusvelvollisiksi. Ilmoitusvelvollisia ovat luottolaitokset ja rahoituslaitokset, sijoituspalveluyritykset, rahastoyhtiöt ja säilytysyhteisöt, vakuutusyhtiöt, vakuutuksenvälittäjät, panttilainauslaitokset, rahapeliyhteisöt ja rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja välittävät elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt, kiinteistön- ja liikevuokrahuoneiston välittäjät, sekä liike- ja ammattitoimintaa harjoittavat tilintarkastajat, kirjanpitäjät, jalokivi- tai jalometallituotteita, taideteoksia taikka kulkuvälineitä myyvät tai välittävät, huutokauppoja toimittavat, oikeudellisissa asioissa avustavat sekä arvopaperikeskus ja tilinhoitajayhteisöt.

Oikeudellisissa asioissa avustavien osalta ilmoitusvelvollisuus koskee osallistumista asiakkaan puolesta kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostamiseen ja myyntiin, asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitamisen, pankki-, säästö- tai arvoosuustilien avaamisen tai hoitamisen, yhtiöiden perustamisen, johtamisen tai yritysten hallinnoimiseksi tarvittavien varojen järjestelyn tai säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustamisen, johtamisen tai niiden toiminnasta vastaamisen suunnittelun tai toteuttamisen ja toimimista asiakkaan puolesta ja lukuun liiketoimissa tai kiinteistön kaupoissa. Ilmoitusvelvollisuus ei sen sijaan koske oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitamista.

Rahanpesun selvittelykeskus

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen selvittämiseen kuuluvien tehtävien hoitamista varten keskusrikospoliisissa on rahanpesun selvittelykeskus. Rahanpesun selvittelykeskus on perustettu rahanpesulailla vuonna 1998. Tätä ennen rahanpesun selvittelytoiminta kuului keskusrikospoliisin rikostieto-

palvelussa toimivalle rahanpesun selvittelyryhmälle. Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävänä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen lisäksi edistää eri viranomaisten yhteistyötä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa sekä yhteistyö ja tietojen vaihto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen selvittämisestä huolehtivien vieraan valtion viranomaisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Rahanpesun selvittelykeskus osallistuu ilmoitusvelvollisten kouluttamiseen sekä huolehtii osaltaan ilmoitusvelvollisten kanssa tehtävän yhteistyön kehittämistä. Keskusrikospoliisi antaa vuosittain sisäasiainministeriölle selvityksen rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnasta sekä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen vastaisen toiminnan yleisestä edistymisestä Suomessa.

Rahanpesun selvittelykeskuksella on valtuudet suorittaa esitutkintalain (449/1987) mukainen esitutkinta, jos asiassa on syytä epäillä rikosta. Rahanpesu- ja poliisilaissa (493/1995) säädettyjen toimivaltuuksien mukaisesti selvittelykeskus voi ilmoitusta tutkiessaan rekisteritarkistusten lisäksi suorittaa kuulusteluja, tarkkailua, teknistä tarkkailua ja valvontaa, televalvontaa, valeostoja ja peite-toimintaa. Lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevällä päällystöön kuuluvalla poliisimiehellä on rahanpesulain 11 §:n nojalla oikeus antaa määräys pidäytyä suorit-tamasta epäilyttävää liiketoimintaa enintään viiden arkipäivän ajaksi, jos tällainen pidättyminen on tarpeen rahanpesun tai terrorismin rahoituksen selvittämiseksi.

Viranomaisten ja muiden valvomaan asetettujen valvonta- ja ilmoitusvelvollisuus

Ilmoitusvelvollista valvovan viranomaisen, kuten Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvontaviraston, säästöpankkilaissa (1502/2001) tarkoitetun säästöpankkitarkastuksen, osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista annetussa laissa (1504/2001) tarkoitetun osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisön sekä osuuskuntalaissa tarkoitetun säästökassatarkastajan tulee valvoa rahanpesulakiin sisältyvien velvollisuuksien täyttämistä.

Rahanpesulain 5 §:n 2 momentissa säädetään valvovan viranomaisen ja valvomaan asetettujen ilmoitusvelvollisuudesta. Jos edellä mainittu viranomainen tai muu valvomaan asetettu suorittamansa valvonnan tai muutoin tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmii tulleiden seikkojen nojalla katsoo, että on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää taikka niitä käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavan yrityksen tekemiseen, sen on ilmoitettava asiasta rahanpesun selvittelykeskukselle.

Asiakkaan tunnistamisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisen on rahanpesulain 6 §:n mukaan todettava vakituisen asiakkaansa henkilöllisyys. Sama vaatimus koskee myös muita kuin vakituisia asiakkaita, kun suoritettavan liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien toimenpiteiden suuruus yhteensä on vähintään 15 000 euroa. Ilmoitusvelvollisen on todettava asiakkaansa henkilöllisyys myös pelikasinotoiminnassa tai jos on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää taikka niitä käytettävän rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen tai sen rangaistavan yrityksen tekemiseen. Veikkaus- ja vedonlyöntitoiminnassa tai totopelissä asiakkaan henkilöllisyys on todettava kun pelaajan asettama rahapanos on yhtenä suorituskuna tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 3 000 euroa. Jos on todennäköistä, että asiakas toimii toisen henkilön lukuun, on henkilöllisyyden toteaminen käytettävissä olevin keinoin ulotettava myös tähän henkilöön.

Rahanpesuasetuksessa on tarkempia säännöksiä etätunnistamisesta. Jos henkilö taikka hänen tai sen puolesta tai asiamiehenä toimiva ei ole läsnä henkilöllisyyttä todennettaessa, henkilön on tunnistauduttava sähköisesti laatuvarmennetta tai muuta tietoturvallista ja todisteellista tunnistautumistekniikkaa käyttäen. Erityisestä syystä ilmoitusvelvollinen voi etätunnistaa henkilön hankkimalla tämän henkilöllisyyden todentamiseksi tarvittavan selvityksen käyttämällä lähteitä, joista selvitys voidaan luotettavasti saada.

Rahanpesulain 6 §:n 3 momentti sisältää eräitä poikkeuksia asiakkaan tunnistamisvel-

vollisuudesta. Vakuutusyhtiöiden ja vakuutusdustajien ei tarvitse todeta asiakkaansa henkilöllisyyttä, jos toimeksiantosopimus koskee sellaista vakuutusta, jossa vakuutuskaudelta maksettava maksu on enintään 1 000 euroa taikka jossa kertavakuutusmaksu on enintään 2 500 euroa tai jos toimeksiantosopimus koskee sellaista lakisääteistä työeläkevakuutusta tai yrittäjäeläkevakuutusta, johon ei liity takaisinostoehdot ja jota ei voida käyttää lainan vakuutena. Sama koskee jos vakuutuksesta maksettava maksu suoritetaan vakuutuksenottajan Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneessa luotto- tai rahoituslaitoksessa olevalta tililtä taikka muussa kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneen luotto- tai rahoituslaitoksen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimivassa sivukonttorissa olevalta tililtä.

Näiden lisäksi asiakkaan henkilöllisyyttä ei tarvitse todeta, jos asiakas on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys tai henkivakuutusyhtiö taikka muussa kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneen luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen tai henkivakuutusyhtiön Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiva sivukonttori. Asiakkaan henkilöllisyyttä ei tarvitse todeta myöskään, jos asiakas on sellaisessa muussa valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys tai henkivakuutusyhtiö, jonka valtion rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmä täyttää kansainväliset vaatimukset, taikka muussa kuin tällaisessa valtiossa toimiluvan saaneen luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen tai henkivakuutusyhtiön tällaisessa valtiossa toimiva sivukonttori.

Tunnistaminen on rahanpesuasetuksen 5 §:n mukaan suoritettava ennen liikesuhteen aloittamista taikka viimeistään ennen kuin asiakas saa määräysvaltaansa yksittäiseen liiketoimeen sisältyvät varat tai muun omaisuuden tai ennen kuin yksittäinen liiketoimi on suoritettu loppuun. Jos tunnistamisvelvollisuus aiheutuu siitä, että yksittäisten liiketoimien yhteenlaskettu arvo on vähintään 15 000 euroa, tunnistaminen on suoritettava, kun mainittu raja saavutetaan. Rahanpesulain

8 §:n mukaan ilmoitusvelvollisten on säilytettävä asiakkaan tunnistamistiedot luotettavalla tavalla vähintään viiden vuoden ajan liiketoimen tai asiakassuhteen päättymisestä. Rahanpesuasetuksen 6 §:ssä on säädetty mitä tietoja tunnistamistietoina on säilytettävä.

Huolellisuus- ja ilmoitusvelvollisuus

Rahanpesulain 9 §:ssä säädetään huolellisuusvelvollisuudesta. Ilmoitusvelvollisen on asianmukaista huolellisuutta noudattaen selvitettävä perusteet ja tarkoitus sen palvelujen käytölle, jos se havaitsee, että ne poikkeavat tavanomaisesta niiden rakenteen tai suuruuden suhteen tai ilmoitusvelvollisen koon tai sen toimipaikan suhteen tai että niillä ei ole ilmeistä taloudellista tarkoitusta taikka että ne eivät sovi yhteen asiakkaan taloudellisen tilanteen tai liiketoimien kanssa. Rahanpesuasetuksen 7 §:n mukaan ilmoitusvelvollisen on selvitettävä syyt liiketoimien epätavanomaisuudelle ja toisen henkilön lukuun toimimiselle. Huolellisuusvelvollisuuden syntymiselle ei ole euromääräistä alarajaa. Velvollisuus ajankohtaistuu, kun liiketoimi poikkeaa tavanomaisesta.

Huolellisuusvelvollisuuden täytettyään ilmoitusvelvollisen tulee ilmoittaa rahanpesun selvittelykeskukselle, jos on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää taikka niitä käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavan yrityksen tekemiseen. Ilmoituskynnys on tässä matalampi kuin rikoksen esitutkintakynnys.

Selvittämisvelvollisuuden käynnistävät yleensä ilmoitusvelvollisen normaalitehtäviensä yhteydessä saamat liiketoimen epätavanomaisuuteen viittaavat tiedot. Ilmoitusvelvollisella ei siten lähtökohtaisesti ole aktiivista tutkimisvelvollisuutta täyttääkseen sille säädetyn huolellisuusvelvollisuuden. Rahanpesuasetuksen 8 §:ssä on luettelo, mitä tietoja rahanpesuilmoitukseen on sisällytettävä. Ilmoituksen yhteydessä ilmoitusvelvollisen on annettava pyynnöstä kaikki tiedot ja asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi. Panttilainauslaitoksen on tehtävä rahanpesuilmoitus, jos kyse on taloudelliselta arvoltaan merkittävästä pantista. Rahanpesulain 10 §:n 3 momentissa on sää-

detty kieltäminen paljastaa ilmoituksen tekoa sille, johon epäily kohdistuu, sekä muulle henkilölle.

Rahanpesun selvittelykeskus tallettaa ilmoituksen epäilyttävästä liiketoimesta henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 6 §:n mukaiseen poliisiyksikön käyttöön tarkoitettuun henkilörekisteriin. Rekisterinpitäjänä toimii keskusrikospoliisi. Rekisterin käyttöoikeus on ainoastaan rahanpesun selvittelykeskuksen henkilöstöllä. Selvittelykeskus on oikeutettu tallettamaan, käyttämään ja luovuttamaan sille ilmoitettuja tietoja vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Rahanpesuilmoituksen vastaanottamisen jälkeen rahanpesun selvittelykeskus suorittaa poliisitutkinnan sen selvittämiseksi, onko asiassa syytä epäillä ilmoitetun liiketoimen kohteena olevien varojen olevan rikollista alkuperää tai niitä käytettävän terrorismin rahoittamiseen. Rahanpesun selvittelykeskuksella on rahanpesua tai terrorismin rahoitusta tutkiessaan rahanpesulain mukaan muun muassa oikeus pyytää tietoja salassapitosäätöjen estämättä. Jos on perusteltua syytä epäillä varojen alkuperää tai käyttötarkoitusta, asia siirretään esitutkintaan. Esitutkinnan suorittaa rahanpesun selvittelykeskus tai muu esitutkintaviranomainen.

Liiketoimen keskeyttäminen ja siitä kieltäytyminen

Jos ilmoitusvelvollisella on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää taikka niitä käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavan yrityksen tekemiseen, sen on keskeytettävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä siitä. Jos liiketoiminta ei voida jättää toteuttamatta taikka jos liiketoimen keskeyttäminen tai siitä kieltäytyminen todennäköisesti vaikeuttaisi liiketoimen edunsaajan selville saamista, voidaan liiketoimi kuitenkin suorittaa, minkä jälkeen asiasta on välittömästi tehtävä rahanpesuilmoitus.

Rahanpesun selvittelykeskuksella on rahanpesulain 11 §:n 3 momentin mukaan oikeus antaa ilmoitusvelvolliselle kirjallinen määräys pidättäytyä suorittamasta yksittäistä liiketoimintaa enintään viiden arkipäivän ajaksi,

jos pidättäytyminen on tarpeen rahanpesun selvittämiseksi. Ilmoitusvelvollinen ei saa jatkaa liiketoimen suorittamista rahanpesun selvittelykeskuksen annettua sanotun määräyksen. Viiden arkipäivän määräaika on varattu rahanpesun selvittelyyn. Jos viisi arkipäivää on kulunut eikä muita pakkokeinoja ole käytetty, on ilmoitusvelvollisella oikeus ja velvollisuus jatkaa liiketoimen suorittamista ilmoitusvelvollisen ja asiakkaan välisen sopimuksen mukaisesti.

Tehostettu tunnistamisvelvollisuus

Rahanpesulain 11 a §:ssä on säädetty tehostetusta tunnistamis-, huolellisuus- ja ilmoitusvelvollisuudesta. Sitä on noudatettava asiakkaisiin, joilla on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun estämis- ja selvittämisyhteistyö ei täytä kansainvälisiä vaatimuksia. Valtioneuvoston päätöksellä voidaan määrätä, mitkä valtiot eivät täytä kansainvälisiä vaatimuksia. Edellä tarkoitettu liittymäkohta on rahanpesuasetuksen 9 §:n mukaan muun muassa silloin kun asiakas on kyseisen valtion kansalainen tai asiakas on oikeushenkilö, jonka kotipaikka on kyseisessä valtiossa tai joka on rekisteröity siellä. Tehostettu tunnistamisvelvollisuus merkitsee käytännössä sitä, että jos edellytetyt tunnistetiedot ei saada tai niissä on puutteita, ilmoitusvelvollisen on kieltäydyttävä liiketoimesta.

Tehostetun tunnistamisvelvollisuuden täyttämiseksi, ilmoitusvelvollisen on rahanpesuasetuksen 11 §:n mukaan vaadittava selvitys suoritettavasta liiketoimesta ja sen tarkoituksesta. Lisäksi asiakas- tai liikesuhdetta aloitettaessa on selvittettävä liiketoimen tarkoitus ja laajuus sekä yksittäisten liiketoimien suuruus. Tarvittaessa ilmoitusvelvollisen on pyydettävä asiakkaasta suosituskirje luotettava pöytäkirjalta luottolaitokselta, rahoituslaitokselta, sijoituspalveluyritykseltä, rahastoyhtiöltä, vakuutusyhtiöltä tai vakuutusvälikäältä. Jos asiakas ei anna huolellisuusvelvollisuuden täyttämiseksi pyydettyä selvitystä tai annettu selvitys on ilmoitusvelvollisen arvion mukaan epäluotettava, tulee ilmoitusvelvollisen tehdä rahanpesulain 10 §:ssä tarkoitettu ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle. Samoin on meneteltävä, jos liiketoimen peruste ja varojen alkuperä ilmoitus-

velvollisen hankkimien selvitysten perusteella ei riittävästi selviä. Jos oikeushenkilöä ei pystytä tunnistamaan tai edunsaajia luotettavasti selvittämään, ilmoitusvelvollisen on tehtävä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle. Samoin on meneteltävä, jos henkilöä, jonka puolesta asiakas toimii, ei pystytä tunnistamaan tehostetulla tavalla.

Maksuliiketoiminta

Rahanpesulain 13 a §:ssä on säädetty velvollisuus tehdä ilmoitus maksuliiketoiminnasta. Maksuliikkeellä tarkoitetaan muuta maksuliikettä kuin luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (121/2007), jäljempänä *luottolaitoslaki*, tarkoitettua yleistä maksujen välitystä. Velvollisuus tehdä ilmoitus maksuliiketoiminnasta koskee yrityksiä, jotka harjoittavat rahan tai arvon siirtämistoimintaa. Ilmoitus tehdään Etelä-Suomen lääninhallitukselle, joka pitää luettelo maksuliikkeiden harjoittajista. Tällä hetkellä maksuliikeluettelossa on 45 maksuliiketoiminnan harjoittajaa. Rahanpesuasetuksen 12 §:ssä on luettelo tiedoista, jotka on sisällytettävä ilmoitukseen maksuliiketoiminnasta.

Rangaistussäännökset ja vahingonkorvausvelvollisuus

Asiakkaiden tunnistamisvelvollisuuden ja tunnistamistietojen säilyttämistä koskevan velvollisuuden rikkomisesta rangaistaan tunnistamisvelvollisuuden rikkomisena sakolla tai enintään kuuden kuukauden vankeudella. Ilmoituksen tekemättä jättämisestä ja ilmoituksen paljastamisesta rangaistaan rahanpesun ilmoitusrikkomuksena.

Ilmoitusvelvollinen on velvollinen korvaamaan taloudellisen vahingon, joka asiakkaalle on aiheutunut liiketoimen selvittämisestä, epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittamisesta taikka liiketoimen keskeyttämisestä tai liiketoimesta kieltäytymisestä vain, jos ilmoitusvelvollinen ei ole noudattanut sellaista huolellisuutta, jota häneltä olosuhteet huomioiden ottaen voidaan kohtuudella vaatia. Vahingonkorvausvastuu yhteisömuotoisissa ilmoitusvelvollisissa ja työntekijän ja työnantajan välillä kohdentuu vahingonkorvauslain (412/1974) yleisten säännösten mukaisesti.

Käytäntö

Rahanpesu on olennainen osa järjestäytyntä rikollisuutta ja siihen sisältyy kansainvälisiä piirteitä, jotka johtuvat muun muassa organisoidun rikollisuuden kansainvälistymisestä ja EU:n pääomien vapaan liikkuvuuden periaatteesta. Suomessa pestävä rikollinen raha on suurelta osin peräisin huumausainekä ja talousrikoksista. Myös ulkomailla tehdyillä rikoksilla saatua hyötyä pestään Suomessa, jolloin varallisuus kulkee Suomen kautta sekä käteisenä että sähköisessä muodossa. Rahanpesun selvittelykeskus on arvioinut, että Suomen osalta rahanpesun kohteena kyseeseen tulevan omaisuuden määrä on vuosittain ainakin satoja miljoonia, ehkä jopa peräti puoli miljardia euroa.

Rahanpesun arvioidusta laajuudesta huolimatta rangaistussäännöksiä on sovellettu suhteellisen harvoin. Rahanpesun selvittelykeskus on vuonna 2006 julkaissut tutkimuksen ”Rahanpesurikokset oikeuskäytännössä III”. Tutkimukseen on otettu mukaan 54 tuomiota, joissa on ollut kaikkiaan 165 syytettyä. Näistä syytteistä 35 on hylätty ja yhdestä syytteestä luovuttu, joten rahanpesusta on tuomittu yhteensä 130 henkilöä. Yksi tapaus on usein sisältänyt useampia tuomittuja henkilöitä. Tuomituista henkilöistä 49 on saanut rangaistuksen törkeästä rahanpesusta. Ammattimaisesta rahanpesusta ei ole tuomittu yhtään henkilöä.

Käytännössä Suomessa esille tulleissa tapauksissa on havaittavissa, että eri esirikosten kohdalla rahanpesutavat vaihtelevat. Huumausainerikoksissa ainakin alkuvaiheessa rikoksentehtäjällä on huomattava määrä käteisvaroja ja niiden pankkijärjestelmään saattaminen, toiseen valuuttaan vaihtaminen tai muuttaminen muuksi omaisuudeksi on tavalista. Mikä tahansa arvo-omaisuus, kuten autot ja kiinteistöt, sopii tähän tarkoitukseen. Talousrikoksissa varat on yleensä helpompaa siirtää ulkomaille, sillä ne ovat jo pankkitilillä. Varat siirretään ulkomaille joko sähköisesti tai käteisenä. Tiettyjen valtioiden kautta kierrätettynä asiakirjaketju katkeaa ja varojen alkuperää on tämän jälkeen vaikeaa tai jopa mahdotonta selvittää. Varoja voidaan myös kierrättää eri yhtiöissä ja palauttaa ne sitten

erilaisten valeoikeustoimien kautta Suomeen jollekin toiselle yhtiölle.

Rahanpesun selvittelykeskus kirjasi vuonna 2006 rahanpesurekisteriin 9 975 ilmoitusta, joista 9 742 ilmoitusta koski epäiltyä rahanpesua ja 233 terrorismin rahoittamista. Ilmoitusten määrä lisääntyi 6 247 kappaaleella vuoteen 2005 verrattuna. Rahanpesun selvittelykeskus on ottanut sähköisen ilmoituslomakkeen käyttöön helmikuussa 2006, mikä osaltaan lisäsi merkittävästi selvittelykeskuksen vastaanottamien ilmoitusten määrää. Ilmoitusvelvolliset ovat toistaiseksi tehneet ainoastaan yhden ilmoituksen, jossa nimenomaan mainittiin epäilyn kohdistuneen terrorismin rahoitukseen. Rahanpesun selvittelykeskus on kuitenkin kirjannut YK:n pakotepäätöksissä ja Euroopan Unionin pakoteasetusten liitteissä mainittuja sekä kotimaisilta että ulkomaisilta viranomaisilta tulleita ilmoituksia henkilöistä, yhteisöistä tai ryhmistä, joilla voidaan mahdollisesti epäillä olevan kytköksiä terrorismin rahoitukseen 496 kappaletta vuonna 2002, 512 kappaletta vuonna 2003, 593 kappaletta vuonna 2004, 166 kappaletta vuonna 2005 ja 233 kappaletta vuonna 2006. Toistaiseksi selvittelykeskus ei ole löytänyt kyseisten tahojen ja Suomen välillä yhteyksiä.

Vuosien 1994—2006 aikana selvittelykeskus on siirtänyt esitutkintaviranomaisille yhteensä 2 498 epäilyttävää liiketoimintaa koskevaa ilmoitusta. Vuoden 2006 aikana on siirretty tutkintaan 779 ilmoitusta eli 8 prosenttia kaikista vastaanotetuista ilmoituksista. Rahanpesun selvittelykeskuksen tutkintaan siirtämistä ilmoituksista 56,4 prosenttia liittyi talousrikollisuuteen, 13,4 % rahanpesuun ja 6,7 % huumausainrikollisuuteen. Selvittelykeskuksen vastaanottamista epäilyttäviä liiketoimia koskevista ilmoituksista on kuitenkin selkeästi havaittavissa, että liiketoimiin sisältyvien varojen kohteeseen ja määränpäähän on kiinnitetty aikaisempaa enemmän huomiota.

Vuosien 1998—2006 välisenä aikana rahanpesun selvittelykeskus on tehnyt yhteensä 102 liiketoimen keskeyttämismääräystä, joiden arvo on ollut 38 891 169 euroa. Tästä määrästä on pysyvästi saatu viranomaisten haltuun omaisuutta 9 763 586 euron arvosta. Esitutkintaa suorittaessaan selvittelykeskus

voi käyttää myös pakkokeinolakiin (450/1987) perustuvia turvaamistoimia. Rahanpesun selvittelykeskus on saanut turvaamistoimilla ja liiketoimien keskeyttämispäätöksillä vuosien 1998—2006 kuluessa viranomaisten haltuun omaisuutta yhteensä 18 431 339 euron arvosta. Vuonna 2006 yksikön toiminnan kautta kokonaisuudessaan viranomaisten haltuun saatu rikoshyöty oli yhteensä 1 316 110 euroa, josta 517 027 euroa saatiin keskeyttämispäätösten avulla ja 799 083 euroa muilla turvaamistoimilla.

Rahanpesun selvittelykeskus julkaisee kaksi kertaa vuodessa selvityksiä rahanpesun tilasta Suomessa. Lisäksi rahanpesun selvittelykeskus kerää tietoa annetuista rahanpesutuomioista ja niihin liittyvistä menettämisseuraamuksista. Nämä on kerätty julkaisuun "Rahanpesurikokset oikeuskäytännössä". Osana ilmoitusvelvollisten ohjeistusta ja koulutusta rahanpesun selvittelykeskus on laatinut erityisesti rahanpesulain mukaisille ilmoitusvelvollisille suunnatut rahanpesun torjunnan parhaat käytänteet, joiden tarkoituksena on edesauttaa rahanpesulain ja -asetuksen mukaisten velvoitteiden aiheuttamien käytännön ongelmien ratkaisemista ja luoda yhdenmukaista toimintamallia. Vuoden 2006 aikana koulutuksiin osallistui noin 1 500 henkilöä. Näistä ilmoitusvelvollisten edustajia oli noin 1 200 henkilöä ja poliisin tai muiden viranomaisten henkilökuntaan kuuluvia työntekijöitä oli 300.

Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta (1346/1999) annetun lain 18 §:ssä säädetään verohallinnon oikeudesta antaa tietoja oma-aloitteisesti. Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen muun muassa poliisille verovalvonnassa havaituista liiketoimintakieltoon määrättyyn liittyvistä seikoista, joilla saattaa olla merkitystä liiketoimintakiellon noudattamisen valvonnan kannalta.

Luottolaitoslaki, sijoitusrahastolaki ja sijoituspalveluyrityksistä ja arvo-osuusjärjestelmästä annetut lait

Luottolaitoslain 145 §:ssä on asiakkaan tunnistamista koskeva säännös. Vastaavat säännökset ovat sijoitusrahastolain (48/1999) 144 §:ssä, sijoituspalveluyrityksistä annetun lain (922/2007) 69 §:ssä ja arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain (826/1991) 29 b:ssä.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Kolmas rahanpesudirektiivi

Tavoitteet

Kolmannen rahanpesudirektiivin tavoitteena on ennaltaehkäistä rahoitusjärjestelmän käyttöä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoittamiseen. Vuonna 2001 annetun toisen rahanpesudirektiivin antamisen jälkeen rahanpesun uhka ja terrorismin rahoittaminen ovat lisääntyneet. Koska rahoitusalan valvonnan tiukentuminen on pakottanut rahanpesijat ja terrorismin rahoittajat etsimään vaihtoehtoisia menetelmiä rikoksen tuottaman hyödyn alkuperän salaamiseksi ja koska tällaisia kanavia voidaan käyttää terrorismin rahoittamiseen, rahanpesun ja terrorismin torjuntaan liittyviä velvollisuuksia on rahanpesudirektiivissä laajennettu myös yrityksille palveluita tuottaviin. Merkittävien käteismaksujen käyttö on toistuvasti osoittautunut alttiiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamiselle. Vaikka rahoitusjärjestelmien rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämiseksi annettu neuvoston direktiivi 91/308/ETY jäljempänä *ensimmäinen rahanpesudirektiivi* sääteli asiakkaan tunnistamisvelvollisuudesta, sisälsi direktiivi suhteellisen vähän säännöksiä tunnistamista koskevien menettelyjen yksityiskohdista. Koska tällä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen vastaisen toiminnan vaiheella on ratkaiseva merkitys, on kolmannessa rahanpesudirektiivissä vahvistettu aikaisempaa yksityiskohtaisempia säännöksiä asiakkaan tunnistamiseksi ja tuntemiseksi.

FATF on uudistanut 40 rahanpesun vastaista suositustaan kesäkuussa 2003. Lisäksi FATF on antanut 9 terrorismin rahoituksen vastaista erityissuositusta. Direktiivin antamisella on haluttu myös varmistaa, että FATF:n uudistettuja suosituksia sovelletaan yhdenmukaisesti EU:n tasolla.

Rahanpesudirektiivin säännöksiä täydentävät komission täytäntöönpanodirektiivi. Täytäntöönpanodirektiivillä annetaan tarkentavia säännöksiä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmän sekä yksinkertaistettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä sekä satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti harjoitetun rahoitustoiminnan perusteella myönnettyistä poikkeuksista.

Soveltamisala

Rahanpesudirektiivin soveltamisala kattaa rahanpesun estämisen lisäksi myös terrorismin rahoittamisen estämisen. Rahanpesuna pidetään direktiivissä sellaista toimintaa, jossa varoja muunnetaan tai siirretään tietoisena siitä, että ne on saatu rikollisesta toiminnasta tai osallisuudesta tällaiseen toimintaan, tarkoituksena salata tai peittää niiden laitton alkuperä tai auttaa tällaisen toiminnan harjoittamiseen osallistuvaa henkilöä välttämään toimintansa oikeudellisia seuraamuksia. Rahanpesua on myös varojen todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin, niistä määrittämisen, liikkeiden taikka niiden todellisen omistajan tai niitä koskevien oikeuksien salaaminen tai peittely tietoisena siitä, että kyseiset varat on saatu rikollisesta toiminnasta tai osallisuudesta tällaiseen toimintaan taikka varojen hankkiminen, hallussa pitäminen tai käyttö tietoisena niiden vastaanottohetkellä siitä, että ne on saatu rikollisesta toiminnasta tai osallisuudesta tällaiseen toimintaan. Rikoslain 32 luvun 6—10 §:ssä on säädetty rahanpesurikoksista. Rahanpesudirektiivi ei aiheuta muutosta rikoslakiin.

Terrorismin rahoittamisella tarkoitetaan varojen antamista tai keräämistä eri tavoin suoraan tai välillisesti, kun sen tarkoituksena on tai kun se tapahtuu tietoisena siitä, että varat käytetään kokonaan tai osittain terrorismin torjumisesta 13 päivänä kesäkuuta 2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS 1—4 artiklassa tarkoitettuihin

rikoksiin. Määritelmä vastaa rikoslain 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettua terrorismin rahoittamista.

Rahanpesudirektiiviä sovelletaan luotto- ja rahoituslaitoksiin sekä tilintarkastajiin, ulkopuolisiin kirjanpitäjiin, veroneuvojiin, kiinteistövälittäjiin ja kasinoihin. Direktiiviä sovelletaan myös notaareihin ja muihin itsenäisiin lakimiesammattien harjoittajiin silloin, kun nämä joko osallistuvat asiakkaansa puolesta tai toimivat asiakkaansa puolesta seuraavien liiketoimien suunnitteluun tai toteuttamiseen: kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostaminen ja myynti, asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitaminen, pankki-, säästö- tai arvoosuustilien avaaminen tai hoitaminen, yhtiöiden perustamiseksi, johtamiseksi tai yritysten hallinnoimiseksi tarvittavien varojen järjestely tai säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustaminen, johtaminen tai niiden toiminnasta vastaaminen.

Uusina rahanpesudirektiivin soveltamisalaan kuuluvia ilmoitusvelvollisia ovat yrityksille palveluita tuottavat sekä kaikki tavaroita myyvät ja välittävät siltä osin kun maksu vastaanotetaan käteisenä yhtenä vähintään 15 000 euron suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina, jotka ovat yhteensä vähintään 15 000 euroa. Näiltä osin voimassa olevaa rahanpesulain soveltamisalaa on laajennettava. Jäsenvaltiot voivat päättää, että rahanpesudirektiiviä ei sovelleta sellaisiin luotto- ja rahoituslaitoksiin, jotka harjoittavat rahoitustoimintaa satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti, jos rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski on alhainen. Satunnaiselle tai hyvin rajoitetulle toiminnalle asetetuista edellytyksistä on annettu teknisiä perusteita komission täytäntöönpanodirektiivissä.

Määritelmät

Rahanpesudirektiivin 3 artikla sisältää direktiivin keskeiset määritelmät. Artiklassa on määritelty muun muassa luottolaitos, rahoituslaitos ja poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö.

Rahanpesudirektiivi sisältää myös todellisen omistajan ja edunsaajan määritelmän, jolla tarkoitetaan yhtä tai useampaa luonnollista

henkilöä, joka omistaa asiakkaan tai jonka määräysvallassa se asiakas ja/tai luonnollinen henkilö viime kädessä on, jonka lukuun liiketoimi toteutetaan tai toimintaa harjoitetaan. Lisäksi direktiivissä on luettelo keitä ainakin tarkoitetaan todellisella omistajalla ja edunsaajalla.

Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tuntemista koskevat menettelyt ovat yksi tärkeimmistä osatekijöistä tehokkaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Rahanpesudirektiivin 6 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on kiellettävä luotto- ja rahoituslaitoksia ylläpitämästä anonyymejä tilejä tai anonyymeja haltijavastakirjoja. Suomessa ei ole nimettömiä tilejä. Luottolaitoslain 135 §:n mukaan tallettaessa varoja pankkiin on pankin ja tilinavaajan välillä tehtävä talletuksia koskeva sopimus. Sopimukseen on merkittävä riittävät tiedot tilinavaajasta, omistajasta ja käyttöön oikeutetuista. Rahanpesudirektiivin tarkoittamia anonyymejä haltijavastakirjoja (*bearer shares*) ei käytetä Suomessa. Näiltä osin rahanpesudirektiivi ei aiheuta muutoksia kansalliseen lakiin.

Rahanpesudirektiivissä asiakkaan tuntemista (englanniksi *customer due diligence*) koskevia säännöksiä on laajennettu ja täsmennetty. Asiakkaan tunteminen sisältää asiakkaan tunnistamisen ja tämän henkilöllisyyden todentamisen luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella. Lisäksi asiakkaan tunteminen sisältää uutena vaatimuksena tosiasiallisen edunsaajan tunnistamisen sekä riskiin perustuvien toimenpiteiden toteuttamisen tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyyden todentamiseksi. Näiden lisäksi ilmoitusvelvollisen on hankittava tietoja liikesuhteen tarkoituksesta ja laadusta sekä seurattava liikesuhdetta jatkuvasti. Asiakkaan tuntemista koskevat säännökset voimassa olevassa laissa ovat suppeammat kuin rahanpesudirektiivi edellyttää.

Ilmoitusvelvollisen on sovellettava 7 artiklan mukaan asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä aloittaessaan liikesuhteen, suorittaessaan satunnaisia liiketoimia kun liiketoimen tai ilmeisesti toisiinsa yhtey-

dessä olevien toimien rahamäärä on vähintään 15 000 euroa. Lisäksi asiakas on aina tunnistettava ja tämän henkilöllisyys todennettava kun rahanpesua tai terrorismin rahoitusta on syytä epäillä sekä silloin kun epäillään, että asiakkaasta aiemmin saadut tunnistamistiedot eivät ole oikeita ja riittäviä. Kasinon asiakkaat on tunnistettava ja henkilöllisyys todennettava silloin kun asiakas ostaa tai vaihtaa pelimerkkejä vähintään 2 000 euron arvosta. Valtion valvonnassa olevien kasinoiden katsotaan kuitenkin noudattavan asiakkaan tuntemista koskevia toimia, jos kasino vaihdettavien pelimerkkien määrästä riippumatta, tunnistavat asiakkaan ja todentavat näiden henkilöllisyyden asiakkaan saapessa kasinolle tai ennen sitä.

Rahanpesudirektiivi sisältää riskeihin perustuvan lähestymistavan rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaan. Asiakkaan tuntemiseksi edellytettävien toimenpiteiden laajuus pohjautuu riskiperusteiseen arviointiin. Riskiperusteinen arviointi edellyttää, että ilmoitusvelvollisella ovat riittävät menetelmät, joilla se arvioi toimintaansa ja asiakkaisiinsa liittyvät rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riskit. Kun rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski on tavanomaista suurempi, ilmoitusvelvollisen on tehtävä asiakkaan tuntemista koskevat toimet tehostetusti. Tällainen riski liittyy muun muassa kirjeenvaihtajapankkisuhteisiin, asiakkaisiin, jotka on etätunnistettu tai jos asiakkaana on toisen valtion poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö. Rahanpesudirektiivissä ei enää säädetä toisin kuin toisessa rahanpesudirektiivissä poikkeuksia asiakkaan tunnistamisvelvollisuudesta vaan direktiivissä säädetään yksinkertaistusta asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta. Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus tarkoittaa sitä, että edellytysten täytyessä asiakasta ei tarvitse tunnistaa eikä tämän henkilöllisyyttä todentaa, mutta ilmoitusvelvolliselta edellytetään asiakassuhteen ja liiketoimien jatkuvaa seurantaa, jotta ilmoitusvelvollinen voisi havaita poikkeukselliset liiketoimet. Rahanpesudirektiivissä säädetään tilanteista, joissa voidaan soveltaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemista koskevia toimia. Komission täytäntöönpanodirektiivissä säädetään edellytykset yksinkertaistetulle asiakkaan tuntemismenettelylle. Rahan-

pesudirektiivissä ei enää ole rahanpesulain 6 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaista poikkeusta, jonka mukaan asiakasta ei tarvitse tunnistaa, jos vakuutuksesta maksettava maksu suoritetaan vakuutuksen ottajan Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneessa luotto- tai rahoituslaitoksessa olevalta tililtä taikka muussa kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneen luotto- ja rahoituslaitoksen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimivassa sivukonttorissa olevalta tililtä.

Rahanpesudirektiivin mukaan asiakkaan tuntemista koskevat toimet tulee tehdä tehostetusti, jos asiakkaaseen, tuotteeseen, palveluun tai liiketoimeen liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski. Direktiivissä säädetään myös tilanteista, jolloin asiakkaan tuntemista koskevat toimenpiteet on tehtävä tehostetusti. Kun asiakas on etätunnistettu, tulee noudattaa lisätoimenpiteitä rahanpesuriskin vähentämiseksi. Samoin tehostettua asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava poikkeuksellisen riskialttiiden asiakkaiden tai liikekumppanien osalta. Tällaisina asiakkaina pidetään esimerkiksi toisen valtion poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä ja tällaisten henkilöiden perheenjäseniä sekä henkilöitä, joiden tiedetään olevan poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön läheisiä yhtiökumppaneita. Komission täytäntöönpanodirektiivissä on tarkempia säännöksiä keitä voidaan pitää poliittisesti vaikutusvaltaisina henkilöinä tai näiden perheenjäseninä. Luottolaitosten tulee noudattaa niin ikään tehostettuja toimia, jos se solmii kirjeenvaihtajapankkisuhteen Euroopan talousalueen ulkopuoliseen valtioon sijoittuneen luottolaitoksen kanssa. Voimassa oleva rahanpesulaki sisältää tehostetun asiakkaan tunnistamisvelvollisuuden vain silloin kun liiketoimella on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoituksen vastaiset toimet eivät täytä kansainvälisiä velvoitteita. Näin ollen rahanpesulakiin tulee lisätä yleinen asiakkaan tehostettu tuntemisvelvollisuus silloin kun rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski on tavanomaista suurempi. Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus olisi lisättävä myös etätunnistettuihin asiakkaisiin, poliittisesti vaikutusvaltai-

siin asiakkaisiin ja kirjeenvaihtajapankkisuhteisiin liittyen.

Jäsenvaltioiden on kiellettävä luottolaitoksia aloittamasta tai jatkamasta kirjeenvaihtajapankkisuhteista pöytälaatikkopankin kanssa ja niiden on vaadittava, että luottolaitos ryhtyy asianmukaisiin toimiin sen takaamiseksi, ettei se aloita tai jatka kirjeenvaihtajapankkisuhteita sellaisten pankkien kanssa, joiden tiedetään antavan pöytälaatikkopankkien käyttää tilejään.

Kolmansien osapuolien suorittamat toimenpiteet

Rahanpesudirektiivi sallii, että ilmoitusvelvollinen voi hyväksyä kolmannen osapuolen suorittamat asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevat toimet, jotta voidaan välttää moninkertaiset asiakkaan tunnistamista ja todentamista koskevat menettelyt.

Rahanpesudirektiivissä säädetään edellytyksistä kolmannen osapuolen käyttämiselle. Kolmannen osapuolen tulee muun muassa olla merkitty pakolliseen ammatinharjoittajien rekisteriin sekä noudattaa rahanpesudirektiivin mukaisia asiakkaan tuntemista koskevia toimia. Kolmatta osapuolta koskevat säännökset eivät koske ulkoistamis- tai asiamies-suhteita silloin kun ulkoistamispalvelun tarjoajan tai asiamiehen voidaan sopimussuhteen perusteella katsoa olevan osa ilmoitusvelvollista. Voimassa olevassa rahanpesulaissa ei ole säännöksiä oikeudesta käyttää kolmatta osapuolta tunnistamisvelvollisuutta koskevien toimien täyttämässä.

Ilmoitusvelvollisuus

Rahanpesudirektiivi edellyttää, että jäsenvaltioiden on perustettava rahanpesun selvittelykeskus, jotta rahanpesua ja terrorismin rahoitusta voidaan torjua tehokkaasti. Kyseisen selvittelykeskuksen on oltava kansallinen keskusyksikkö. Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävänä on vastaanottaa, analysoida ja levittää toimivaltaisille viranomaisille taloudellisia tietoja, jotka liittyvät mahdolliseen rahanpesuun tai mahdolliseen terrorismin rahoitukseen taikka joiden antamista edellytetään kansallisessa lainsäädännössä tai

muissa säännöksissä. Ilmoitusvelvollisen on oma-aloitteisesti viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle, jos se saa tietoonsa tai epäilee, että rahanpesua tai terrorismin rahoittamista. Ilmoitusvelvollisen on toimitettava viipymättä rahanpesun selvittelykeskukselle sen pyynnöstä kaikki tarvittavat tiedot sovellettavassa lainsäädännössä säädettyjen menettelyjen mukaisesti. Suomessa rahanpesun selvittelykeskus on keskusrikospoliisin yhteydessä toimiva yksikkö. Tältä osin ei ole syytä muuttaa voimassa olevaa lakia.

Tietojen säilyttäminen ja tietojen ilmaisemisen kieltäminen

Asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien menettelyjen osalta ilmoitusvelvollisen on säilytettävä jäljennökset tai viitetiedot vaadituista asiakirjoista viiden vuoden ajan asiakkassuhteen päättymisestä. Voimassa olevassa rahanpesuasetuksessa on vastaava säännös.

Rahanpesudirektiivin 28 artiklassa on kielto ilmaista asiakkaalle tai kolmannelle henkilölle, että rahanpesun selvittelykeskukselle on toimitettu tietoja tai että rahanpesua tai terrorismin rahoitusta tutkitaan tai saatetaan tutkia.

Salassapitovelvollisuudesta on poikkeuksia muun muassa rahoitus- ja vakuutusryhmittymän osalta.

Sisäiset menettelyt, koulutus ja palaute

Rahanpesudirektiivi sisältää säännöksiä velvollisuudesta suojella niitä työntekijöitä, jotka ilmoittavat rahanpesua tai terrorismin rahoitusta koskevista epäilyistä. Direktiivi edellyttää, että ilmoitusvelvollisella tulee olla asianmukaisia ja sopivia asiakkaan tuntemista, ilmoitusvelvollisuutta, tietojen säilyttämistä, sisäistä valvontaa, riskien arviointia, riskinhallintaa ja tiedottamista koskevia käytänteitä ja menettelyjä, joilla estetään rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen liittyviä toimia.

Rahanpesudirektiivi edellyttää, että ilmoitusvelvollisen työntekijät osallistuvat jatkuvaan erityiskoulutukseen, joka auttaa heitä

tunnistamaan rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen mahdollisesti liittyviä järjestelyjä ja jossa ohjeistetaan, miten tällaisissa tapauksissa on toimittava.

Voimassa oleva rahanpesulaki ei sisällä säännöksiä sisäisistä menettelyistä, työnteekijöiden suojelemisesta eikä koulutusvelvollisuudesta.

Eräiden toimialojen rekisteröintivelvollisuus ja valvonta

Jäsenvaltioiden on säädettävä, että valuutanvaihtotoimistoilla, maksuliikkeillä sekä yrityksille palveluita tuottavilla on oltava toimilupa tai niiden on oltava rekisteröityjä. Lisäksi toimivaltaisten viranomaisten on varmistettava, että valuutanvaihtotoimistoja, maksuliikkeitä tai yrityspalvelujen tuottajia rekisteröidessään taikka myöntäessään niille toimilupia kansallisesti, että henkilöt, jotka tosiasiallisesti johtavat tai jotka tulevaisuudessa johtavat tällaisten yritysten toimintaa, sekä tällaisten yritysten omistajat ja edunsaajat ovat soveliaita ja luotettavia.

Toimivaltaisten viranomaisten on seurattava tehokkaasti, että direktiivin soveltamisalaan kuuluvat yritykset noudattavat rahanpesudirektiivin vaatimuksia. Luotto- ja rahoituslaitosten ja kasinoiden osalta toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava tehostetut valvontavaltuudet.

Näiltä osin voimassa olevaa rahanpesulakia on muutettava. Lakiin on lisättävä rekisteröitymisvelvollisuus edellä mainituille toimijoille ja asetettava kaikille ilmoitusvelvollisille valvova viranomainen tai itsesääntelyelin seuraamaan (englanniksi *monitor*) lain noudattamista.

Komission täytäntöönpanodirektiivi

Kolmannen rahanpesudirektiivin 40 artiklan mukaan Euroopan yhteisön komissio voi hyväksyä täytäntöönpanotoimet, jotta voidaan varmistaa rahanpesudirektiivin yhdenmukainen soveltaminen. Teknisiä arviointiperusteita voidaan antaa muuan muassa tietyistä määritelmistä kuten poliittisesti vaikutusvaltaisesta henkilöstä. Samoin voidaan antaa tekniset perusteet sen arvioimiseksi onko rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski

11 artiklan 2 ja 5 kohdassa tarkoitettulla tavalla pieni tai onko rahanpesun riski 13 artiklassa tarkoitettulla tavalla suuri. Lisäksi komissio voi antaa teknisiä perusteita satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti harjoitetun rahoitustoiminnan perusteella myönnettyistä poikkeuksista.

Komission täytäntöönpanodirektiivissä säädetään keitä voidaan pitää poliittisesti vaikutusvaltaisina henkilöinä tai tällaisten henkilöiden perheenjäseninä tai henkilöinä, joiden tiedetään olevan poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden läheisiä yhtiökumppaneita. Poliittisesti vaikutusvaltaisiin henkilöihin kuuluvat muun muassa toisen valtion valtiopäämiehet, hallitusten päämiehet, ministrit sekä vara- ja apulaisministerit ja parlamentin jäsenet. Poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden läheisiä ovat muun muassa avioapuoliso, lapset ja vanhemmat. Poliittisesti vaikutusvaltaisten läheisiä yhtiökumppaneita ovat muun muassa kaikki luonnolliset henkilöt, joiden tiedetään olevan oikeudellisten järjestelyjen todellisia yhteisomistajia ja edunsaajia tai joilla tiedetään muutoin olevan mikä tahansa muu läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön kanssa.

Täytäntöönpanodirektiivissä säädetään tarkempia edellytyksiä asiakkaille, joihin voidaan soveltaa rahanpesudirektiivin 11 artiklassa säädettyä yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä. Tällaisia edellytyksiä ovat muun muassa se, että asiakkaan henkilöllisyys on julkisesti saatavissa, avoin ja varma ja että asiakkaan toimet sekä sen kirjanpitoikänteet ovat avoimia.

Täytäntöönpanodirektiivissä on yksityiskohtaiset säännökset siitä, milloin rahoitustoimintaa voidaan pitää satunnaisena tai hyvin rajoitettuna toimintana. Rahoitustoiminnan on muun muassa oltava rajallista sekä absoluuttisena lukuina että rajallista liiketoimien perusteella. Rahoitustoiminta ei myöskään saa olla pääasiallista toimintaa vaan sen tulee olla pääasiallisen toiminnan oheistoimintaa. Lisäksi edellytetään, että rahoitustoiminnan liikevaihto ei ylitä viittä prosenttia kyseessä olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kokonaisliikevaihdosta.

Rahanpesua ja terrorismin rahoitusta koskevat säännökset muissa EU:n jäsenvaltioissa

Rahanpesudirektiivin täytäntöönpanon edellyttämät kansalliset täytäntöönpanotoimet ovat kesken useimmissa jäsenvaltioissa.

Tanskassa uusi rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseksi annettu laki (Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af penge og finansiering af terrorisme, hvidvaskloven lov nr. 117 af 27. februar 2006) tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2006. Lailla pantiin täytäntöön kolmas rahanpesudirektiivi. Rahanpesulaissa kielletään ottamasta käteistä vastaan yli 100 000 Tanskan kruunua, joka vastaa noin 13 700 euroa. Lain soveltamisalaa on laajennettu ja lakiin on säädetty täsmällisempiä säännöksiä asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta. Tuntemisvelvollisuksien noudattaminen sisältää riskiperusteisen lähestymistavan (riskibaseret tilgansvinkel). Ilmoitusvelvollisten tulee noudattaa tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia menettelyjä silloin kun asiakas on etätunnistettu, kun on kyse kirjeenvaihtopankkisuhteista tai kun asiakkaana on poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö. Finanstilsynet valvoo suurinta osaa ilmoitusvelvollisista. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen on asetettu rekisteröimään ja valvomaan maksusiirto-, valuutanvaihto- ja yrityspalveluita tarjoavia sekä myös muita lain soveltamisalaan kuuluvia toimialoja, kuten lakimiehiä ja kirjanpitäjiä, jotka eivät ole Finanstilsynetin valvonassa.

Ruotsin hallitus on julkaissut mietinnön maaliskuussa 2007 kolmannen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanosta (Genomförande av tredje penningtvättsdirektivet SOU 2007:23). Ruotsi on arvioinut saattavansa kolmannen rahanpesudirektiivin täytäntöön 1 päivänä heinäkuuta 2008.

Kansainvälinen kehitys

Asetus maksajaa koskevien tietojen toimittamisesta varainsiirtojen mukana

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 15 päivänä marraskuuta 2006 maksajaa koskevien tietojen toimittamisesta varainsiirtojen mukana asetuksen (EY) N:o 1781/2006,

jäljempänä *maksajan tiedot -asetus*. Asetuksen tavoitteena on saattaa voimaan FATF:n terrorismin vastainen erityissuositus VII. Alkuperäisen maksajan tiedot välitetään koko maksuketjun ajan, jolloin viranomaisilla on mahdollisuus entistä nopeammin saada tietoa ja kansainvälisistä maksuista, jotka saattavat liittyä terrorismin rahoitukseen. Asetusta sovelletaan missä tahansa valuutassa tehtäviin varainsiirtoihin, jotka yhteisössä toimiva maksupalveluiden tarjoaja lähettää tai vastaanottaa. Asetuksen 5 artiklan mukaan maksupalveluiden tarjoajien on huolehdittava siitä, että varainsiirtojen mukana on täydelliset tiedot maksajasta. Maksajan käyttämän maksupalveluiden tarjoajan on ennen varojen siirtämistä tarkistettava kaikki maksajaa koskevat tiedot asiakirjoista tai luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä saatujen tietojen perusteella. Kun kyseessä on varainsiirto, jota ei tehdä tililtä, maksajan käyttämän maksupalvelujen tarjoajan on tarkistettava maksajaa koskevat tiedot ainoastaan, jos siirron arvo on yli 1 000 euroa tai jos siirto suoritetaan useina peräkkäisinä liiketoimina, jotka näyttävät olevan yhteydessä toisiinsa ja joiden arvo ylittää 1 000 euroa.

Asetus yhteisön alueelle tuotavan ja sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta

Rahanpesun estämiseksi käyttöön otettu järjestelmä, jossa seurataan luotto- ja rahoituslaitosten sekä tiettyjen ammattiryhmien kautta toteutettavia liiketoimia, on katsottu voivan lisätä käteisrahan kuljettamista laittomiin tarkoituksiin. Tästä syystä Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 26 päivänä lokakuuta 2005 asetuksen yhteisön alueelle tuotavan ja sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta (EY) N:o 1889/2005. Asetusta sovelletaan yhteisön alueelle saapuvan tai sieltä poistuvan luonnollisen henkilön kuljettaman käteisrahan valvontaan. Asetuksessa säädetään ilmoittamisvelvollisuus yhteisön alueelle saapuvalla ja sieltä poistuvalla luonnolliselle henkilölle, joka kuljettaa mukanaan vähintään 10 000 euron verran käteisrahaa. Kyseinen rahamäärä on ilmoitettava sen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille, jonka kautta henkilö saapuu yhteisön alueelle tai poistuu sieltä. Ilmoittamisvelvollisuuden an-

siosta yhteisön ulkorajalla on mahdollista kerätä käteisrahaliikennettä koskevia tietoja ja välittää ne kyseisen jäsenvaltion rahanpesun vastustamisesta vastuussa oleville viranomaisille. Tarvittaessa tietoja voidaan välittää myös muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, Euroopan yhteisöjen komissiolle ja Euroopan yhteisön ulkopuolisille maille.

Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annettu laki (653/2007) tuli voimaan 15 päivänä kesäkuuta 2007. Lailla on annettu yhteisön alueelle tuotavan tai sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta täydentävät kansalliset säännökset muun muassa käteisrahan ilmoittamisenmenettelystä, toimivaltaisesta viranomaisesta ja sen toimivaltuuksista sekä ilmoittamisvelvollisuuden täyttämättä jättämisen seuraamuksista. Asetuksen 2 artiklassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen on Suomessa tullilaitos. Tullihallitus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä käteisrahailmoituksen tiedot rahanpesun selvittelykeskuksen käyttöön sekä päättää niiden luovuttamisesta muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, komissiolle ja Euroopan yhteisön ulkopuolisille maille.

2.3 Nykytilan arviointi

Rahanpesulain merkittävimmät muutostarpeet liittyvät EU:n kolmannen rahanpesudirektiivin ja FATF:n vuonna 2003 uudistettujen rahanpesun vastaisten suositusten ja terrorisminvastaisten erityissuositusten kansalliseen voimaansaattamiseen.

Talousrikollisuuden ja harmaantalouden torjuntaohjelmalla toteutetaan valtioneuvoston 23 päivänä syyskuuta 2004 vahvistamassa sisäisen turvallisuuden ohjelmassa ja tulopoliittisessa sopimuksessa vuosille 2005–2007 edellytetyjä toimenpiteitä talousrikosten ja harmaan talouden torjumiseksi. Torjuntaohjelman keskeisenä tavoitteena on tehostaa harmaan talouden ja talousrikosten paljastamista ja selvittämistä poistamalla yhteistyötä vaikeuttavat esteet tietojen vaihdossa talousrikistorjuntaan osallistuvien viranomaisten välillä. Viranomaisten yhteistoiminnan kehittämisessä ja tiedonvaihdon

esteiden poistamisessa yksi hanke on epäilyttävien liiketoimien ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen koskemaan eräitä viranomaisia. Hanke perustuu sisäisen turvallisuuden ohjelman suositukseen kohtaan 9. Suosituksen mukaan yksityisten tahojen ilmoitusvelvollisuus epäilyttävistä liiketoimista rahanpesun selvittelykeskukselle on suhteellisen kattava, mutta ilmoitusvelvollisuus olisi säädettävä myös viranomaisille, joilla on hyvät mahdollisuuden havaita epäilyttäviä liiketoimia laajojen toimivaltuuksiensa avulla.

Nykyistä tilannetta, jossa viranomaisilta tulee vain muutama ilmoitus vuodessa, ei voida pitää tyydyttävänä. Rahasuorituksia ja liiketoimia virkatoimissaan jatkuvasti käsittelevät viranomaiset kuten rajavartio-, vero-, tulli- ja ulosottoviranomaiset sekä konkurssiasiamies ovat keskeisessä asemassa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan tehokkuuden kannalta. Näillä viranomaisilla on myös jo tehtäviensä luonteen vuoksi vähintään yhtä hyvät edellytykset kuin yksityissektorin toimijoilla liiketoimien epäilyttävyuden arviointiin.

FATF suoritti maatarkastuksen Suomessa 2007. Maatarkastuksen tulokset on kirjattu raporttiin, joka hyväksyttiin FATF:n täysistunnossa lokakuussa 2007. Raportissa arvioitiin ovatko Suomen rahanpesun ja terrorismin vastaiset säädökset FATF:n 40 rahanpesunvastaisen suosituksen ja 9 terrorismin vastaisen suosituksen mukaisia. FATF:n arvion mukaan Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämistä koskeva järjestelmä on hyvä ja tehokas. Tästä huolimatta meillä on eräitä puutteita, jotka johtuvat siitä, että Suomi ei ole vielä saattanut voimaan kolmatta rahanpesudirektiiviä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Esityksen tavoitteet

Esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön kolmas rahanpesudirektiivi. Esityksessä on otettu huomioon FATF:n maatarkastuksen yhteydessä havaitut puutteet rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisessä ja selvittämisessä.

Rahanpesun estäminen on yksi tehokkaimmista keinoista vastustaa järjestäytyntä rikollisuutta. Esityksen tavoitteena on yhtäältä edesauttaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa asettamalla asiakkaiden tuntemiseen täsmällisempiä säännöksiä sekä toisaalta lisätä tehokkuutta säätämällä tuntemista koskevien toimenpiteiden laajuuden pohjaksi riskiperusteinen arviointi. Riskiperusteisen arvioinnin avulla ilmoitusvelvollinen voi kohdentaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvät resurssit sellaisiin asiakkaisiin ja liiketoimiin, joihin liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Hyvä asiakastuntemus edesauttaa epäilyttävien liiketoimien havaitsemista.

Esityksen tavoitteena on osaltaan toteuttaa talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaohjelmaa, jonka avulla pyritään vaikeuttamaan rikoksenteikomahdollisuuksia, lisäämään rikoksiin syyllistyneiden kiinnijäämiskäytäntöä sekä vähentämään ja palauttamaan rikoksen kautta saatua rikoshyötyä. Veron-, tullin-, rajavartioston- ja ulosottoviranomaisen sekä konkurssi-asiamiehen huolehtimisvelvoitteella ja tiedonvaihdon esteiden poistamisella tehostetaan harmaan talouden ja talousrikosten paljastamista ja selvittämistä.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Rahanpesudirektiivi edellyttää maksuliikkeille ja valuutanvaihtotoimintaa harjoittaville sekä direktiivin 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua palvelua tarjoaville, jäljempänä *omaisuudenhoito- ja yrityspalveluiden tarjoaja*, toimilupaa tai rekisteröintiä sekä luottavuusarviointia. Esitystä valmisteltaessa on verrattu maksuliikkeitä ja valuutanvaihtotoimintaa koskevan sääntelyn vaihtoehtoina toimiluvanvaraisuutta, jolloin toimivaltaisena viranomaisena voisi toimia Rahoitustarkastus ja rekisteröitymisvelvollisuutta, jossa toimivaltaisena viranomaisena voisi toimia lääninhallitus. Lääninhallitusten osalta on lisäksi verrattu yhtäältä viranomaisvelvoitteiden keskittämistä ja toisaalta sitä, että rekisteröintiviranomaisina toimisivat kaikki lääninhallitukset. Rekisteröitymisvelvollisuudesta säätämistä on perustuslakivaliokunnan käytännössä pidetty asiallisesti luvanvaraisuuteen

rinnastuvana sääntelynä. Näin ollen toimiluvanvaraisuudella ja rekisteröitymisvelvollisuudella ei ole elinkeinonvapauden kannalta juurikaan eroa.

Maksuliikkeet ja valuutanvaihtotoimintaa harjoittavat toimivat rahoitusmarkkinoilla. Rahoitustarkastus valvoo rahoitustarkastuslain 3 §:n mukaan sen valvottaviksi säädettyjen toimintaa. Rahoitusmarkkinoilla toimivat palveluntarjoajat tarvitsevat toiminnalleen toimiluvan. Rahanpesudirektiivin tavoitteena on estää se, että maksuliikkeiden ja valuutanvaihtotoimintaa harjoittavien yritysten johtajat ja todelliset edunsaajat käyttävät näitä yrityksiä rikolliseen tarkoitukseen. Näin ollen on riittävää, että maksuliikkeet ja valuutanvaihtotoimintaa harjoittavat rekisteröityvät ennen toiminnan aloittamista toimivaltaiselle viranomaiselle ja toimivaltainen viranomainen tarkistaa ennen rekisteröimistä, että kyseisen yrityksen johto on luotettava. Luvanvaraisuuden edellytykset ovat siten huomattavasti rajoitetummat kuin Rahoitustarkastuksen nykyisillä valvottavilla, joille asetetaan useita muitakin vaatimuksia, kuten ammatillinen pätevyys ja soveltuvuus sekä pääomavaatimukset. Lääninhallitus olisi kuitenkin sopiva viranomainen sen vuoksi, että lääninhallituksille on annettu useiden lakien nojalla elinkeinotoiminnan lupiin liittyviä tehtäviä. Lääninhallitukset toimivat muun muassa kiinteistövälitysluokasta ja vuokrahuoneiston välitysluokasta annetun lain (1075/2000) mukaisena rekisteröintiviranomaisena. Voimassaolevan rahanpesulain 13 a §:n mukaan elinkeinonharjoittajan on tehtävä ilmoitus maksuliiketoiminnasta Etelä-Suomen lääninhallitukselle. Lääninhallitusta puoltaa rekisteröintiin ja valvontaan käytettävissä olevien resurssien lisäksi lääninhallitusten kokemus yleishallinto-, rekisteri- ja lupaviranomaisena sekä se, että monien maksuliiketoimintaa tällä hetkellä harjoittavien pääasiallinen toiminta on muu kuin maksunvälitys tai valuutanvaihto.

Maksuliikkeitä on tällä hetkellä maksuliikeluettelossa 45 kappaletta, joista 26 on toimipaikka pääkaupunkiseudulla. Valuutanvaihtotoimintaa harjoittavia yrityksiä (pois lukien pankit, hotellit ja laivat) on alle 10 kappaletta, joista valtaosa toimii pääkaupunkiseudulla. Näin ollen joidenkin lääninhalli-

tusten käsiteltäväksi tulisi vain muutamia rekisteröintihakemuksia. Etelä-Suomen lääninhallitusta voidaan sijaintinsa vuoksi pitää parhaana vaihtoehtona. Etelä-Suomen lääninhallitus olisi sopiva rekisteröintiviranomainen myös sen vuoksi, että se käsittelee jo voimassa olevan rahanpesulain 13 a §:n mukaan elinkeinonharjoittajan tekemän ilmoituksen maksuliiketoiminnasta, jota nyt ehdotetaan muutettavaksi rekisteröintivelvollisuudeksi. Lisäksi Etelä-Suomen lääninhallitus toimii muun muassa perintätoiminnan osalta lupaviranomaisena.

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 13 päivänä marraskuuta 2007 direktiivin 2007/64/EY maksupalveluista sisämarkkinoilla ja direktiivien 97/7/EY, 2002/65/EY, 2005/60/EY ja 2006/48/EY muuttamisesta ja direktiivin 97/5/EY kumoamisesta, jäljempänä *maksupalveludirektiivi*. Maksupalveludirektiivillä harmonisoidaan maksupalveluohjeita ja maksupalveluntarjoajien tiedonantovaatimuksia sekä maksupalvelujen tarjoamiseen ja käyttöön liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat säännökset. Direktiivi tavoitteena on myös FATF:n erityissuosituksen VI yhdenmukainen täytäntöönpano EU:ssa. Direktiivi edellyttää maksupalveluiden tarjoajilta toimilupaa. Rahanpesudirektiivissä tarkoitetut maksunsiirtotoimistot harjoittavat toimintaa, joka maksupalveludirektiivin mukaan edellyttää toimilupaa. Maksupalveludirektiivi on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään 1 päivänä marraskuuta 2009. Ehdotettua maksuliikkeitä ja valuutanvaihtotoimintaa koskevaa sääntelyä ja toimivaltaista viranomaista joudutaan arvioimaan uudelleen saatettaessa maksupalveludirektiivi kansallisesti voimaan. Tästä syystä on nyt päädytty ehdottamaan, että maksuliikkeiden ja valuutanvaihtotoiminnan rekisteröintivelvollisuudesta säädettäisiin rahanpesulaissa eikä erillisellä lailla.

Rahanpesudirektiivi edellyttää myös omaisuudenhoito- ja yrityspalveluiden tarjoajille vastaanlaista toimilupamenettelyä ja luotettavuusarviointia kuin maksuliike- ja valuutanvaihtotoimintaa. Rahanpesudirektiivin mukaan toimilupamenettely koskee sellaisia yritysten ja trustien perustamiseen ja hallinnon järjestämiseen liittyviä palveluita tarjoavia, jotka eivät ja kuulu direktiivin 2 artiklan

a tai b alakohdan soveltamisalaan (tilintarkastajat, ulkopuoliset kirjanpitäjät ja veroneuvojat sekä notaarit ja muut itsenäiset lakimiesammattien harjoittajat). Perusteena sille, että nämä ilmoitusvelvolliset on rahanpesudirektiivissä jätetty rekisteröitymisvelvollisuuden ulkopuolelle, johtuu siitä, että Euroopassa nämä ammatit kuuluvat säänneltyihin toimialoihin, joiden harjoittamiseen yleisesti tarvitaan toimilupa. Toimiluvan myöntämiseen sisältyy tietynlainen luotettavuusarviointi.

Suomessa elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annettu laki (122/1919) ei sisällä rajoitettavia säännöksiä oikeudellisten palveluiden tarjoamisesta tai kirjanpitotehtäviä harjoittavien osalta. Oikeudellisia palveluita harjoittavien osalta vain asianajajien toiminta on säänneltyä ja valvottua, mutta muiden oikeudellisia palveluita harjoittavien osalta toiminta ei ole säänneltyä eikä valvottua eikä näille toimijoille ole myöskään asetettu luotettavuusvaatimuksia. Sama koskee tilitoimistoja ja muita konsulttiyrityksiä. Näin ollen uudessa rahanpesulaissa direktiivin säätämä poikkeus rekisteröitymisvelvollisuudesta koskisi vain asianajajia, KHT-tilintarkastajia, KHT-yhteisöjä, HTM-tilintarkastajia, HTM-yhteisöjä sillä näitä toimialoja koskevissa laeissa on toimijoita koskevia soveltuvuus- ja luotettavuusedellytyksiä, jotka täyttävät rahanpesudirektiivin vaatimukset.

Myös omaisuudenhoito- ja yrityspalveluiden tarjoajiin kohdistuu yksinomaan rahanpesun estämiseen liittyvä sääntelytarve, joten rekisteröintivelvollisuudesta säädettäisiin rahanpesulaissa. Toimivaltaiseksi viranomaiseksi ehdotetaan Etelä-Suomen lääninhallitusta samoilla perusteilla kuin edellä maksuliikkeiden ja valuutanvaihtotoimintaa koskevassa kohdassa on todettu.

Rahanpesudirektiivi edellyttää, että kaikille rahanpesulain soveltamisalaan kuuluville ilmoitusvelvollisille asetetaan toimivaltainen viranomainen tai muu valvomaan asetettu tahon seuraamaan rahanpesulain noudattamista.

Esitystä valmisteltaessa käteistä yli 15 000 euroa vastaanottaville yrityksille harkittiin ilmoitusjärjestelmää. Ilmoitusjärjestelmän tarkoituksena olisi ollut antaa viranomaiselle tieto valvontaa edellyttävän toiminnan aloittamisesta. Tällainen järjestelmä on käytössä

muun muassa Iso-Britanniassa, jossa yritysten, jotka toiminnassaan ottavat vastaan maksusuorituksia käteisenä yli 15 000 euroa, tulee ilmoittautua rekisteriin. Ilmoittautuminen rekisteriin tuo yrityksen samalla rahanpesulain piiriin ilmoitusvelvolliseksi, jolloin myös lain muut velvoitteet tulevat sovellettavaksi. Kyseisen ilmoitusjärjestelmän toimeenpano Suomessa ainoastaan rahanpesulain valvonnan järjestämiseksi katsottiin kuitenkin olevan hallinnollisesti raskasta, joten ilmoitusjärjestelmän käyttöönottoa ei ole päädytty esittämään. Rahanpesudirektiivi sallii, että käteiskaupan (yli 15 000 euroa) valvonta voidaan toteuttaa riskiarviointiin perustuen. Valvonta voidaan kohdentaa ilman ilmoitusjärjestelmääkin sellaisiin elinkeinonharjoittajiin, joiden toimintaan kuuluu isojen käteissummien vastaanotto ja ovat sen takia alttiina suhteellisen suurelle rahanpesun riskille. Tällaisia elinkeinonharjoittajia voisivat olla esimerkiksi jalokivi-, koru- ja kelloliikkeet sekä tietyllä alueella sijaitsevat kulkuvälineiden myyjät. Lääninhallitusta ehdotetaan käteisen vastaanottajien valvontaviranomaiseksi. Lääninhallitusta puoltaa se, että se toimii jo nykyisinkin usean luvanvaraisen elinkeinoalan kuten välitystoiminnan ja perintätoiminnan lainmukaisuuden valvojana. Valvontavelvollisuus kuuluisi sille lääninhallitukselle, jonka alueella on ilmoitusvelvollisen toimipaikka.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Kolmannen rahanpesudirektiivin ja FATF:n rahanpesun ja terrorismin rahoituksen vastaisten suositusten täytäntöön panemiseksi on tarpeen uudistaa voimassa oleva laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä kokonaan.

Esityksessä ehdotetaankin säädettäväksi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä. Laki korvaisi voimassa olevan lain rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä. Rahanpesudirektiivin säännökset edellyttävät siinä määrin laajoja ja lukuisia muutoksia voimassa olevaan lakiin, että direktiivin täytäntöön paneminen voimassa olevaan lakiin tehtävillä muutoksilla ei ole lain selkeyden kannalta perusteltua.

Ehdotuksen mukaan lain nimeen lisättäisiin terrorismin rahoittamisen estäminen ja selvittäminen. Lain soveltamisalaa täsmennettäisiin vastaamaan rahanpesudirektiiviä. Uusina ilmoitusvelvollisina lain soveltamisalan piiriin tulisivat liike- tai ammattitoimintana pääasiallisesti veroneuvontaa tarjoavat sekä omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoavat. Lain piiriin tulisivat myös liike- tai ammattitoimintana tavaroita myyvät tai välittävät siltä osin kuin maksu otetaan vastaan käteisenä yhtenä vähintään 15 000 euron suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina, jotka ovat yhteensä vähintään 15 000 euroa.

Lakiehdotukseen sisältyy voimassa olevaan lakiin nähden uutta sääntelyä ilmoitusvelvollisten velvoitteissa kuten laajempi asiakkaan tuntemisvelvollisuus ja liikesuhteiden jatkuvan seurannan vaatimus. Laki edellyttäisi myös, että ilmoitusvelvolliset sopeuttavat asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet suhteessa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskiin.

Eräille elinkeinoille ehdotetaan direktiivin vaatimusten mukaisesti rekisteröitymisvelvollisuus ennen toiminnan aloittamista. Rekisteröitymisvelvollisuus koskisi maksuliikkeitä, valuutanvaihtotoimintaa harjoittavia omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoavia. Maksuliikkeellä tarkoitetaan muuta maksuliikettä kuin luottolaitoslaissa tarkoitettua yleistä maksujenvälitystä harjoittavaa.

Luotto- ja rahoituslaitokset

Lain soveltamisala luotto- ja rahoituslaitosten osalta säilyy pääosin ennallaan. Lakia sovellettaisiin luotto- ja rahoituslaitoksiin. Luottolaitoslaissa rahoituslaitoksena pidetään muuta sellaista suomalaista tai ulkomaista yhteisöä kuin luottolaitosta tai ulkomaista luottolaitosta, joka pääasiallisena toimintanaan tarjoaa 30 §:n 1 momentin 3—11 kohdassa tarkoitettuja palveluita. Toiminta on pääasiallista, jos se muodostaa yli 50 prosenttia toiminnasta. Rahanpesudirektiivin soveltamisala lähtee kuitenkin siitä, että yritys kuuluu rahanpesudirektiivin soveltamisalan piiriin, jos se harjoittaa jotain edellä mainituista palveluista siitä riippumatta onko toiminta pääasiallista vai ei. Uudessa rahan-

pesulaissa säädettäisiin, että lakia sovelletaan luotto- ja rahoituslaitosten lisäksi myös muihin liike- ja ammattitoimintana luottolaitoslain 30 §:n 1 momentin 3—11 kohdassa tarjottuja palveluita tarjoaviin.

Vakuutusyhtiöt

Vakuutusyhtiöiden osalta kolmas rahanpesudirektiivi kattaa vakuutusyhtyritysten osalta vain henkivakuutuksen ensivakuutuksen ja vakuutusedustajat, kun nämä tarjoavat henkivakuutuspalveluja tai muita sijoitusvakuutuksia. Suomessa rahanpesun estämissäännökset ovat vuodesta 1994 ulotettu koskemaan kaikkia vakuutusyhtiöitä, vaikka ensimmäinen rahanpesudirektiivi ei koskenut vahinkovakuuttamista. Suomessa voimassa olevaa lakia säädettäessä rahanpesusäännökset on laajennettu koskemaan kokonaan tai osittain sellaisia ammatteja ja yrityslajeja, joissa ei ole kyse luotto- ja rahoituslaitoksista, mutta joissa harjoitettava toiminta soveltuu erityisesti käytettäväksi rahanpesutarkoituksiin. Käytännössä myös vahinkovakuuttamista voidaan käyttää rahanpesuun.

Rahanpesulain soveltamisala koskisi edelleen myös vahinkovakuuttamista. Rahanpesulakia ehdotetaan sovellettavaksi myös työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa (354/1997), *jäljempänä työeläkevakuutusyhtiölaki* tarkoitettuun työeläkevakuutusyhtiöön. Työeläkevakuutusyhtiö on määritelmällisesti vakuutusyhtiö, johon sovelletaan vakuutusyhtiölakia. Käytännössä on kuitenkin esitetty erilaisia käsityksiä, miten rahanpesulakia sovelletaan työeläkevakuutusyhtiöihin. Tästä syystä lakiin ehdotetaan selkeyden vuoksi nimenomaista mainintaa lain soveltamisesta työeläkevakuutusyhtiöihin. Lisäksi rahanpesulakia ehdotetaan laajennettavaksi myös vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987) tarkoitettuun vakuutusyhdistykseen. Vakuutusyhdistykset harjoittavat osin samantyyppistä vahinkovakuutusliikettä kuin vahinkovakuutusyhtiöt. Koska vahinkovakuuttaminen olisi lain piirissä, olisi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevien säännösten ulottaminen koskemaan myös vakuutusyhdistyksiä tarpeen.

Rahapelitoiminta

Kolmas rahanpesudirektiivi koskee vain kasinoita, mutta ei muita rahapelejä. Suomessa voimassa olevaa lakia säädettäessä rahanpesusäännökset laajennettiin koskemaan kokonaan tai osittain sellaisia ammatteja ja yrityslajeja, joissa ei ole kyse luotto- ja rahoituslaitoksista, mutta joissa harjoitettava toiminta soveltuu erityisesti käytettäväksi rahanpesutarkoituksiin. Perusteena rahanpesudirektiiviä laajemmalle soveltamisalalle on ollut se, että rahapelitoiminnassa suuret käteissummat vaihtavat omistajaa, minkä vuoksi ne tarjoavat merkittäviä rahanpesumahdollisuuksia.

Voimassaolevaa lakia sovelletaan arpajaislain (1047/2001) 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin rahapeliyhteisöihin, jotka harjoittavat veikkaus-, vedonlyönti-, totopeli- tai pelikasinotoimintaa. Nykyisellä muotoilulla lakia ei sovelleta pelikasinon ulkopuolisiin kasinopeleihin, joilla tarkoitetaan arpajaislain 3 §:n 5 kohdan mukaan ruletti-, kortti-, noppasekä muita niihin rinnastettavia pelejä, joita pelaamalla voi voittaa rahaa. Näitä pelejä voi toimeenpanna rahapeliluvan saanut rahapeliyhteisö myös pelikasinoiden ulkopuolella ravintoloissa tai pelihalleissa. Rahanpesulain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi myös kasinon ulkopuolella harjoitettavaan kasinopelitoimintaan sekä raha-arpajaisitoimintaan. Lakia ei kuitenkaan sovelletaisi pelikasinon ulkopuolella raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, mutta sen sijaan pelikasinon raha-automaattitoiminta olisi lain piirissä. Lain soveltamisalan laajennuksen jälkeen raha-automaattitoimintaa lukuun ottamatta koko rahapelitoiminta olisi rahanpesulain soveltamisalan piirissä. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta arpajaisasioissa. Tämän mukaisesti on annettu arpajaislaki (landskapslag om Lotterier, ÅFS 10:1966), jossa säädetään arpajaisien toimeenpanosta Ahvenanmaan maakunnassa. Landskapsförordning (ÅFS 56/1993) om Ålands Penningautomatförening och dess verksamhet -asetus sisältää tarkemmat määräykset Ahvenanmaalla rahapelitoimintaa harjoittavan Ålands Penningautomatförenin-

gin (PAF) toiminnasta. Ahvenanmaan maakunnan hallituksen antaman toimiluvan nojalla Ahvenanmaalla rahapeli-toimintaa harjoittaa myös Veikkaus Oy. Kun ilmoitusvelvollisuus on jo aiemmin koskenut arpajaislain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuja rahapeliyhteisöjä, rahanpesulain soveltaminen myös edellä mainittuihin rahapeliyhteisöihin todettaisiin nyt selvyyden vuoksi laissa. Lakia sovellettaisiin Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettuun rahapelejä toimeenpanevaan yhteisöön, sekä elinkeinonharjoittajiin ja yhteisöihin, jotka välittävät Ahvenanmaan arpajaislaissa tarkoitettuihin rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja.

Omaisuu-denhoito- ja yrityspalveluita tarjoavat

Lain soveltamisalan piiriin ehdotetaan rahanpesudirektiivin mukaisesti omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoavat. Yrityksille palveluita tuottavalla (englanniksi *trust and company service provider*) tarkoitetaan direktiivin 3 artiklassa yritystä, joka perustaa yhtiötä, toimii niissä johtajana tai tarjoaa hallintoon liittyviä palveluita tai toimii trustin omaisuudenhoitajana. Merkittävimpänä osa-alueena Suomessa on yhtiöiden perustamispalveluiden tarjoaminen, joka ilmenee niin sanottuna valmisyhtiöiden kauppana. Näitä palveluita tuottavat asianajajien lisäksi ainakin lakiasiantoimistot ja sellaiset toimialat, joiden tarjoamat palvelut ovat yhdistelmä oikeudellisista ja taloudellisista palveluista. Tällaisia ovat esimerkiksi tilintarkastusala, tilitoimistojen tarjoamat palvelut ja erilaiset konsultointiin liittyvät toimialat. Suomessa suurin osa yritysten tai trustien perustamiseen ja hallinnon järjestämiseen liittyviä palveluita tarjoavat ovat jo rahanpesulain piirissä.

Suomen lainsäädäntö ei tunne trustjärjestelyjä. Suomessa saattaa kuitenkin olla yrityksiä, jotka tuottava palveluita ulkomaisille trusteille tai toimivat trustin kohteena olevan omaisuuden edunvalvojana, joten trusteille palveluita tarjoaminen on otettava lain piiriin direktiivin vaatimusten mukaisesti. Trust on kehittynyt Englannin oikeudessa ja otettu käyttöön pääpiirteissään samantyypp-

pisenä kaikissa Common law maissa. Trustit ovat olleet lähes tuntemattomia Manner-Euroopan niin sanottujen romaanisgermaanisten oikeusjärjestelmien piirissä. Trust on kolmen osapuolen eli perustajan (*settlor*), edunvalvojan (*trustee*) ja edunsaajan (*beneficiary*) välinen rakennelma. Trustissa perustajan ja edunsaajan välille on edunvalvojan suostumuksella perustettu yksipuolisella oikeustoimella järjestely, jossa perustaja siirtää trustin kohteena olevan omaisuuden täysin omistusoikeuksin ja määräysvaltuuksin edunvalvojalle.

Käteisen rahan vastaanottamista koskeva sääntely

Lain piiriin ehdotetaan rahanpesudirektiivin mukaisesti liike- tai ammattitoimintana tavaroita myyvät tai välittävät siltä osin kuin maksu otetaan vastaan käteisenä yhtenä vähintään 15 000 euron suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina, jotka ovat yhteensä vähintään 15 000 euroa. Käteisrahalla tarkoitettaisiin maksuvälineenä liikkeessä olevia seteleitä ja kolikoita sekä haltijakohtaisia maksuvälineitä kuten matkasekkejä. Voimassa olevassa rahanpesulaissa ilmoitusvelvollisia ovat liike- tai ammattitoimintana jalokivi- tai jalometallituotteita, taideteoksia taikka kulkuvälineitä myyvät tai välittävät sekä huutokaupanpitäjät. Mainitut elinkeinonharjoittajat tulivat ilmoitusvelvolliseksi 1 päivänä kesäkuuta 2003 voimaantulleella rahanpesulain muutoksella. Kolmannessa rahanpesudirektiivissä ei enää mainita yksittäisiä toimialoja vaan soveltamisala koskee kaikkia liike- ja ammattitoimintana tavaroita myyviä tai välittäviä (englanniksi *high value goods dealers*) siltä osin kuin maksu vastaanotetaan käteisenä yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 15 000 eurolla. Laissa ei enää säädetäisi ilmoitusvelvolliseksi erikseen jalokivi- tai jalometallituotteita, taideteoksia taikka kulkuvälineitä myyviä tai välittäviä yhteisöjä ja elinkeinonharjoittajia eikä huutokaupanpitäjiä vaan kyseiset tahot olisivat ilmoitusvelvollisia, jos vastaanottavat käteistä yli edellä mainitun kynnsarvon.

Eräissä Euroopan maissa, esimerkiksi Tanskassa, on kokonaan kielletty yli 13 700

euron käteisen vastaanotto. Tällaista kieltoa ei kuitenkaan lain valmisteluvaiheessa harkittu.

Asiakkaiden tunteminen

Rahanpesudirektiivin täytäntöön panemiseksi lakiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevaa lakia täsmällisempiä vaatimuksia asiakkaan tuntemiseksi. Asiakkaan tuntemiseksi ilmoitusvelvollisen olisi tunnistettava asiakas ja todennettava tämän henkilöllisyys, tunnistettava tosiasialliset edunsaajat sekä tunnettava asiakkaan toiminta, liiketoiminnan laatu ja laajuus sekä perusteet palvelun tai tuotteen käyttämiselle. Voimassa olevan rahanpesulain 6 §:n mukaan asiakas on tunnistettava toteamalla asiakkaan henkilöllisyys. Ehdotetussa laissa erotetaan direktiivin ja FATF:n suositusten mukaisesti tunnistamisen (identifiointi) ja todentaminen (verifiointi) toisistaan. Tunnistamisella tarkoitettaisiin asiakkaan henkilöllisyyden selvittämistä asiakkaan antamien tietojen perusteella ja todentamisella asiakkaan henkilöllisyyden oikeaksi osoittamista luotettavien ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen ja tietojen perusteella.

Rahanpesulakiin sisällytettäisiin rahanpesudirektiiviä vastaava tosiasiallisen edunsaajan määrittelmä ja säädettäisiin tosiasiallisen edunsaajan tunnistamisvelvollisuudesta.

Asiakkaan tuntemiseksi edellytettävien toimenpiteiden laajuus pohjautuisi riskiperusteeseen arviointiin. Riskiperusteinen arviointi edellyttäisi, että ilmoitusvelvollisella on toimintansa luonteeseen ja laajuuteen nähden riittävät menetelmät, joilla se arvioi toimialaansa, tuotteisiinsa ja palveluihinsa sekä asiakkaisiinsa ja näiden liiketoimintaan ja -toimiin liittyvät rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riskit. Kun rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski on tavanomaista suurempi, olisi noudatettava tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta ja toisaalta kun rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riski on alhainen, toimenpiteet asiakkaan tuntemiseksi voi olla yksinkertaistettuja. Laissa säädettäisiin tilanteista, jossa voidaan soveltaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemista koskevia toimenpiteitä. Kun rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski on tavanomaista

suurempi, ilmoitusvelvollisen olisi tehtävä asiakkaan tuntemista koskevat toimet tehostetusti. Tällainen riski liittyy muun muassa kirjeenvaihtajapankkisuhteisiin, asiakkaisiin, jotka on etätunnistettu tai jos asiakkaana on toisen valtion poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö.

Rahanpesudirektiivi mahdollistaa, että kolmas osapuoli voi suorittaa asiakkaan tuntemista koskevat toimenpiteet ilmoitusvelvollisen puolesta. Direktiivin mukaisesti lakiin ehdotetaan uutta säännöstä kolmannen osapuolen käyttämisestä ja kolmannelle osapuolelle asetetuista edellytyksistä. Sääntely ei koske ulkoistamis- tai asiamiessuhteita.

Rahanpesudirektiivin pöytälaatikkopankkisuhteita koskeva sääntely pannaan täytäntöön Rahoitustarkastuksen määräyksillä, jotka valmistellaan Rahoitustarkastuksessa erikseen.

Asiakkaan tuntemistietojen säilyttäminen

Rahanpesudirektiivissä säädetään, että asiakkaan tuntemista koskevat tiedot on säilytettävä viiden vuoden ajan asiakassuhteen päättymisestä. Lakiin otettaisiin säännös mitä tietoja asiakkaan tuntemistiedoista olisi säilytettävä. Nykyisellään asiasta säädetään sisäasianministeriön rahanpesuasetuksessa. Rahanpesudirektiivin vaatimuksista johtuen riskiperusteisen arvioinnin perusteella joistakin asiakkaista olisi kerättävä aiempaa enemmän tietoja tuntemisvelvollisuuden täyttämiseksi.

Velvollisuus tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta ja liiketoimen keskeyttäminen

Ilmoitusvelvollisuutta koskeva säännös säilyy pääosin muuttumattomana. Voimassa olevassa laissa käytetty ilmaisu ”syytä epäillä varojen laillista alkuperää” on ehdotuksessa muutettu epäilyttävä liiketoimi -ilmaisuksi. ”Syytä epäillä” ilmaisua käytetään esitutkintalaissa esitutkinnan aloittamiskynnyksen yhteydessä. Rahanpesulain mukainen epäilykynnys on matalampi kuin esitutkinnan aloittamiskynnys. Käytännössä rahanpesulain nykyinen muotoilu varojen laillisen alkuperän epäilemisestä on aiheuttanut tulkintaongelmia ilmoitusvelvollisille. Usein epäily rahanpesusta tai terrorismin rahoittamisesta

nousee esille silloin, kun liiketoimi on epäilyttävä, epätavanomainen tai poikkeuksellinen. Epäilyttävästä liiketoimesta on kyse silloin, kun ilmoitusvelvollinen katsoo, että toimenpide on asianomaisen toimialan palvelujen tarjoamisesta saatujen yleisten kokemusten perusteella epäilyttävä.

Salassapitovelvollisuus ja sitä koskevat poikkeukset

Rahanpesudirektiivin 28 artiklassa säädetään kielto paljastaa epäilylle sitä, että rahanpesuilmoitus on tehty. Artikla sisältää myös poikkeuksia salassapitovelvollisuuteen. Rahanpesudirektiivin 28 artiklan mukaisesti säädettäisiin, kenelle ja millä edellytyksillä tieto siitä, että rahanpesuilmoitus on tehty, voidaan antaa. Poikkeukset salassapitovelvollisuuteen on päädytty henkilötietojen suojanäkökulmasta johtuen pitämään mahdollisimman suppeana.

Työntekijöiden kouluttaminen ja suojeleminen

Lakiin otettaisiin direktiiviin vaatimusten mukaisesti uusia säännöksiä työntekijöiden koulutusvelvollisuudesta sekä työntekijöiden suojelemisesta.

Valvonta

Rahanpesudirektiivi edellyttää, että kaikille rahanpesulain soveltamisalaan kuuluville ilmoitusvelvollisille asetetaan toimivaltainen viranomainen tai muu valvomaan asetettu taho seuraamaan (englanniksi *monitor*) rahanpesulain noudattamista.

Nyt ehdotettavassa rahanpesulaissa Rahoitustarkastus valvoisi rahoitustarkastuslaissa asetettuja valvottavia, Vakuutusvalvontavirasto vakuutusosalalla toimivia, sisäasiainministeriö rahapeliyhteisöjä ja lääninhallitus kiinteistövälittäjiä. Nämä valvovat viranomaiset valvovat näitä toimijoita muutenkin, joten ne olisivat luontevia viranomaisia valvomaan myös rahanpesulain noudattamista.

Direktiivi sallii, että valvovana viranomaisena voi toimia myös itsesääntelyelin. Itsesääntelyelimeltä edellytetään tavallisimmin institutionalisoituneita rakenteita, yhteisön

jäsenkäyttäytymisen ohjaamista ja kontrollointia sekä normien rikkomistapauksissa sanktiointia.

Tilintarkastuslain (459/2007) mukaan Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta valvoo KHT-tilintarkastajien ja KHT-yhteisöjen laadunvarmistusta. Kauppakamarin tilintarkastusvaliokunta valvoo toimintaluontevuutta HTM-tilintarkastajien ja HTM-yhteisöjen laadunvarmistusta. Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta ja kaupakamarin tilintarkastusvaliokunta olisivat luontevia valvontaviranomaisia valvomaan myös rahanpesulain noudattamista. Suomessa on 1 465 Keskuskauppakamarin tai kaupakamarien hyväksymää tilintarkastajaa ja 65 tilintarkastusyhteisöä.

Kirjanpito-toimistot ovat tyypillisesti pieniä yrityksiä ja ne ovat jakautuneet koko maahan. Taloushallintoliittoon kuuluu noin 700 tilitoimistoa. Suomessa on arviolta 4 000 yritystä, jotka tarjoavat tilitoimistopalveluja. Kirjanpitäjillä ei ole kattavaa itsesääntelyelintä, joten rahanpesulain noudattamista valvomaan ehdotetaan lääninhallitusta. Lääninhallitus on yleinen hallintoviranomainen, jolla on yleisesti valvontatehtäviä. Lääninhallitus valvoo myös kiinteistövälittäjiä ja perintätoimeita.

Oikeudellisia palveluita tarjoavan osalta valvonnan ehdotetaan jakautuvan siten, että asianajajia valvoisi asianajajayhdistys ja muita oikeudellisissa asioissa avustavia lääninhallitus. Asianajajista säädetään asianajajista annetussa laissa (496/1958). Asianajaja on se, joka on maan yleisen asianajajayhdistyksen jäsenenä merkitty asianajajaluetteloon. Suomen Asianajajaliitossa on noin 1 700 jäsentä. Asianajajayhdistyksen säännöt vahvistetaan oikeusministeriön päätöksellä. Asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava asianajajien toimintaa. Valvontavaltuuksista on säädetty lain 6 §:ssä. Myös oikeuskanslerilla on oikeus panna vireille valvonta-asia, jos hän katsoo, että asianajaja laiminlyö velvollisuutensa. Asianajajayhdistyksen valvontalautakunta käsittelee ja ratkaisee valvontasiat. Asianajajista annetun lain muuttamisen yhteydessä on käsitelty asianajajien valvontaa. Lakivaliokunnan mietinnössä 5/2004 vp korostetaan itsenäisen asianajajalaitoksen roolia osana kehittyntä oikeussuojajärjes-

telmää ja sen riippumattomuutta suhteessa julkiseen valtaan. Rahanpesulain noudattamisen valvonta asianajajien osalta ehdotetaan kuuluvan asianajajista annetun lain mukaiselle asianajajayhdistykselle.

Muita oikeudellisia palveluita tarjoavan osalta rahanpesulain valvonta ehdotetaan lääninhallituksille. Lakiasiaintoimistot hoitavat usein samanlaisia toimeksiantoja kuin asianajajat. Kaupparekisteriin on merkitty noin 550 lakiasiaintoimistoa ja 114 muita lakiasiaainpalveluja tarjoavaa. Lakiasiaintoimiston omistaja on yleensä suorittanut oikeustieteellisen tutkinnon, mutta hänelle ei ole asetettu asianajajalta vaadittavia ammattitaito- ja koulutusvaatimuksia. Lakiasiaintoimistojen toiminta ei ole säänneltyä eikä valvottua. Lakimiesten tai muiden oikeudellisia palveluita tarjoavan valvontaan liittyy kuitenkin vastavia riippumattomuuden vaatimuksia kuin asianajajiin. Tätä kuitenkin vähentää se, että rahanpesulaki ei koske oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitamista.

Eräitä viranomaisia koskeva huolehtimisvelvoite

Lain tavoitteena on tehostaa edelleen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen selvittelyjärjestelmää kehittämällä viranomaisten yhteistoimintaa ja poistaa tiedonvaihdon esteitä. Esityksessä ehdotetaan uutena säännöksenä vero-, tulli-, rajavartio- ja ulosottoviranomaisen sekä konkurssiasiamiehelle huolehtimisvelvoite. Niiden olisi huolehdittava siitä, että niiden toiminnassa kiinnitetään huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseen ja selvittämiseen sekä tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmitulleiden epäilyttävien liiketoimien tai terrorismin rahoittamisen epäilyn ilmoittamiseen rahanpesun selvittelykeskukselle. Huolehtimisvelvollisuus koskisi niitä viranomaisia, joille tyypillisimmin voi kertyä sellaista tietoa, jolla saattaa olla merkitystä rahanpesun tai terrorismin rahoituksen estämisessä tai selvittämisessä. Nyt ehdotetulla vero-, tulli-, rajavartio- ja ulosottoviranomaista sekä konkurssiasiamiestä koskevalla huolehtimisvelvollisuudella rahanpesun tai terrorismin rahoituksen havainnointi voitaisiin helpommin miel-

tää eri viranomaisten tehtäväkenttään kuuluvaksi ja ottaa huomioon muun muassa henkilöstön koulutuksessa ja ohjeistuksessa. Lisäksi laissa ehdotettaisiin, että rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystön kuuluva poliisimies voisi antaa tulli- ja rajavartioviranomaiselle määräyksen pidättää varat enintään viiden arkipäivän ajaksi, jos tällainen toimenpide on tarpeen rahanpesun ai terrorismin rahoituksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

Maksajan tiedot -asetus

Maksajan tiedot -asetuksen mukaan maksajan maksupalvelun tarjoajan on huolehdittava siitä, että varainsiirtojen mukana on maksajaa koskevat täydelliset tiedot. Maksajaa koskevilla täydellisillä tiedoilla tarkoitetaan asetuksessa maksajan nimeä, osoitetta ja tilinumeroa. Osoitteen sijasta voidaan käyttää maksajan syntymäaikaa ja -paikkaa, asiakasnumeroa tai henkilötunnusta. Jos maksajalla ei ole tilinumeroa, se on korvattava yksilöllisellä tunnisteella.

Jos sekä maksajan että maksunsaajan maksupalvelun tarjoaja sijaitsevat EU:n alueella, täydellisten tietojen sijasta voidaan toimittaa vain tilinumero tai yksilöllinen tunniste. Edellytyksenä on kuitenkin, että maksunsaajan maksupalvelun tarjoaja saa täydelliset tiedot pyynnöstä kolmen työpäivän kuluessa.

Maksajan tiedot -asetus sisältää myös säännökset maksunsaajan maksupalvelun tarjoajan velvollisuuksista. Maksunsaajan palveluntarjoajan on varmistuttava, että saapuvissa maksuissa on maksajaa koskevat tiedot. Palveluntarjoajalta ei edellytetä systemaattista, kaikkien maksujen läpikäyntiä, vaan tämä varmistuminen voidaan tehdä riskiperusteisen arvion pohjalta.

Asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta, eikä edellytä voimaan saattamista kansallisesti. Asetus edellyttää kuitenkin, että jäsenvaltiot säätävät asetuksen rikkomisesta seuraamuksia (15 artiklan 1 kohta). Jäsenvaltioilla on lisäksi oltava viranomainen tai viranomaisia, jotka valvovat asetuksen noudattamista (15 artiklan 3 kohta).

Suomessa asetuksen soveltamisalaan kuuluvista maksutapahtumista valtaosan muodostavat tilisiirrot, suoraveloitukset sekä

luotto- ja maksukorttimaksut. Näitä tarjoavat pääosin luottolaitokset ja niiden konsolidointiryhmiin kuuluvat muut yhteisöt, jotka ovat Rahoitustarkastuksen valvottavia. Niitä varansiirtopalveluita tarjoavia, jotka eivät ole Rahoitustarkastuksen valvottavia, ei voimassa olevassa laissa ole säädetty asetuksen osalta valvottaviksi. Tällaisia palveluntarjoajia ovat muuta kuin luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tarkoitettua yleistä maksujen välitystä harjoittavat sekä rahoituslaitokset, jotka eivät kuulu Rahoitustarkastuksen valvottavan konsolidointiryhmään. Esityksessä ehdotetaan, että nämä palveluntarjoajat olisivat rahanpesun ja terrorismin rahoituksesta annettavan lain osalta Etelä-Suomen lääninhallituksen tai lääninhallitusten valvonnassa. On tarkoituksenmukaista, että sama valvontaviranomainen valvoo myös maksajan tiedot -asetuksen noudattamista.

Rahoitustarkastuksesta annettuun lakiin sisältyy useita erilaisia hallinnollisia seuraamuksia, joita Rahoitustarkastus voi määrätä valvottavilleen. Nämä seuraamukset ovat Rahoitustarkastuksen käytössä myös maksajan tiedot -asetuksen kohdalla. Muiden asetuksen soveltamisalaan kuuluvien osalta voimassa olevassa laissa ei ole säädetty seuraamuksia asetuksen rikkomisesta. Maksupalveludirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä sellaisten maksupalveluiden tarjoajien, jotka eivät ole Rahoitustarkastuksen valvottavia, asema tulee kokonaisuudessaan arvioitavaksi. Tässä yhteydessä arvioidaan myös hallinnollisten seuraamusten käyttöala. Tämän johdosta tässä vaiheessa ei ole perusteltua säätää maksajan tiedot -asetuksen rikkomisesta hallinnollisia seuraamuksia, vaan esityksessä ehdotetaan asetuksen rikkomisesta rikosoikeudellista seuraamusta, joka soveltuisi kaikkiin maksupalvelun tarjoajiin.

Verotustietolaki

Esityksessä ehdotetaan lakia verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:ää muutettavaksi niin, että verohallinto voisi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen rahanpesun selvittelykeskukselle verovallannon yhteydessä havaituista epäilyttävistä

liiketoimista tai kun voidaan epäillä liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoitukseen tai sen rangaistavaan yritykseen.

Luottolaitoslaki, sijoitusrahastolaki ja sijoituspalveluyrityksistä ja arvo-osuusjärjestelmästä annetut lait

Esityksessä ehdotetaan luottolaitoslain 145 §:ään uudesta rahanpesulaista johtuvat tekniset tarkistukset. Sijoitusrahastolain 144 §:ään, sijoituspalveluyrityksestä annetun lain 69 §:ään ja arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 29 b §:ään tehtäisiin vastaavat uudesta rahanpesulaista johtuvat tarkistukset kuin luottolaitoslain 145 §:ään.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Hallituksen esityksen tavoitteena on rahanpesudirektiiville asetettujen tavoitteiden ja FATF:n rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi annettujen suositusten toteuttaminen sekä sisäisen turvallisuuden ohjelmaan kuuluvan talousrikollisuuden vähentäminen ja terrorismin torjunta. Ehdotuksen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa on syytä ottaa huomioon se lähtökohta, että suurin osa ehdotettavista säädösmuutoksista johtuu kolmannen rahanpesudirektiivin ja FATF:n rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisten suositusten kansallisesta voimaan saattamisesta. Erillistä vaikutusarviointia ei ole tehty Euroopan unionissa kolmannen rahanpesudirektiivin valmistelun yhteydessä.

Hallituksen esityksessä on yhtenä tavoitteena ollut hyödyntää rahanpesudirektiivin mahdollistama riskien arviointiin perustuva lähestymistapa, jolla pyritään lisäämään menettelyiden joustavuutta ja tehostamaan käytävissä olevia resursseja siten, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunta kohdennetaan sinne, missä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski on tavanomaista suurempi. Tällä pyritään varmistamaan se, ettei rahanpesulain velvoitteita toteuteta yrityksissä tehottomasti.

Laki koskisi arvolta 10 000 yritystä. Ehdotuksen mukaan lain soveltamisala laajeni

liike- tai ammattitoimintana tavaroita myyviin tai välittäviin siltä osin kun maksu vastaanotetaan käteisenä yhtenä vähintään 15 000 euron suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina, jotka ovat yhteensä vähintään 15 000 euroa. Käteistä yli sanotun kynnsarvon vastaanottavista tavaroiden myyjistä ja välittäjistä ei ole käytettävissä tilastoja. Voidaan kuitenkin olettaa, että voimassa olevan rahanpesulain nykyisistä arvotavaroiden kauppiaista kuten jalokivi- tai jalometallituotteita, taideteoksia, kulkuvälineitä myyvistä tai välittäjistä sekä huutokauppoja toimittavista osa ottaisi satunnaisesti vastaan käteistä yli sanotun kynnsarvon. Taidekauppiaita on tilastokeskuksen mukaan noin 200 kappaletta, koru- ja kultasepän liikkeitä noin 600 kappaletta ja kulkuvälineitä myyviä noin 2000 kappaletta. Ehdotuksen mukaan kyseiset tahot ovat ilmoitusvelvollisia vain, jos vastaanottavat käteistä yli edellä mainitun kynnsarvon. Kun tällä hetkellä arvotavaroiden kauppiaat ovat ilmoitusvelvollisia riippumatta siitä, ottavatko käteistä vastaan vai ei, näiden toimialojen suhteen lain-säädäntöä kevennetään.

Lain soveltamisala laajenisi koskemaan myös omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoavia kun toiminta koskee muun muassa yhtiöiden ja muiden oikeushenkilöiden perustamista. Merkittävimpana osa-alueena on yhtiöiden perustamispalveluiden tarjoaminen, joka ilmenee Suomessa niin sanottuna valmisyhtiöiden kauppana. Näitä palveluita tuottavat asianajajien lisäksi ainakin lakiasiantoimistot sekä jossain määrin ne ammattiryhmät ja toimialat, joiden tarjoamat palvelut ovat yhdistelmä oikeudellisia ja taloudellisia palveluita. Tällaisia ovat esimerkiksi tilintarkastajat, tilitoimistojen tarjoamat palvelut sekä erilaiset taloudelliseen ja liikkeenjohdolliseen konsultointiin liittyvät toimialat. Suurin osa näistä toimijoista on jo lain soveltamisalan piirissä, joten soveltamisalan laajentamisella omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoaviin oletetaan olevan vain vähäinen merkitys.

Esitys lisää ilmoitusvelvollisten velvoitteita. Tämä merkitsee toimijoille sääntelyn noudattamisesta johtuvaa kasvavaa työmäärää ja edellyttää aikaisempaa huolellisempaa toimintaa sekä henkilökunnan koulutustar-

vetta ja ohjeistusta. Ilmoitusvelvollisille asetetaan ehdotuksessa menettelytapoja ja toiminnan järjestämistä koskevia vaatimuksia. Ilmoitusvelvollisille esityksestä aiheutuvat kustannukset johtuvat ennen kaikkea asiakassuhteita koskevista menettelytapavelvoitteista, kuten kasvavista tiedonhankkimisvaatimuksista liikesuhteiden laadusta ja laajuudesta sekä asiakassuhteiden jatkuvan seurannan vaatimuksesta. Ilmoitusvelvollisille ehdotettu laki merkitsisi entistä täsmällisempiä säännöksiä asiakkaan tunnistamiseen ja henkilöllisyyden todentamiseen sekä asiakkaiden tuntemiseen. Hyvään pankkitapaan ja pankkitoiminnan perusteisiin sekä riskienhallintaan kuuluu jo voimassa olevan luottolaitoslainkin mukaan asiakkaan tunnistaminen ja tämän toiminnan tunteminen. Vastaavia säännöksiä on muissakin rahoitusala koskevissa säännöksissä. Tunnistaminen ja tunteminen eivät ole siis pelkästään rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseksi tapahtuvaa toimintaa. Asiakkaan tunnistaminen ja asiakkaan tunteminen ovat osa operatiivista riskienhallintaa ja päivittäistä toimintaa rahoitusallalla. Riskeihin perustuvan rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunta ja jatkuvan seurannan vaatimus merkitsee kuitenkin monille toimijoille kertaluonteisia investointeja ja sen jälkeen tietojärjestelmien ylläpitokustannuksia. Lakiin ei ehdoteta tarkempia säännöksiä siitä, millä tavoin asiakassuhteiden jatkuva seuranta tulisi järjestää. Isoille yrityksille esimerkiksi luottolaitoksille seurantavelvollisuus saattaa kuitenkin edellyttää esimerkiksi tietojärjestelmämuutoksia. Vaikutukset tietojärjestelmiin on kuitenkin merkittäviä ilmoitusvelvollisten välisiä eroja. Määrällisiä arvioita rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä koskevien velvollisuuksien yrityksille aiheutuvista kustannuksista on siksi vaikea arvioida kattavasti. Erään pankin esittämän varsinkin alustavan ja karkean arvion mukaan valmistautuminen ja valmistelutoimet ovat 0,8 miljoonaa euroa, ohjeistus ja henkilökunnan koulutus 1 miljoonaa euroa ja tietojärjestelmämuutokset 2 miljoonaa euroa. Pankin esittämän arvion mukaan rahanpesulain muutos aiheuttaisi yhteensä 3,8 miljoonan euron kustannukset. Lisäksi pankki on arvioinut, että sen lisäksi tulevat vuotuiset hallinnointi-, seuranta- ja muut kustannukset,

jotka ovat arviolta 0,5 miljoonaa euroa. Muut toimijat eivät ole itse esittäneet omia arvioita kustannuksistaan. Kustannusten määrää vaikuttavia keskeisiä tekijöitä ovat myös jo olemassa olevien tietojärjestelmien ominaisuudet.

Maksuliikettä ja valuutanvaihtotoimintaa harjoittavan sekä omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoavan tulisi ehdotuksen mukaan rekisteröityä Etelä-Suomen lääninhallitukselle ennen toiminnan aloittamista. Rekisteröinnin edellytyksenä olisi hakijan luotettavuus. Omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoavia, jotka kuuluisivat rekisteröintivelvoitteen piiriin, olisi osa lakiasiantoimistoista ja tilitoimistoista. Näille toimijoille tulisi ilmoituksen tekemisestä kustannuksia, sillä rekisteröinnistä on tarkoitus periä maksu. Rekisteröintimaksu voisi olla samaa suuruusluokkaa kuin mitä peritään kiinteistön ja vuokrahuoneiston välitysliikkeiden rekisteröinnistä. Näiden osalta rekisteröintimaksu on tällä hetkellä 165 euroa. Rekisteröinnin luotettavuusvaatimusten myötä toiminnan luotettavuus paranee.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Maksuliikkeitä, valuutanvaihtotoimintaa harjoittavaa sekä omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoavaa koskevasta rekisteröitymisvelvollisuudesta ei aiheutuisi valtiolle lisäkustannuksia, koska rekisteröinnistä koituvat kustannukset olisi tarkoitus periä rekisteröintiä hakevilta. Maksuliikkeiden harjoittajia on 45, valuutanvaihtotoimintaa harjoittavia noin 10 ja omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoavia yrityksiä arvioidaan karkeasti olevan 250 kappaletta. Jos rekisteröintimaksu olisi edellä mainittu 165 euroa, rekisteröintimaksuista kertyisi ensimmäisenä vuonna lain voimaan tulon jälkeen 50 325 euroa. Seuraavina vuosina rekisteröinnistä kertyisi suoremaksuina muutamia tuhansia euroja.

Esitys lisäisi Etelä-Suomen lääninhallituksen tehtäviä rekisteröintihakemusten käsittelyn sekä näiden toimijoiden valvonnan vuoksi. Etelä-Suomen lääninhallitus käyttää nykyisellään maksuliikeasioiden käsittelyyn arviionsa mukaan 0,10—0,20 henkilötyövuotta.

Ehdotettu rekisteröintiviranomaisena ja valvojana toimimisen vaikutus olisi arviolta yksi henkilötyövuosi.

Rahanpesudirektiivi edellyttää, että kaikille rahanpesulain soveltamisalaan kuuluville ilmoitusvelvollisille asetetaan toimivaltainen viranomainen tai muu valvomaan asetettu tahon seuraamaan lain noudattamista. Tällainen seuranta voidaan tehdä riskipohjaisesti sen perusteella millainen rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski ilmoitusvelvolliseen liittyy. Laissa ehdotetaan, että kirjanpitäjien, tavaroiden myyvien siltä osin kun maksu suoritetaan käteisenä yli 15.000 euroa, veroneuvojen ja muiden oikeudellisia palveluita tarjoavien kuin asianajajien valvonta olisi lääninhallituksilla. Lisäksi lääninhallitus valvoisi maksajan tieto -asetuksen noudattamista niiden ilmoitusvelvollisten osalta, jotka eivät ole Rahoitustarkastuksen valvottavia. Valvontavelvollisuus lisäisi lääninhallitusten tehtäviä, mutta koska valvonta on lähinnä seurantaa ja voidaan toteuttaa riskiin perustuen, työmäärän lisäys ei ole merkittävä. Tehtävien lisäys lääninhallituksissa on arvioitu vastaavan kaikki lääninhallitukset mukaan lukien yhteensä kahta henkilötyövuotta.

Ehdotuksessa tilintarkastajia rahanpesulain noudattamista valvoisi Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta ja Kauppakamarin tilintarkastusvaliokunta ja asianajajayhdistys asianajajia. Kyseinen valvontatehtävä lisää jonkin verran valvontatyön määrää. Ehdotettu riskiperusteinen lähestymistapa saattaa lisätä muidenkin valvontaelinten kuten Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvontaviraston valvontatyön määrää, sillä ilmoitusvelvollisen on pystyttävä osoittamaan valvovalle viranomaiselle tai valvomaan asetetulle, että ilmoitusvelvollisen asiakkaan tuntemista ja jatkuvaa seurantaa koskevat toimenpiteet ovat riittävän laajoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiin nähden.

Esityksellä pyritään osaltaan ehkäisemään talousrikollisuutta ja edistämään talousrikosten selvittämistä. Tavoitteiden toteutumiseksi laissa lähemmin määriteltyjen viranomaisten olisi huolehdittava siitä, että sen toiminnassa kiinnitetään huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseen ja selvittämiseen sekä tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmoitulleiden epäilyttävien liiketoimien tai ter-

rorismin rahoittamisen epäilyn ilmoittamiseen rahanpesun selvittelykeskukselle. Esityksellä ei ole vaikutuksia viranomaisten keskinäisiin toimivaltasuhteisiin. Esitys lisää tarvetta henkilökunnan kouluttamiseen ja ohjeistukseen.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Rahanpesudirektiivin tavoitteena on estää rahoitusjärjestelmän käyttäminen rahanpesutarkoituksiin sekä estää terrorismin rahoittaminen. Tehokkaalla rahanpesun torjunnalla myötävaikutetaan sellaisten rahavirtojen selvittämiseen, jotka liittyvät terrorismin tukemiseen. Talousrikollisuuden ilmisaattaminen, torjunta ja tutkinta toteutetaan tehokkaalla viranomaisyhteistyöllä ja tietojen vaihdolla.

Rahanpesun estäminen on yksi tehokkaimmista keinoista vastustaa järjestäytyneitä rikollisuutta. Ilmoitus- ja selvittelyjärjestelmän tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista kehittämällä eri alojen toimintaa siten, ettei niitä voitaisi käyttää rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen. Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseen tähtäviä toimintoja kehittämällä varmistetaan rahoitusjärjestelmän luotettavuus ja suojaudutaan rikolliselta hyväksikäytöltä. Tavoitteena on tehokas rikoshyödyn takaisin-saanti ja tällä tavoin myös estää rikoksen tekijää rikoshyödyn avulla rahoittamasta uusia rikoksia ja hankkimasta itselleen omaisuutta.

Uusilla säännöksillä on myös vaikutusta ilmoitusvelvollisten asiakkaisiin, joilta saataan pyytää aiempaa enemmän tietoja asiakkaiden tuntemisvelvoitteen ja riskiperusteisen arvioinnin suorittamiseksi.

5 Asian valmistelu

Asiaa on valmisteltu sisäasiainministeriön poliisiosaston 3 päivänä marraskuuta 2003 asettamassa työryhmässä. Työryhmän tehtävänä on esittää tarpeellisia muutosehdotuksia rahanpesun estämistä ja selvittämisestä annettuun lakiin ja sen nojalla annettuun asetukseen. Työryhmän tehtäväksi on 2 tammikuuta 2004 annettu kolmannen rahanpesudi-

rektiivin kansallinen valmistelu. Työryhmässä on jäseniä sisäasiainministeriöstä, kauppa- ja teollisuusministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, oikeusministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, Rahoitustarkastuksesta, Vakuutusvalvontavirastosta ja keskusrikospoliisista.

Ehdotuksesta pyydettiin lausunto valtiovarainministeriöltä, oikeusministeriöltä, tietosuojavaltuutetun toimistosta, kauppa- ja teollisuusministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, suojelupoliisilta, keskusrikospoliisilta, Etelä-Suomen lääninhallitukselta, Itä-Suomen lääninhallitukselta, Länsi-Suomen lääninhallitukselta, Lapin lääninhallitukselta, Oulun lääninhallitukselta, Ahvenanmaan lääninhallitukselta, Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta, Suomen Pankilta, Rahoitustarkastukselta, Vakuutusvalvontavirastolta, rajavartiolaitokselta, tullihallitukselta, verohallitukselta, konkurssiasiamiehen toimistosta, Veikkaus Oy:ltä, Raha-automaattiyhdistykseltä, Fintoto Oy:ltä, Ålands Penningautomatföreningilta, Helsingin kihlakunnan ulosottovirastolta, Arvopaperivälittäjien yhdistykseltä, Autoalan keskusliitosta, Elinkeinoelämän Keskusliitosta, Elinkeinoelämän Valtuuskunnalta, HTM-tilintarkastajat ry:ltä, keskuskauppakamarilta, KHT-yhdistys ry:ltä, Suomen Asianajajaliitolta, Suomen Kaupan Liitolta, Suomen Lakimiesliitto ry:ltä, Yksityisalojen Lakimiehet ry:ltä, Suomen Kiinteistönvälittäjäliitto ry:ltä, Finanssialankeskusliitolta, Suomen Kultaseppien Liitto ry:ltä, Suomen Antiikki-kauppiat ry:ltä, Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry:ltä, Suomen Taloushallintoliitto ry:ltä, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry:ltä, Lähivakuutusryhmän Keskusliitto ry:ltä, Suomen Vakuutusmeklariliitto ry:ltä, Työeläkevakuuttajat TELA ry:ltä, Vakuutusyhdistysten Keskusliitto Ry:ltä, Suomen Yrittäjät ry:ltä ja sisäasiainministeriöltä.

Lausunnoissa esitetyt näkökohdat on pääsääntöisesti pyritty ottamaan huomioon. Merkittävimmät muutokset ehdotukseen koskevat asiakkaiden tuntemisvelvollisuutta ja rahanpesuilmoitusten salassapitoa koskevia poikkeuksia. Muutamissa lausunnoissa erityisesti pankkialalla esityksen taloudellisiin vaikutuksiin kiinnitettiin huomiota. Lausunnoissa kiiteltiin erityisesti riskiin perustu-

van rahanpesun ja terrorismin torjunnan uutta sääntelyä. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota myös henkilötietojen suojaan ja asetuk-senantovaltuuksiin. Lisäksi esille nousi muun muassa eräiden toimialojen rekisteröintivelvollisuus ja viranomaisten huolehtimisvelvoite, koulutusasiat ja työntekijöiden suojeleminen.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmis-teilla vakuutusyhtiölakia koskeva kokonais-uudistus. Lakiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä ehdotettu viittaus vakuutusyhtiölakiin on tarpeen eduskuntakäsittelyn aikana sovittaa yhteen mainittuun esitykseen (HE 13/2008 vp) sisältyvän lakiehdotuksen kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämisestä

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tavoite. Lain tavoitteena olisi estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää tällaisen toiminnan paljastamista ja tutkintaa sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen selvittelyjärjestelmää tehostettaisiin säätämällä huolehtimisvelvoite sellaisille viranomaisille, joilla on hyvät mahdollisuudet havaita epäilyttäviä liiketoimia tai terrorismin rahoittamista.

Merkittävällä osalla rikoksista tavoitellaan taloudellista hyötyä. Rahanpesun avulla pyritään piilottamaan ja häivyttämään rikoksen kautta saadut varat, jotta niiden myöhempi käyttö olisi epäilyksiä herättämättä mahdollista. Rahanpesu tarvitsee syntyäkseen niin sanotun esirikoksen, jonka avulla varat on hankittu. Rahanpesulla pyritään yleensä siihen, että esirikoksen tekijä voi jatkossa rikoshyödyn avulla rahoittaa uusia rikoksia ja hankkia itselleen omaisuutta. Onnistuessaan rahanpesu saa omaisuuden näyttämään laillisesti hankitulta.

Terrorismin rahoittaminen ei ole rahanpesukeino vaan rikos itsessään. Varat terro-

rismin rahoittamiseen eivät välttämättä ole rikollista alkuperää vaan ne voivat myös laillisesti hankittuja. Mitä tehokkaammin rikoshyötyyn ja rahoituskanaviin pystytään puuttumaan, sitä paremmin rikollisuutta ja terrorismin rahoittamista pystytään estämään.

Ilmoitus- ja selvittelyjärjestelmän tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista kehittämällä eri alojen toimintaa siten, että niitä ei voitaisi käyttää tällaiseen toimintaan. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä ja selvittämisessä keskeisessä asemassa ovat ilmoitusvelvolliset yhteisöt ja elinkeinonharjoittajat, joille on rahanpesulaissa asetettu velvollisuus tuntea asiakkaansa. Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseen tähtäviä toimintoja kehittämällä varmistetaan rahoitusjärjestelmän luotettavuus ja suojaudutaan rikolliselta hyväksikäytöltä.

Jos rikollista alkuperää oleva omaisuus on torjuntapyrkimyksistä huolimatta onnistuttu sijoittamaan rahoitusjärjestelmään tai osaksi laillista taloudellista toimintaa, mahdollistaa rahanpesun selvittelyjärjestelmä toisessa vaiheessa rahanpesun paljastamisen sekä varojen ja omaisuuden tunnistamisen, jäljittämisen ja rikoshyödyn poissaannin.

Laissa säädettäisiin maksuliikettä ja valuutanvaihtotoimintaa harjoittavalle sekä omaisuudenhoito- ja yrityspalveluiden tarjoajalle rekisteröitymisvelvollisuus. Laissa säädettäisiin myös tällaisille toiminnoille asetettavista vaatimuksista ja valvonnasta. Rekisteröity-

misvelvoitteesta säädettäisiin tämän lain 27 ja 28 §:ssä.

2 §. Lain soveltamisala. Pykälässä olisi luetelo lain soveltamisalaan kuuluvista yhteisöistä ja elinkeinonharjoittajista, joita kutsutaisiin jäljempänä lain 5 §:n määritelmän mukaisesti ilmoitusvelvollisiksi. Voimassa olevan rahanpesulain 3 §:ssä on lueteltu ilmoitusvelvolliset yhteisöt ja elinkeinonharjoittajat. Ilmoitusvelvollisiksi on Suomessa samoin kuin kansainvälisestikin asetettu sellaiset toimialat, joita voidaan käyttää hyväksi rahanpesussa tai terrorismin rahoittamisessa tai joilla on hyvät mahdollisuudet havaita normaalin toimintansa puitteissa rahanpesu tai terrorismin rahoittaminen.

Kolmannen rahanpesudirektiivin 2 artiklassa on säädetty rahanpesudirektiivin soveltamisalaan kuuluvat elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt. Ehdotetun lain soveltamisala laajenisi rahanpesudirektiivin vaatimusten mukaisesti liike- ja ammattitoimintana tavaroita myyviin tai välittäviin siltä osin kuin maksu otetaan vastaan käteisenä yhtenä vähintään 15 000 euron suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina, jotka ovat yhteensä vähintään 15 000 euroa. Soveltamisalaa laajenisi myös liike- ja ammattitoimintana veroneuvontapalveluita tarjoaviin sekä omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoaviin, kun niiden toiminta koskee rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua toimintaa.

1 kohta. Lakia sovellettaisiin luottolaitoissa tarkoitettuihin luotto- ja rahoituslaitoksiin sekä muihin liike- ja ammattitoimintana luottolaitoslain 30 §:n 1 momentin 3—11 kohdassa tarkoitettuja palveluita tarjoaviin. Voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n 1 kohdan mukaan ilmoitusvelvollinen on luottolaitoissa tarkoitettu luotto- ja rahoituslaitos. Luottolaitos on luottolaitoslain 8 §:n mukaan yritys, jolla on toimilupa luottolaitostoimintaan. Luottolaitos voi olla talletuspankki, luottoyhteisö tai maksuliikkeyhteisö. Rahoituslaitoksella tarkoitetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain 13 §:n mukaan muuta sellaista suomalaista tai ulkomaista yhteisöä kuin luottolaitosta tai ulkomaista luottolaitosta, joka pääasiallisena toimintanaan tarjoaa 30 §:n 1 momentin 3—11 kohdassa tarkoitettuja palveluita. Tällaista toimintaa on luotonanto ja rahoitustoiminta sekä muu rahoit-

tuksen järjestäminen, valuutanvaihto, rahoitusleasing, yleinen maksujen välitys ja muu maksuliike, sähköisen rahan liikkeeseenlasku, siihen liittyvä tietojenkäsittely ja tietojen tallentaminen sähköiselle tietovälineelle muun yrityksen lukuun, maksujen periminen, notariaattitoiminta, arvopaperikauppa ja muu arvopaperitoiminta sekä takaustoiminta. Kolmannen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdassa säädetään direktiivin soveltamisalaan kuuluvaksi luottolaitokset ja 2 kohdassa rahoituslaitokset. Direktiivin 3 artiklassa määritellään luotto- ja rahoituslaitos.

Ensimmäisessä ja toisessa rahanpesudirektiivissä rahoituslaitoksen määritelmän mukaan määritelmä koski toimintaa, jota harjoitetaan pääasiallisena. Kolmannen direktiivin rahoituslaitoksen määritelmä ei sisällä pääasiallisen toiminnan vaatimusta vaan rahanpesudirektiivi koskee myös muita rahoituslaitoksia kuin pääasiallisena toimintana edellä mainittuja palveluita tarjoavia. Rahanpesulain soveltamisala laajenisi kolmannen rahanpesudirektiivin mukaisesti myös muihin liike- ja ammattitoimintana luottolaitoslain 30 §:n 1 momentin 3—11 kohdassa tarkoitettuja palveluita tarjoaviin.

Kolmannen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 2 kohdassa säädetään jäsenvaltioille mahdollisuus päättää, että lakia ei sovelleta luotto- ja rahoituslaitoksiin silloin kun rahoitustoimintaa harjoitetaan satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti ja kun rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski on pieni. Euroopan yhteisöjen komissio on antanut täytäntöönpanodirektiivin kolmannen rahanpesudirektiivin 40 artiklan d kohdan nojalla. Jäljempänä 4 §:ssä säädettäisiin valtiovarainministeriölle toimivaltuus antaa asetuksella tarkempia säännöksiä siitä, milloin rahoitustoiminnan tarjoamista voitaisiin pitää satunnaisena tai hyvin rajoitettuna komission direktiivin täytäntöönpanemiseksi.

Rahanpesudirektiivin määritelmä kattaa myös sellaisten luotto- ja rahoituslaitosten yhteisön alueella sijaitsevat sivukonttorit, joiden kotipaikka on yhteisön ulkopuolella.

2 kohta. Ehdotettu säännös vastaa pääosin voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n 2 kohtaa. Lakia sovellettaisiin ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa annetussa laissa (1608/1993) tarkoitettuun

ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen sivukonttoriin. Voimassa olevassa laissa ilmoitusvelvollisia ovat myös ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa annetussa laissa tarkoitettujen ulkomaisen luottolaitoksen edustusto. Edustusto ei mainitun lain 11 §:n mukaan saa harjoittaa luottolaitostoiminnasta annetun lain 30 §:ssä tarkoitettua toimintaa. Lain soveltaminen edustustoon ei siten olisi tarpeellista, koska edustusto ainoastaan esittelee edustamiensa yritysten tuotteita ja palveluita, joten edustusto ei enää kuuluisi lain soveltamisalaan.

3 kohta. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n 3 kohtaa. Lakia sovellettaisiin sijoituspalveluyrityksistä annetussa laissa tarkoitettuun sijoituspalveluyritykseen sekä muuhun sellaiseen yhteisöön, joka ei ole sijoituspalveluyritys, mutta joka harjoittaa liiketoimintanaan ammattimaisesti sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 15 §:ssä tarkoitettua toimintaa.

4 kohta. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n 4 kohtaa. Lakia sovellettaisiin ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen oikeudesta tarjota sijoituspalvelua Suomessa annetussa laissa (580/1996) tarkoitettuun ulkomaiseen sijoituspalveluyrityksen sivuliikkeeseen.

5 kohta. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n 4 a kohtaa. Lakia sovellettaisiin sijoitusrahastolaissa tarkoitettua rahastoyhtiöön ja säilytysyhteisöön.

6 kohta. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n 4 b kohtaa. Lakia sovellettaisiin ulkomaisen rahastoyhtiön toiminnasta Suomessa annetussa laissa (225/2004) tarkoitettuun ulkomaisen rahastoyhtiön sivuliikkeeseen.

7 kohta. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan lain 3 §:n 5 kohtaa. Lakia sovellettaisiin luottolaitoslain 5 §:ssä tarkoitettua rajoitettua luottolaitostoimintaa harjoittavaan.

8 kohta. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan lain 3 §:n 12 kohtaa. Lakia sovellettaisiin arvo-osuusjärjestelmästä annetussa laissa tarkoitettuun arvopaperikeskukseen, tilinhoitajayhteisöön ja tilinhoitajayhteisön oikeudet saaneeseen muun ulkomaisen yhteisön Suomessa sijaitsevaan toimipisteeseen.

9 kohta. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n 9 kohtaa. Lakia

sovellettaisiin panttilainauslaitoksista annetussa laissa (1353/1992) tarkoitettuun panttilainauslaitokseen.

10 kohta. Ehdotettu säännös vakuutusyhtiöiden osalta vastaa voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n 6 kohtaa. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan lakia sovelletaan myös työeläkevakuutusyhtiölaissa tarkoitettuun työeläkevakuutusyhtiöön. Työeläkevakuutusyhtiö on määritelmällisesti vakuutusyhtiö, johon sovelletaan vakuutusyhtiölakia. Käytännössä on kuitenkin esitetty erilaisia käsityksiä siitä, miten rahanpesulakia sovelletaan työeläkevakuutusyhtiöihin. Tästä syystä lakiin ehdotetaan selkeyden vuoksi nimenomaista mainintaa lain soveltamisesta työeläkevakuutusyhtiöihin. Työeläkejärjestelmässä rahanpesua voi esiintyä esimerkiksi silloin kun yrittäjien eläkelain mukaista työtuloa ilmoitetaan virheellisesti tai maksetaan ylisuuria ennakkomaksuja. Työeläkeyhtiöiden sijoitustoiminnassa voi esiintyä tilanteita, joissa jokin tietty hanke on epäilyttävä toimijan taloudelliseen tilanteeseen nähden.

Kolmannessa rahanpesudirektiivissä rahoituslaitoksen määritelmään kuuluu myös toimiluvan saanut vakuutusyhtiö, joka harjoittaa henkivakuutuksesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (2002/83/EY) tarkoitettua toimintaa sekä vakuutusedustuksesta annetun direktiivin (2002/92/EY) 2 artiklan 5 kohdassa määritelty vakuutusedustajat. Vahinkovakuuttaminen ei näin ollen kuulu rahanpesudirektiivin soveltamisalaan. Ensimmäistä rahanpesudirektiiviä saatettaessa kansallisesti voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994 voimaantulleella vakuutusyhtiölain muutoksella rahanpesun estämistä koskevat säännökset ulotettiin koskemaan kaikkia vakuutusyhtiöitä, vaikka ensimmäinen rahanpesudirektiivi ei koskenutkaan vahinkovakuuttamista. Perusteena tälle oli se, että koska rahanpesua voidaan harjoittaa myös muun tyyppisten yritysten kautta, rahanpesusäännökset laajennettiin kokonaan tai osittain kattamaan ne ammattiryhmät ja yritykset, joiden toimintaa todennäköisesti käytetään rahanpesutarkoituksiin. Tästä syystä rahanpesun ja terrorismin rahoittamista koskevat estämissäännökset on ulotettu koskemaan kaikkia vakuutusyhtiöitä. Säännöksessä ehdotetaan, että muut vakuutusyhtiöt

kuin direktiivin edellyttämät henkivakuutusyhtiöt olisivat edelleen ilmoitusvelvollisia, sillä perusteella, että myös vahinkovakuuttamista voidaan käyttää rahanpesuun.

11 kohta. Ehdotettu säännös on uusi. Rahanpesulakia ehdotetaan sovellettavaksi vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987) tarkoitettuun vakuutusyhdistykseen. Vakuutusyhdistykset harjoittavat osin samantyyppistä vahinkovakuustoimintaa kuin vahinkovakuutusyhtiöt. Koska vahinkovakuuttamista voidaan käyttää rahanpesun välineenä, on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevien säännösten ulottaminen koskemaan vakuutusyhdistyksiä tarpeen.

12 kohta. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n 7 kohtaa. Lakia sovellettaisiin ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/1995) tarkoitettuun ulkomaisen vakuutusyhtiön edustukseen.

13 kohta. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n 8 kohtaa. Lakia sovellettaisiin vakuutusedustuksesta annetussa laissa (570/2005) tarkoitettuun vakuutusedustajaan. Vakuutusedustajat sisältyvät rahanpesudirektiivin rahoituslaitoksen määritelmään. Säännös vastaa rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan 2 alakohtaa.

14 kohta. Ehdotettu säännös on osin uusi. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi arpajaislain (1047/2001) 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin rahapeliyhteisöihin sekä elinkeinonharjoittajiin ja yhteisöihin, jotka välittävät rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja. Arpajaislain 12 §:n 1 momentin tarkoittama rahapeliyhteisö on rahapelitoiminnan harjoittamista varten perustettu yhteisö, joka on saanut rahapeliluvan. Rahapeli-toiminnalla tarkoitetaan arpajaislain 4 §:n mukaan sellaisten arpajaisten toimeenpanoa, joista pelaaja voi voittaa rahaa. Lain soveltamisala laajenisi kasinopeleihin, joilla arpajaislain 3 §:n 5 kohdan mukaan tarkoitetaan ruletti-, kortti-, noppa- sekä muita niihin rinnastettavia pelejä, joita pelaamalla voi voittaa rahaa. Näitä pelejä voi toimeenpanna rahapeliluvan saanut rahapeliyhteisö myös pelikasinoiden ulkopuolella ravintoloissa tai pelihalleissa. Kasinopelejä harjoittaa Suomen valtakunnan alueella yksinoikeudella Raha-

automaattiyhdistys (RAY). RAY harjoittaa kasinon ulkopuolella kasinopelitoimintaa noin 300:ssa eri puolella maata sijaitsevassa ravintolassa ja 26 pelisalissa.

Lain soveltamisala laajenisi myös raha-arpajaisiin, joilla tarkoitetaan arpajaislain 3 §:n 1 kohdan mukaan arpajaisia, joissa voi arpomisella voittaa rahaa. Veikkaus Oy:llä on rahapelilupa raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpanemiseen. Raha-arpajaisia ovat muun muassa asiamiespisteiden kautta myytävät rahapika-arvat ja sähköisten kanavien kautta myytävät elektroniset pika-arvat. Soveltamisalan laajennuksen jälkeen koko Veikkaus Oy:n harjoittama rahapelitoiminta kuuluisi lain soveltamisalaan.

Lakiehdotuksen 4 §:ssä säädettäisiin poikkeus lain soveltamisalaan. Lakia ei sovellettaisi pelikasinon ulkopuolella raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, mutta sen sijaan pelikasinon raha-automaattitoiminta olisi lain piirissä.

Rahanpesudirektiivi koskee kasinoita, mutta ei muita rahapelejä. Voimassa olevaa lakia säädettäessä rahanpesusäännökset laajennettiin koskemaan kokonaan tai osittain sellaisia ammatteja ja yrityslajeja, joissa ei ole kyse luotto- ja rahoituslaitoksista, mutta joissa harjoitettava toiminta soveltuu erityisesti käytettäväksi rahanpesutarkoituksiin. FATF:n tietoon on tullut muualla maailmassa monia arpajaisiin ja hevoskilpailuihin liittyviä rahanpesutapauksia. Näissä toimitissa suuret käteissummat vaihtavat omistajaa, minkä vuoksi ne tarjoavat merkittäviä rahanpesumahdollisuuksia. Erityisesti internetissä tapahtuva rahapelipelaaminen sisältää FATF:in mukaan rahanpesuriskin. Tästä syystä ehdotetaan, että koko rahapelitoiminta olisi lain soveltamisalan piirissä lukuun ottamatta 4 §:ssä säädettävää poikkeusta.

15 kohta. Ehdotettu säännös on uusi. Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta arpajaisasioissa. Tämän mukaisesti on annettu arpajaislaki (Landskapslag om Lotterier, ÅFS 10:1966), jossa säädetään arpajaisten toimeenpanosta Ahvenanmaan maakunnassa. Landskapsförordning om Ålands Penningautomatförening och dess verksamhet -asetus (ÅFS 56/1993) sisältää tarkemmat säännökset Ahvenanmaalla rahapelitoimintaa

harjoittavan Ålands Penningautomatföreningin (PAF) toiminnasta. Ahvenanmaan maakunnan hallituksen antaman toimiluvan nojalla Ahvenanmaalla rahapeli-toimintaa harjoittaa myös Veikkaus Oy. Kun ilmoitusvelvollisuus on jo aiemmin koskenut arpajaislain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuja rahapeliyhteisöjä, tämän lain soveltaminen myös edellä mainittuihin rahapeliyhteisöihin todettaisiin nyt selvyuden vuoksi laissa. Lakia sovellettaisiin Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettuun rahapelejä toimeenpanevaan yhteisöön, sekä elinkeinonharjoitajiin ja yhteisöihin, jotka välittävät Ahvenanmaan arpajaislaissa tarkoitettuihin rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja maksuja. Lakiehdotuksen 4 §:ssä säädettäisiin poikkeus soveltamisalaan. Lakia ei sovellettaisi pelikasinon ulkopuolella rahautomaattien käytettävänä pitämiseen.

16 kohta. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n 11 kohtaa. Lakia sovellettaisiin kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetussa laissa tarkoitettuun kiinteistönvälitysliikkeeseen sekä vuokrahuoneiston välitysliikkeeseen. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan d luetelmakohtaan.

17 kohta Rahanpesulain 3 §:n 14 kohdan mukaan lakia sovelletaan liike- ja ammattitoimintana tilintarkastuslain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavaan. Tätä lakia sovellettaisiin tilintarkastuslain tarkoitettuun tilintarkastajaan. Tilintarkastuslaki tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2007. Sen mukaan tilintarkastajalla tarkoitetaan lain 30 tai 31 §:n mukaisesti hyväksyttyä luonnollista henkilöä taikka 33 tai 34 §:n mukaisesti hyväksyttyä yhteisöä. Näitä ovat KHT-tilintarkastaja, HTM-tilintarkastaja, KHT-yhteisö ja HTM-yhteisö. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevaa lakia, sillä myös käään voimassa olevaa lakia ei sovelleta maallikkotilintarkastajiin. Tilintarkastuslain siirtymäsäännöksen nojalla maallikkotilintarkastuksesta luovutaan viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2011 päättyvän tilikauden jälkeen. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan a luetelmakohtaan.

18 kohta. Ehdotettu säännös on uusi. Lakia sovellettaisiin julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista annetussa laissa (467/1999) tarkoitettuun JHTT-tilintarkastajaan ja JHTT-yhteisöön. Koska JHTT-tilintarkastajat ja JHTT-yhteisöt voivat joissakin tapauksissa toimia esimerkiksi osakeyhtiöiden tilintarkastajina, on tarkoituksenmukaista ulottaa rahanpesusäännökset koskemaan myös näitä tilintarkastajia tai -yhteisöjä.

19 kohta. Ehdotettu säännös on uusi. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi liike- tai ammattitoimintana pääasiallisesti veroneuvontatehtäviä toimeksiannosta tarjoavaan. Toiminta on pääasiallista, jos veroneuvonta kattaa yli 50 prosenttia toiminnasta. Säännös perustuu kolmannen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan a luetelmakohtaan, jonka mukaan direktiiviä sovelletaan tilintarkastajiin, ulkopuolisiin kirjanpitäjiin ja veroneuvojiin. Suomessa ei aiemmin ole ollut erillistä veroneuvojen ammattikuntaa, mutta esimerkiksi tilintarkastusyhteisöissä on näihin tehtäviin erikoistunutta henkilöstöä. Viime aikoina muun muassa eräät tilintarkastusyhteisöt ovat perustaneet veroneuvontaan erikoistuneita yhtiöitä. Tästä syystä rahanpesudirektiivin vaatimusten mukaisesti rahanpesulain soveltamisala olisi laajennettava myös liike- ja ammattitoimintana veroneuvontaa tarjoaviin.

20 kohta. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n lain 13 kohtaa. Lakia sovellettaisiin muuta maksuliikettä kuin luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tarkoitettua yleistä maksujenvälitystä tarjoavaan. Tämän kohdan mukaisille maksuliikkeille rahanpesudirektiivi 36 artikla edellyttää toimilupaa tai rekisteröintiä. Rekisteröintivelvollisuudesta säädettäisiin tämän lain 27 §:ssä. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan 2 alakohtaan.

21 kohta. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n 15 kohtaa. Lakia sovellettaisiin liike- tai ammattitoimintana kirjanpitotehtäviä toimeksiannosta hoitavaan. Kirjanpito-velvollisen yrityksen itsensä palveluksessa olevat kirjanpitotehtäviä hoitavat tai kirjanpitotehtäviä satunnaisesti hoitavat eivät edelleenkaan kuuluisi toimeksiantosuhtetta koskevan vaatimuksen vuoksi ilmoitusvelvollisten piiriin. Säännös perustuu

rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan a luetelmakohtaan.

22 kohta. Pykälässä ehdotetaan lain soveltamisalaa laajennettavaksi direktiivin vaatimusten mukaisesti koskemaan tavaroita myyviä ja välittäviä siltä osin kuin maksu otetaan vastaan käteisenä yhtenä vähintään 15 000 euron suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina, jotka ovat yhteensä vähintään 15 000 euroa. Käteisrahalla tarkoitettaisiin maksuvälineenä liikkeessä olevia seteleitä ja kolikoita sekä haltijakohtaisia maksuvälineitä kuten matkasekkejä. Käteismaksu on rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen varsin usein käytetty väline, joten rahanpesulaissa tulee ottaa huomioon käteismaksujen käyttöön liittyvät riskit. Voimassa olevassa rahanpesulaissa ilmoitusvelvollisia ovat liike- tai ammattitoimintana jalokivi- tai jalometallituotteita, taideteoksia taikka kulkuvälineitä myyvät tai välittävät sekä huutokaupanpitäjät. Mainitut elinkeinonharjoittajat tulivat ilmoitusvelvolliseksi 1 päivänä kesäkuuta 2003 voimaantulleella rahanpesulain muutoksella. Muutoksella pantiin kansallisesti täytäntöön toinen rahanpesudirektiivi. Kolmannessa rahanpesudirektiivissä ei enää mainita yksittäisiä toimialoja vaan soveltamisala koskee kaikkia liike- ja ammattitoimintana tavaroita myyviä tai välittäviä siltä osin kuin maksu suoritetaan käteisenä yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 15 000 eurolla. Ilmoitusvelvolliseksi ei myöskään tässä laissa säädettäisi erikseen jalokivi- tai jalometallituotteita, taideteoksia taikka kulkuvälineitä myyviä tai välittäviä yhteisöjä ja elinkeinonharjoittajia eikä huutokaupanpitäjiä. Kyseiset tahot olisivat ilmoitusvelvollisia, jos vastaanottavat käteistä yli edellä mainitun kynnyksarvon. Pykälä vastaa rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan e luetelmakohtaa.

23 kohta. Ehdotettu säännös on uusi. Rahanpesulakia ehdotetaan sovellettavaksi omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoaviin kun toiminta koskee rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan a—e kohdissa tarkoitettua toimintaa. Säännös vastaa rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan b luetelmakohtaa.

Direktiivin 3 artiklan 7 kohdan a-alakohdan mukaan ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluisi yhtiöiden ja muiden oikeushenkilöiden perustaminen. Merkittävimpänä osa-alueena on yhtiöiden perustamispalveluiden tarjoaminen, joka ilmenee Suomessa ns. valmisyhtiöiden kauppana. Näitä palveluita tuottavat asianajajien lisäksi ainakin lakiasiantoisot sekä jossain määrin ne ammattiryhmät ja toimialat, joiden tarjoamat palvelut ovat yhdistelmä oikeudellisia ja taloudellisia palveluita. Tällaisia ovat esimerkiksi tilintarkastajat, tilitoimistojen tarjoamat palvelut sekä erilaiset taloudelliseen ja liikkeenjohdolliseen konsultointiin liittyvät toimialat. Suurin osa näistä toimijoista on jo voimassa olevan rahanpesulain soveltamisalan piirissä.

Direktiivin 3 artiklan 7 kohdan b-alakohdan ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluisi toimiminen tai toisen henkilön järjestäminen toimimaan johtajana tai yhtiöoikeudellisesti vastuullisena henkilönä (company secretary) yhtiössä, yhtiökumppanina henkilöyhtiössä tai vastaavassa asemassa muussa oikeushenkilössä. Toimiminen yrityksen johtajana tai yhtiöoikeudellisesti vastuullisena henkilönä ei sinänsä tee henkilöstä tällaisen toiminnan harjoittajaa vaan edellytyksenä on, että liike- tai ammattitoimintaa harjoittavat toimivat yrityksen johtajana tai oikeudellisesti vastuunalaisena henkilönä kolmannen osapuolen puolesta. Suomessa tämän tyyppistä toimintaa ei juurikaan harjoiteta, mutta tällaista toimintaa harjoitetaan usein niin sanotuissa offshore-yhtiöissä. Tällainen yhtiö hankitaan ostamalla ja samalla tehdään sopimus esimerkiksi hallintopalveluista. Yhtiön myynyt taho ryhtyy hallinnoimaan myytyä yhtiötä ja rekisteriin merkitään nimellinen johto. Tyypillistä on, että tällaisella nimellisellä johdolla on lukuisia vastaavia yhtiöitä. Tällaiseksi toiminnaksi ei kuitenkaan katsota rekrytointitoimintaa.

Direktiivin 3 artiklan 7 kohdan c-alakohdan ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluisi kotipaikan, yritys- tai postiosoitteen taikka hallinnollisen osoitteen taikka muiden vastaavien palvelujen tarjoaminen yhtiölle, henkilöyhtiölle tai muulle oikeushenkilölle tai oikeudelliselle järjestelylle. Suomessa ei toistaiseksi liene olemassa tällaisia niin sanottuja kulissitoimistopalveluiden harjoittajia. Täl-

laisena toimintana ei tarkoiteta yleisesti liiketoimintajoukkoa tarjoavia yrityksiä tai niin sanottuja ”business parkkeja”.

Direktiivin 3 artiklan 7 kohdan d-alakohdan mukaan ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluu toimiminen trustin tai oikeusmuodoltaan vastaavan oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajana. Anglosaksisella huolto-omaisuus eli trust-käsitteellä ei ole vastinetta Suomen lainsäädännössä. Ulkomailla perustetun trust-yhtiön oikeuskelpoisuus tunnustetaan, mutta trust-rakenteen hyödyntäminen oikeustoimessa, johon sovelletaan Suomen lakia, ei ole mahdollista. Suomalainen tai Suomeen sijoittunut yritys voi kuitenkin toimia trustin tai oikeusmuodoltaan vastaavan oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajana.

Direktiivin 3 artiklan 7 kohdan e-alakohdan mukaan ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluisi toimiminen tai toisen henkilön järjestäminen toimimaan nimellisenä osakkeenomistajana toisen henkilön puolesta.

24 kohta. Lakia sovellettaisiin asianajajista annetussa laissa tarkoitettuun asianajajaan ja hänen apulaiseensa sekä liike- ja ammattitoimintana muita oikeudellisia palveluita tarjoavaan. Asianajaja on Suomessa lakimies, joka on hyväksytty julkisoikeudellisen Suomen Asianajajaliiton jäseneksi. Pätevyysvaatimukset täyttävillä henkilöillä on oikeus päästä liiton jäseneksi. Asianajajan apulaisella tarkoitetaan asianajotoimistossa työskenteleviä lakimiehiä. Asianajajaliiton jäseneksi hyväksymiselle on edellytyksenä, että asianajotoimintaa harjoitetaan ammattimaisesti, joten asianajajien osalta mainita liike- ja ammattitoimintana harjoittamisesta on tarpeeton. Voimassa olevassa laissa käytetään termiä oikeudellisissa asioissa avustava. Oikeudellisia palveluita tarjoava kuvaa kuitenkin paremmin niitä oikeudellisia palveluita, joita tämä laki koskee. Oikeudellisissa asioissa avustava viittaa avustamiseen ja tätä kautta välittömästi avustamiseen oikeudenkäynnissä, joka toiminta ei kuitenkaan kuulu jäljempänä 4 §:ssä ehdotetun lain soveltamisalan rajoituksen vuoksi lain soveltamisalaan. Oikeudellisia palveluita ei Suomessa ole määritelty ja oikeudellisia palveluita tarjoavat Suomessa erilaiset palvelun tarjoajat. Oikeudellisia palveluita tarjoavan

osalta ilmoitusvelvollisuutta ei edelleenkään kytkettäisi oikeustieteelliseen koulutukseen tai lakimiesjärjestöjen jäsenyyteen. Oikeudellisia palveluita satunnaisesti tarjoavat eivät kuulu ilmoitusvelvollisten piiriin. Ilmoitusvelvollisuus asianajajien ja muita oikeudellisia palveluita tarjoavan osalta on kytketty osallistumiseen asiakkaan puolesta luettujen liiketoimien suunnitteluun tai toteuttamiseen ja toimimiseen asiakkaan puolesta ja lukuun liiketoimissa tai kiinteistön kaupoissa Liiketoimissa tai kiinteistön kaupoissa toimimisena olisi tässä pidettävä myös kiinteistö- tai asunto-osaakeyhtiön osakkeiden kaupoihin osallistumista.

Pykälä vastaa rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 b kohtaa.

3 §. Toisen valtion alueella suoritettut toimet. Pykälän mukaan lakia sovellettaisiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen myös silloin kun liiketoimien kohteena olevat varat ovat peräisin toisen valtion alueella suoritetuista toimista. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi tilanteita, jossa rahanpesun esirikos on tapahtunut toisen valtion alueella, mutta rahanpesu tapahtuu Suomessa tai varoja, jotka ovat peräisin toisen valtion alueelta, käytetään terrorismin rahoittamiseen Suomessa tai Suomen kautta.

4 §. Soveltamisalaa koskevat poikkeukset. Pykälän 1 momentin mukaan lakia ei sovellettaisi toimintaan, jos 2 §:n 1, 3 ja 20 kohdassa tarkoitettuja palveluita tarjotaan satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti. Rahanpesudirektiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaan, jäsenvaltiot voivat päättää, että lakia ei sovelleta luotto- ja rahoituslaitoksiin silloin kun rahoitustoimintaa harjoitetaan satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti ja kun rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski on pieni. Euroopan yhteisöjen komissio on antanut täytäntöönpanodirektiivin rahanpesudirektiivin 40 artiklan d kohdan nojalla. Täytäntöönpanodirektiivin 4 artiklassa säädetään edellytyksistä satunnaiselle tai hyvin rajoitetusti harjoitetulle rahoitustoiminnalle. Artiklan 1 kohdan mukaan edellytyksenä on se, että rahoitustoiminta on rajallista sekä absoluuttisena lukuna että liiketoimien perusteella. Rahoitustoiminta ei saa olla pääasiallista toimintaa vaan sen tulee olla oheistoimintaa, joka liittyy pääasialliseen toimintaan ja sitä tarjotaan ai-

noastaan pääasiallisen toiminnan asiakkaille. Koska täytäntöönpanodirektiivissä mainitut edellytykset ovat hyvin teknisluonteisia, säädöksessä ehdotetaan, että valtiovarainministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä siitä milloin rahoitustoiminnan tarjoamista voitaisiin pitää satunnaisena tai hyvin rajoitettuna komission direktiivin täytäntöön panemiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia ei sovellettaisi rahapeliyhteisöjen osalta pelikasinon ulkopuolella raha-automaattien käytettävänä pitämiseen. Raha-automaatilla tarkoitetaan arpajaislain 3 §:n 4 kohdan mukaisesti peliautomaattia tai -laitetta, jota pelaamalla pelaaja voi voittaa rahaa. Lakia ei sovellettaisi pelikasinon ulkopuolella sijaitseviin raha-automaatteihin, mutta sen sijaan pelikasinon raha-automaattitoiminta olisi lain piirissä.

Pykälän 3 momentin mukaan lakia ei sovellettaisi toimintaan, joka koskee toimimista tai toisen henkilön järjestämistä toimimaan nimellisenä osakkeenomistajana toisen henkilön puolesta, jos kyseessä on yhtiö, jonka arvopaperi on otettu julkisen kaupankäynnin kohteeksi tai sitä toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa vastaavan kaupankäynnin kohteeksi. Tällaisiin yhtiöihin sovelletaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2004/39/EY säädettyä yksityiskohtaisia tiedonantovelvollisuuksia, joten tällainen poikkeus on perusteltu. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan e alakohtaan.

Pykälän 4 momentin mukaan oikeudenkäyntiavustajan tai oikeudenkäyntiasiamiehen ja hänen päämiehensä erityisen luottamuksellisen suhteen suojaamiseksi asianajajien ja muita oikeudellisia palveluita tarjoavien osalta lain soveltamisalaan ei kuuluisi edelleenkaan oikeudenkäyntiavustaja- ja oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitaminen. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet turvataan perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan lailla. Näihin takeisiin sisältyvät myös oikeus saada oikeudellista apua, oikeus valita oikeusavustajansa ja oikeus neuvotella tämän kanssa luottamuksellisesti. Oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä suojataan myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa. Rahanpesudirektiivin johdanto-osan 48 kohdassa todetaan, että direktiivissä kunnioi-

tetaan perusoikeuksia ja otetaan huomioon erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustetut periaatteet ja mitään direktiivissä ei pitäisi tulkita tai panna täytäntöön Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaisella tavalla.

Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 3 §:n 2 momenttia. Oikeudenkäyntiavustaja- ja oikeudenkäyntiasiamiestehtäviksi luetaan tässä varsinaisten oikeudenkäyntiin liittyvien tehtävien lisäksi asiakkaan oikeudellista asemaa esitutkinnassa rikoksen johdosta tai asian muussa oikeudenkäyntiä edeltävässä käsittelyvaiheessa sekä oikeudenkäynnin käynnistämistä tai sen välttämistä koskeva oikeudellinen neuvonta. Jos oikeudellisissa asioissa avustava sen sijaan neuvoisi asiakasta tekemään rahanpesuksi katsottavan liiketoimen, hän tulisi itse osalliseksi rahanpesurikokseen. Asiakkaan oikeudellista asemaa koskevan oikeudellisen neuvonnan ei tarvitsisi liittyä oikeudenkäyntiin, vaan siinä voisi olla kysymys asiakkaan jo tekemän tai suunnitteleman liiketoimen laillisuuden arvioinnista. Tämä ulottuu myös rikosasian esitutkintaan ja vastaaviin oikeudenkäyntiä edeltäviin vaiheisiin. Edellä 2 §:n 24 kohdassa lueteltuihin liiketoimiin ja kiinteistön kauppoihin liittyvien hakemusasioiden hoitaminen tuomioistuimissa ja muiden niihin liittyvien asioiden hoitaminen viranomaisissa eivät olisi rajoituksen piiriin kuuluvia oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtäviä.

5 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin rahanpesu, terrorismin rahoittaminen, ilmoitusvelvollinen, tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen sekä tosiasiallinen edunsaaja.

Rahanpesulla tarkoitettaisiin rikoslain 32 luvun 6—10 §:ssä tarkoitettua toimintaa. Määritelmä vastaa voimassa olevan rahanpesulain 2 §:n 1 kohtaa. Rikoslain mukaan rahanpesusta on tuomittava se, joka ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää tai välittää rikoksella hankittua omaisuutta, rikoksen tuottamaa hyötyä tai näiden tilalle tullutta omaisuutta peittääkseen tai häivyttääkseen hyödyn tai omaisuuden laittoman alkuperän tai avustaa rikosentekijää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraukset taikka peittää tai häivyttää rikoksella

hankitun omaisuuden, rikoksen tuottaman hyödyn taikka näiden tilalle tulleen omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai siihen kohdistuvat määräämistoimet tai oikeudet taikka avustaa toista tällaisessa peittämisessä tai häivyttämisessä. Myös rahanpesun yritys on rangaistavaa.

Terrorismin rahoittamisella tarkoitettaisiin rikoslain 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettua toimintaa. Luku sisältää säännökset terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä rikoksista, niiden valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta, terrorismin rahoittamisesta sekä rikoksen terroristisen tarkoituksen, terroristiryhmän ja kansainvälisen järjestön määritelmät. Terrorismin rahoittamisesta tuomitaan se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai on tietoinen siitä, että varoilla rahoitetaan rikoslain 34 a luvun 5 §:n 1—5 kohdassa tarkoitettuja rikoksia. Myös tuottamuksellinen terrorismin rahoittaminen on rangaistavaa.

Ilmoitusvelvollisella tarkoitettaisiin lain soveltamisalaan kuuluvia yhteisöjä ja elinkeinonharjoittajia. Vastaava määritelmä on voimassa olevan rahanpesulain 2 §:n 3 kohdassa.

Tunnistamisella tarkoitettaisiin asiakkaan henkilöllisyyden selvittämistä asiakkaan toimittamien tietojen perusteella ja henkilöllisyyden todentamisella tarkoitettaisiin asiakkaan henkilöllisyyden varmistamista luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella.

Tunnistamisen ja todentamisen ero on se, että tunnistamisessa (identifiointi) asiakas kertoo esimerkiksi nimensä. Henkilö on tällöin tunnistettu asiakkaan omien tietojen perusteella. Todentamisella (verifiointi) tarkoitetaan toimenpidettä, jolla todistetaan, että henkilö on se, joka väittää olevansa. Tällöin tunnistustilanteessa henkilön väitettä verrataan luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä olevaan asiakirjaan tai tietoihin.

Luotettava asiakkaan henkilöllisyyden selvittäminen edellyttää asiakkaan henkilöllisyyden todentamista ja dokumentoimista. Henkilöllisyyden todentamisen tulee lähtökohtaisesti perustua viranomaisen antamaan, voimassa olevaan henkilöllisyysasiakirjaan. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa

tarkempia säännöksiä 22 §:n nojalla asiakkaan henkilöllisyyden todentamisessa vaadittavista asiakirjoista. Luotettavien henkilöllisyyttä osoittavien asiakirjojen riittävä turvataso on tärkeää myös sen vuoksi, että niihin liittyvät väärinkäytökset ovat usein osa muuta laajempaa rikollista toimintaa. Luotettava henkilöllisyyden todentaminen saattaa edellyttää useiden menetelmien yhdistämistä ja lisäselvityksiä varsinkin silloin, kun asiakassuhde aloitetaan toisessa valtiossa olevan asiakkaan kanssa.

Tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitettaisiin ensinnäkin luonnollista henkilöä, jonka hyväksi liiketoimi toteutetaan. Tällä tarkoitettaisiin välillisen edustuksen tilanteita, jossa asiakas tekee liiketoimen välittömästi omista nimissään, vaikkakin tarkoituksella toimia toisen lukuun. Välillinen edustus voi olla avointa, jolloin kyse ei ole liiketoimen tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyyden peittämispyrkimyksistä. Kysymyksessä voi olla esimerkiksi asiakasvaratili.

Pykälä kattaa myös rahanpesudirektiivin mukaisesti trustin kohteena olevan omaisuuden edunsaajat. Trust on kehittynyt Englannin oikeudessa ja otettu käyttöön pääpiirteissään samantyyppisenä kaikissa Common law maissa. Trustit ovat olleet lähes tuntemattomia Manner-Euroopan niin sanottujen romanis-germaanisten oikeusjärjestelmien piirissä. Trust on kolmen osapuolen eli perustajan (*settlor*), edunvalvojan (*trustee*) ja edunsaajan (*beneficiary*) välinen rakennelma. Trustissa perustajan ja edunsaajan välille on edunvalvojan suostumuksella perustettu yksipuolisella oikeustoimella järjestely, jossa perustaja siirtää trustin kohteena olevan omaisuuden täysin omistusoikeuksin ja määräysvaltuuksin edunvalvojalle.

Vaikka Suomessa ei olekaan trusteja, voi henkilö toimia trustin kohteena olevan omaisuuden edunvalvojana (*trustee*), joten ilmoitusvelvollisen on tunnistettava trustijärjestelyissä myös omaisuuden edunsaajat. Rahanpesudirektiivin 3 artiklan 6 kohdassa kuitenkin todetaan, että jos oikeushenkilön tai oikeudellisen järjestelyn, kuten säätiön tai trustin yksittäiset edunsaajat ovat vielä määrittelemättä ja joissa on siksi mahdotonta määritellä yksittäistä edunsaajaa tosiasialliseksi edunsaajaksi, riittää, että määritellään

henkilöryhmä, jonka on tarkoitus olla säätien tai trustin edunsaaja.

Toisinaan syynä edustajan käyttämiseen on se, että päämies haluaa pysyä tuntemattomana. Erilaisilla henkilö- ja yritysjärjestelyillä pyritään peittämään se, kenen hyväksi liiketoimi toteutetaan. Käytännössä voi kuitenkin olla vaikeaa määrittää kuka todella hyötyy liiketoimeen tai yritysjärjestelyyn liittyvästä rakenteesta. Peittelystä voi olla kyse esimerkiksi silloin kun käytetään erilaisia välikäsi-järjestelyitä. Tällaista toimintaa voidaan harjoittaa niin sanotuissa offshore-yhtiöissä. Yhtiö hankitaan ostamalla ja samalla tehdään sopimus esimerkiksi hallintopalvelusta. Usein yhtiön myynyt taho ryhtyy hallinnoimaan myytyä yhtiötä ja rekisteriin merkitään nimellinen johto. Koska tällaiseen toimintaa saattaa liittyä rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski, tulee liiketoimiin yleensäkin tällaisten konstruktoiden kanssa kiinnittää erityistä huomiota.

Tosiasiallista edunsaajaa koskevan tunnistamisvelvollisuuden tarkoituksena on varmistaa, että ilmoitusvelvollinen tietää kenen hyväksi toimitaan. Vasta kun ilmoitusvelvollinen tietää kenen hyväksi toimitaan, ilmoitusvelvollisen on mahdollista arvioida millainen rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski asiakkaaseen tai liiketoimeen liittyy. Edustuksesta, jossa toisen lukuun toimiva päättää liiketoimen asiakkaan nimissä ja lukuun, säädettäisiin 7 §:n 3 momentissa.

Toiseksi tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan määritelmän mukaisesti luonnollista henkilöä, joka käyttää määräysvaltaa asiakkaana olevan yrityksen omistajakontrollin tai muun määräysvallan kautta. Tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin ensinnäkin luonnollista henkilöä, joka omistaa enemmän kuin 25 prosenttia osuuskien tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Omistus itsessään voi olla suoraa tai välillistä, joten määräysvallan omaavan tahon ei tarvitse olla suoraan määräysvaltayhteisönsä osakkeenomistaja. Äänimäärä voisi perustua omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen. Toisen kohdan mukaan tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin myös henkilöä, jolla on oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä yrityksen tai yhteisön

hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä oikeus, ja oikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin 1 kohdassa tarkoitettu äänimäärä. Sopimukseen tai muuhun seikkaan perustuva oikeuden käyttöä voi olla omistusosuuden hallinnointi esimerkiksi osakassopimuksen nojalla tai holhottavien kautta toimiminen. Sen sijaan luottamustoimessa toimiminen esimerkiksi hallituksen jäsenenä toimiminen ei perusta määräysvaltaa, koska luottamushenkilö toimii tässä asemassa vain omistajan edustajana.

2 luku Asiakkaan tunteminen

Yleiset asiakkaan tuntemista koskevat toimet

6 §. Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi. Pykälässä säädettäisiin asiakkaan tuntemisesta ja riskiperusteisesta arvioinnista. Asiakkaan tuntemisella tarkoitetaan menettelytapoja, joilla ilmoitusvelvollinen varmistuu asiakkaan oikeasta henkilöllisyydestä sekä siitä, että ilmoitusvelvollinen tuntee asiakkaansa toimintaa ja taustoja niin laajasti kuin asiakassuhde edellyttää. Kolmannessa rahanpesudirektiivissä asiakkaan tuntemista koskevia velvollisuuksia on täsmennetty ja laajennettu. Tämä edellyttää ilmoitusvelvolliselta aikaisempaa enemmän toimia. Asiakkaan tunteminen (englanniksi *customer due diligence*) on eri toimista koostuva kokonaisuus. Rahanpesudirektiivin 8 artiklan mukaan asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien toimenpiteiden on sisällettävä asiakkaan tunnistaminen ja tämän henkilöllisyyden todentaminen, tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen, tietojen hankkiminen liikesuhteen tarkoituksesta ja laadusta sekä liikesuhteen jatkuvan seurannan toteuttaminen. Direktiivi edellyttää, että kaikki edellä mainitut tuntemisen osa-alueet on toteutettava, mutta niiden toimien laajuus riippuu siitä millainen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riski asiakkaaseen, tuotteeseen, palveluun ja liiketoimeen liittyy.

Ehdotetun pykälän mukaan asiakkaan tuntemisella tarkoitettaisiin 2 luvussa säädetyt toimet, joita ovat asiakkaan tunnistaminen, henkilöllisyyden todentaminen, tosiasiallisen

edunsaajan tunnistaminen, selonottovelvollisuus ja asiakassuhteen jatkuva seuranta. Voimassa olevaan rahanpesulakiin verrattuna uusia vaatimuksia ovat velvollisuus tunnistaa tosiasialliset edunsaajat, selonottovelvollisuus liikesuhteen laadusta ja laajuudesta sekä asiakassuhteen jatkuvan seurannan vaatimus. Asiakkaan tunteminen on toki jo nyt osa ilmoitusvelvollisten yleistä riskienhallintaa ja siten rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämistä koskevat velvoitteet eivät muodosta mitään erillistä, muusta liiketoiminnasta irrallista velvoitekokonaisuutta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, miten ilmoitusvelvollisen olisi toimittava, jos ilmoitusvelvollinen ei pysty toteuttamaan asiakkaan tuntemiseksi säädettyjä velvollisuuksia. Ilmoitusvelvollisen ei saisi aloittaa asiakassuhdetta tai suorittaa liiketoimintaa, jos ilmoitusvelvollinen ei pysty toteuttamaan asiakkaan tuntemiseksi säädettyjä toimia. Tämän lisäksi ilmoitusvelvollisen tulisi tehdä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle, jos 23 ja 24 §:ssä säädetyt edellytykset rahanpesuilmoituksen tekemiselle täyttyvät. Tämä tarkoittaa sitä, että rahanpesuilmoitus olisi edellytysten täytyessä tehtävä, vaikka asiakassuhdetta ei aloiteta tai liiketoimintaa suoriteta sen takia, että ilmoitusvelvollinen ei pysty toteuttamaan laissa säädettyjä asiakkaan tuntemiseksi säädettyjä toimia. Säädös perustuu kolmannen rahanpesudirektiivin 9 artiklan 5 kohtaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin riskiperusteisesta arvioinnista. Säännös on uusi. Kolmas rahanpesudirektiivi sisältää ensimmäiseen ja toiseen direktiiviin verrattuna yleisen riskeihin perustuvan lähestymistavan rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaan. Riskiperusteinen lähestymistapa tarkoittaa sitä, että otetaan käyttöön riskienhallintaprosessit rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaan. Ne toimet, jotka asiakkaan tuntemiseksi toteutetaan, tulee suhteuttaa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskeihin. Riskejä tulee arvioida ja eri tilanteissa tulee menetellä eri tavoin riippuen siitä millainen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riski asiakkaaseen, tuotteeseen, palveluun tai liiketoimen liittyy. Riskiperusteinen arviointi edesauttaa sitä, että ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämi-

seen liittyvät resurssit voidaan kohdentaa suhteessa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskiin. Pykälässä säädettäisiin siitä, että ilmoitusvelvollisella tulisi olla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskienhallintaa koskevat, ilmoitusvelvollisen toiminnan luonteeseen ja laajuuteen nähden riittävät menetelmät. Ilmoitusvelvollisen tulisi mitoitaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevat toimien laajuuden riskiperusteiseen arviointiin. Tämä prosessi tarkoittaa sitä, että tunnistetaan ne asiakassuhteet, joihin saattaa liittyä rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riskejä, arvioidaan ne ja kehitetään toimintatavat hallita ja vähentää tunnistettuja riskejä. Ilmoitusvelvollisen tulee analysoida rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit, jotta ilmoitusvelvollinen voi päättää missä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit ovat suurimmat. Esimerkiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski voi liittyä asiakkaaseen, jonka harjoittama liiketoiminta liittyy valtioon, joka on kansainvälisten finanssipakotteiden kohteena. Asiakas voi myös toimia sellaisella toimialalla, jonka on havaittu liittyvän harmaan talouden ilmiöön tai harjoittavan toimintaa tavalla, että voidaan epäillä toimivan rikollisen toiminnan välikätenä. Asiakkaan taustalla olevat tosiasialliset omistajat tai edunsaajat tai yhtiöryhmän omistusjärjestely on omiaan herättämään epäilyjä liiketoimien taloudellisesta tarkoituksesta. Myös tietyt jakelukanavat kuten esimerkiksi internet voi olla haavoittuvainen väärinkäytöksille. Jotta arviointi olisi mahdollista, ilmoitusvelvollisella tulisi olla toimintansa luonteeseen ja laajuuteen nähden riittävät riskienhallintaa koskevat menetelmät, joilla se arvioi toimialaansa, tuotteisiinsa ja palveluihinsa, asiakkaisiinsa ja näiden liiketoimintaan ja -toimiin sekä teknologian kehitykseen liittyvät rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskit. Ilmoitusvelvollisten tulee identifioida korkeamman riskin omaavat asiakkaat, tuotteet ja palvelut mukaan lukien jakelukanavat ja maantieteelliset sijainnit. Suurempien riskiluokkien osalta tuntemisvelvollisuuden täyttäminen edellyttää ilmoitusvelvolliselta tehostettuja toimia. Tilanteissa, joissa rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski on pieni tai joissa esimerkiksi asiakkaan tai edunsaajan henkilöllisyyt-

tä koskevat tiedot ovat yleisesti saatavilla tai joissa riittävä tarkastus toteutetaan muiden järjestelmien puitteissa, ilmoitusvelvollinen voisi noudattaa yksinkertaisempia toimenpiteitä siten kun tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä säädetään.

Riskiperusteisen arvioinnin perusteella määräytyy miten laajasti asiakkaan tuntemiseksi säädettyjä toimia olisi toteutettava. Ilmoitusvelvolliset poikkeavat toisistaan toimintansa laajuuden, organisaationsa ja asiakasrakenteensa sekä tarjoamiensa tuotteiden tai palveluiden suhteen. Ilmoitusvelvollisen tulisi tunnistaa omiin asiakassuhteisiinsa ja vastapuoliinsa liittyvät rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskit ja mitoittaa asiakassuhteisiinsa liittyvät menettelytapansa ja riskienhallintansa asiakkaidensa ja näiden käyttämien palveluiden erityispiirteiden mukaisesti. Pykälässä jätettäisiin ilmoitusvelvollisten harkintaa miten ja millä keinoilla ne toteuttavat riskien arvioinnin.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että ilmoitusvelvollisen olisi noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia säännöksiä koko asiakassuhteen ajan. Tämä tarkoittaa sitä, että asiakkaan tuntemista koskevat tiedot ovat ajan tasalla. Asiakkaan toiminta voi muuttua tai asiakas voi alkaa käyttämään ilmoitusvelvollisen tuotteita uudella tavalla, joten riskien arviointia on tehtävä koko asiakassuhteen ajan. Säännös perustuu kolmannen rahanpesudirektiivin 8 artiklan 1 kohdan c alakohtaan.

Pykälän 5 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen olisi voitava osoittaa ilmoitusvelvollista valvovalle viranomaiselle tai valvomaan asetuille, että sen asiakkaan tuntemista koskevat menetelmät ovat riittävän laajoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeihin nähden. Tämän lain noudattamisen valvonnasta, valvovista viranomaisista ja valvomaan asetuista säädettäisiin 31 §:ssä. Säännös perustuu kolmannen rahanpesudirektiivin 8 artiklan 2 alakohtaan.

7 §. Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen. Pykälässä säädettäisiin asiakkaan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisvelvollisuudesta. Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen vastaavat voimassa olevan rahanpesulain 6

§:ssä säädettyä tunnistamisvelvollisuutta. Tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen määriteltäisiin 5 §:ssä. Lain tasolla säädettäisiin, että henkilöllisyyden todentaminen tulee varmistaa luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella. Voimassa olevassa sisäasiainministeriön asetuksessa rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä 2 §:n mukaan luonnollista henkilöä tunnistettaessa on todettava tämän henkilöllisyys viranomaisen antamasta asiakirjasta tai erityisestä syystä muusta asiakirjasta, josta henkilöllisyys voidaan luotettavasti todentaa. Pääperiaatteena on se, että asiakkaan henkilöllisyyden todentaminen tapahtuu siten, että asiakas tai asiakkaan puolesta toimiva on henkilökohtaisesti läsnä. Kolmannen rahanpesudirektiivin 13 artiklan mukaan etätunnistamiseen liittyy suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riski, jolloin tarvitaan erityisiä lisätoimia riskin hallitsemiseksi. Etätunnistamiseen liittyvästä tehostetusta asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta säädettäisiin 18 §:ssä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan ilmoitusvelvollisen olisi tunnistettava asiakas ja todennettava asiakkaan henkilöllisyys vakituista asiakassuhdetta perustettaessa. Säännös vastaa rahanpesulain 6 §:n 2 momenttia. Asiakkaalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolle ilmoitusvelvollinen tarjoaa palveluita tai joka pyytää tai käyttää ilmoitusvelvollisen palveluita. Vakituksella asiakassuhteella tarkoitetaan pysyväisluonteista suhdetta tai suhdetta, jonka yhteydenottohetkellä oletetaan tulevan pysyväksi. Tällainen asiakassuhteen perustaminen voi olla esimerkiksi tilin avaaminen, luottosopimuksen solmiminen, rahasto-osuuden merkitseminen, arvopaperinvälitys- tai toimeksiantosopimuksen solmiminen.

Momentin 2 kohdan mukaan satunnaisen asiakkaan henkilöllisyys olisi todennettava kun suoritettavan liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus yhteensä on vähintään 15 000 euroa. Vastaava säännös on voimassa olevan rahanpesulain 6 §:n 2 momentissa. Liiketoimella tarkoitetaan yksittäistä tapahtumaa, jossa ilmoitusvelvollinen suorittaa häneltä pyydetyn toimen. Säännöksellä pyritään estämään se, että asia-

kas välttää henkilöllisyytensä todentamisen jakamalla liiketoimeen sisältyvät varat useaan erilliseen tapahtumaan. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 7 artiklan b kohtaan.

Momentin 3 kohdan mukaan asiakkaan henkilöllisyys olisi aina todennettava pelikasinotoiminnassa. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 6 §:n 4 momenttia. Kolmannen rahanpesudirektiivin 10 artiklan mukaan kasinon asiakas on tunnistettava ja henkilöllisyys todennettava kun asiakas ostaa tai vaihtaa pelimerkkejä vähintään 2 000 euron arvosta. Valtion valvonnassa olevien kasinoiden katsotaan kuitenkin noudattavan asiakkaan tuntemista koskevia toimia, jos kasino vaihdettavien pelimerkkien määrästä riippumatta, tunnistaa asiakkaan ja todentaa tämän henkilöllisyyden asiakkaan saapuessa kasinolle tai ennen sitä. Tämä tarkoittaa sitä, että kasinon saavuttaessa suoritettu asiakkaan tunnistamisen ja henkilöllisyyden todentaminen riittää eikä asiakkaan henkilöllisyyttä tarvitse todentaa uudelleen silloin, kun ostettavien tai vaihdettavien pelimerkkien määrä nousee 2 000 euroon. Pelikasinotoiminnan harjoittajana Suomessa on yksinoikeudella Raha-automaattiyhdistys (RAY). RAY:llä on yksi kasino. Kasino todentaa asiakkaan henkilöllisyyden hänen saapuessaan kasinoon.

Momentin kohdassa 4 säädettäisiin asiakkaan henkilöllisyyden todentamisvelvollisuudesta silloin kun kyseessä on epäilyttävä liiketoimi tai kun ilmoitusvelvollinen epäilee varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavan yrityksen tekemiseen. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 6 §:n 1 momenttia sillä muutoksella, että rahanpesulaissa käytetty ilmaisu ”syytä epäillä varojen laillista alkuperää” on ehdotuksessa muutettu ”epäilyttävä liiketoimi” -ilmaisuksi. ”Syytä epäillä” -ilmaisua käytetään esitutkintalaissa esitutkinnan aloittamiskynnyksen yhteydessä. Rahanpesulain mukainen epäilykynnys on matalampi kuin esitutkinnan aloittamiskynnys. Käytännössä nykyisen rahanpesulain edellytys varojen laillisen alkuperän epäilemisestä on aiheuttanut tulkintaongelmia ilmoitusvelvollisille. Usein epäily rahanpesusta tai terrorismin rahoittamisesta nousee esille silloin, kun liiketoimi on epäilyttävä, epätavanomainen tai

poikkeuksellinen. Epäilyttävästä liiketoimesta on kyse silloin, kun ilmoitusvelvollinen katsoo, että toimenpide on asianomaisen toimialan palvelujen tarjoamisesta saatujen yleisten kokemusten perusteella epäilyttävä. Tällöin on mahdollista, että asianomaisen ilmoitusvelvollisen palveluja käytetään tai aiotaan käyttää rikollisesta toiminnasta peräisin olevien varojen tai muun omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän tai sijainnin taikka niihin kohdistuvien määräämistointen tai oikeuksien peittämiseen tai häivyttämiseen taikka terrorismin rahoittamiseen. Rajaa toisaalta normaalien ja toisaalta epäilyttävien ja ilmoitettavien liiketoimien välille ei voida tyhjentävästi määrittellä, vaan ilmoitusvelvollisen tulee määrittää arvionsa toimialansa tuntemiseen ja asiakastuntemukseensa perustuvaan riskiperusteiseen kokonaisarviointiin. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 7 artiklan c kohtaan.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin asiakkaan henkilöllisyyden todentamisvelvollisuudesta silloin, kun ilmoitusvelvollinen epäilee aiemmin todennetun asiakkaan henkilöllisyyden todentamistietojen luotettavuutta tai riittävyttä. Jos ilmoitusvelvollinen epäilee, että asiakkaan henkilöllisyyden todentamistiedot eivät ole luotettavia tai riittäviä, ilmoitusvelvollisen tulisi aina todentaa asiakkaan henkilöllisyys. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 7 artiklan 4 kohtaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että edellä 2 §:n 14 ja 15 kohdassa tarkoitetun rahapeliyhteisön sekä elinkeinonharjoittajien ja yhteisöjen, jotka välittävät rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja olisi todennettava asiakkaansa henkilöllisyys kun pelaajan asettama rahapanos on yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 3 000 euroa. Henkilöllisyyden todentamisvelvoite ei kuitenkaan koskisi 4 §:ssä tarkoitettua peliautomaattitoimintaa. Voimassa olevassa rahanpesulain 6 §:n 4 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on todettava asiakkaansa henkilöllisyys veikkaus- ja vedonlyöntitoiminnassa tai totopelissä pelaajan asettaman rahapanoksen ollessa yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 3 000 euroa. Asiakkaan henkilölli-

syiden todentamisvelvollisuus koskisi nyt myös 2 §:n 14 ja 15 kohdan mukaisesti myös kasinopelejä ja raha-arpajaisia. Kasinopeleissä sanotun kynnyksarvon suuruiset rahapanokset ovat melko harvinaisia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tunnistamisvelvollisuudesta edustustilanteessa. Jos joku toimii asiakkaan edustajana, momentin mukaan myös edustaja olisi tunnistettava ja tarvittaessa tämän henkilöllisyys olisi todennettava. Ilmoitusvelvollisen tulisi riskiperusteisen arvioinnin pohjalta arvioida milloin henkilöllisyyden todentaminen olisi syytä tehdä. Säännös koskisi tilanteita, jossa toinen henkilö toimii joko valtuutettuna tai lakimääräisenä edustajana asiakkaan puolesta ja tämän nimissä. Voimassa olevan rahanpesulain 7 §:ssä säädetään tunnistamisvelvollisuudesta toiseen lukuun toimittaessa. Pykälän perustelujen mukaan pykälä kattaa sekä avoimen edustuksen, jossa valtuutettu toimii toisen nimissä ja tämän lukuun ja toisaalta tilanteet, jossa toiseen lukuun toimiminen yritetään peittää. Nyt ehdotettavassa pykälässä säädettäisiin edustuksesta silloin kun edustaja päättää sopimuksia nimenomaan asiakkaan nimissä ja edustaja jää päätettävän sopimuksen ulkopuolelle. Välillisestä edustuksesta, jolloin edustaja tekee liiketoimen välittömästi omissa nimissään vaikkakin tarkoituksella toimia toisen lukuun, säädettäisiin jäljempänä 8 §:ssä. Edustus voi perustua erilliseen valtuutukseen tai lakisääteiseen edustukseen. Valtuutuksesta säädetään varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetussa laissa (228/1929). Lakisääteinen edustus perustuu henkilön organisatoriseen asemaan. Edustusvallan rajat määräytyvät lain, yhtiöjärjestyksen tai muun normiston perusteella. Yhtiön puolesta voi jokapäiväiset oikeustoimet tehdä asemavaltuutettuna toimiva työntekijä. Työntekijä voi saada esimerkiksi pankkitunnukset, jolla hän voi käyttöoikeuksiensa puitteissa asioida esimerkiksi verkkopalveluissa ja maksaa yrityksen laskuja. Itse asiakas on tunnistettava edellä 1 momentin mukaisesti.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin asiakkaan tunnistamisen ja henkilöllisyyden todentamisen ajankohdasta. Momentin mukaan asiakas olisi tunnistettava ja henkilöllisyys todennettava ennen asiakassuhteen aloittamista taikka viimeistään ennen kuin asiakas

saa määräysvaltaansa yksittäiseen liiketoimeen sisältyvät varat tai muun omaisuuden tai ennen kuin yksittäinen liiketoimi on suoritettu loppuun. Liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden määräysvaltaan saaminen liittyy esimerkiksi vakuutustoimintaan ja vakuutuskorvauksen maksamiseen. Rahanpesudirektiivin 9 artiklan mukaan asiakkaan ja tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyys tulee todentaa ennen liikesuhteen aloittamista tai liiketoimen suorittamista. Direktiivin 3 kohdan mukaan henkivakuutuksia koskevissa liiketoimissa voidaan sallia, että vakuutussopimuksen edunsaajan henkilöllisyys todennetaan ennen korvausten maksamista tai viimeistään siinä vaiheessa, kun edunsaaja aikoo käyttää vakuutussopimuksen mukaisia oikeuksiaan. Säädos vastaa voimassa olevan rahanpesuasetuksen 5 §:ää.

Pykälän 5 momentin mukaan, jos asiakkaan henkilöllisyyden todentaminen aiheutuu siitä, että yksittäisten liiketoimien yhteenlaskettu arvo on vähintään 15 000 euroa, henkilöllisyyden todentaminen olisi tehtävä, kun mainittu raja saavutetaan. Pykälä vastaa voimassa olevaa rahanpesuasetuksen 5 §:ää. Vastaavasti pykälässä todettaisiin, että samoin on meneteltävä, jos todentamisvelvollisuuden raja on 3 000 euroa.

Pykälän 6 momentin mukaan tunnistamisvelvollisuudesta säädetään lisäksi maksajaa koskevien tietojen toimittamisesta varainsiirtojen mukana annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1781/2006. Maksupalvelun tarjoajia koskevat EU:n alueella yhtenäiset säännöt siitä, mitä tietoja maksujen mukana tulee välittää. Tätä koskeva EU:n asetus maksajaa koskevien tietojen toimittamisesta varainsiirron mukana tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007 kaikissa EU:n jäsenvaltioissa ja Euroopan talousalueeseen kuuluvissa maissa. Asetusta sovelletaan kaikissa valuutoissa tehtäviin maksuihin kotimaassa ja ulkomailla. Asetuksen mukaan pankin tai muun maksupalveluntarjoajan velvollisuus on välittää maksajasta asetuksessa määritellyt tiedot maksunsaajan käyttämälle maksupalvelun tarjoajalle yleensä saajan pankkiin. Asetusta ei sovelleta suoraveloitus-, sekki- eikä korttimaksuksiin. Asetusta sovelletaan kuitenkin, jos kyseessä on varainsiirto, jota ei tehdä tililtä.

Tämä koskee myös jos asiakas tallettaa käteistä rahaa. Tällöin maksupalvelun tarjoajan tulee tarkistaa maksajaa koskevat tiedot, jos käteissiirron arvo ylittää tuhat euroa.

8 §. Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen. Pykälässä säädettäisiin tosiasiallisen edunsaajan tunnistamisesta. Direktiivin suomenkielisessä käännöksessä terminä käytetään todellinen omistaja ja edunsaaja. Ehdotuksessa on kuitenkin päädytty käyttämään termiä tosiasiallinen edunsaaja. Tosiasiallisen edunsaajan määritelmä (englanniksi *beneficial owner*) on rahanpesudirektiivissä uusi eikä sitä ole myöskään voimassa olevassa rahanpesulaissa. Rahanpesudirektiivin 8 artiklan mukaan asiakkaan tunteminen sisältää velvollisuuden tunnistaa tosiasiallinen edunsaaja.

Pykälän 1 momentin mukaan tosiasiallinen edunsaaja on tunnistettava ja tarvittaessa myös todennettava tämän henkilöllisyys. Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen edellyttää, että ilmoitusvelvollinen selvittää asiakkaana olevan oikeushenkilön konserni- ja omistusrakenteen ja tunnistaa tahot, joilla on 3 momentissa tarkoitettu määräysvalta. Rahanpesudirektiivin 8 artiklan 1 kohdan b alakohdan tosiasiallisen edunsaaja on tunnistettava ja toteutettava riskiin perustuvia ja riittäviä toimenpiteitä tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyyden todentamiseksi siten, että ilmoitusvelvollinen on vakuuttunut tietävänsä kuka on tosiasiallinen edunsaaja mukaan lukien oikeushenkilöt, trustit ja vastaavat oikeudelliset järjestelyt. Lisäksi direktiivi edellyttää, että ilmoitusvelvollinen toteuttaa riskiin perustuvia ja riittäviä toimenpiteitä asiakkaan omistus- ja määräysvaltarakenteiden ymmärtämiseksi. Rahanpesudirektiivin 8 artiklan 1 kohdan b alakohta edellyttää, että ilmoitusvelvollisen tulee noudattaa sellaisia menettelyjä, jotta se voi olla vakuuttunut, että tietää kuka tosiasiallinen edunsaaja on. Säännöksen tarkoituksena on luoda läpinäkyvyyttä, sillä rahapesijöiden ja terrorismin rahoittajien tarkoitus on yleensä päinvastainen. Ilmoitusvelvollisen olisi tosiasiallisen edunsaajan tunnistamisen lisäksi arvioitava riskihin pohjautuen, onko tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyys myös todennettava. Todennettaessa tosiasiallista edunsaajaa, luotettavista ja riippumattomista lähteistä peräisin

olevien asiakirjojen hankkiminen voi olla joissain tapauksissa vaikeaa. Ulkomaisista yhtiöistä, etenkin jos asiakas on valtiosta, jossa ei ole viranomaisrekisterejä tai rekisterit ovat puutteelliset, ilmoitusvelvollinen voi joutua pyytämään tai hankkimaan selvitystä eri lähteistä. Selvityksen on oltava riittävän ajantasaista. Rahanpesudirektiivin johdantokappaleessa 10 todetaan, että ilmoitusvelvollisten päätettävissä on, käyttävätkö ne yleisiä tiedostoja tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyydestä, pyytävätkö ne tiedon asiakkailtaan vai hankkivatko ne tiedot muuten.

Jos ilmoitusvelvollinen ei pysty tunnistamaan ja todentamaan tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyyttä siten kuin rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskeihin perustuvan arvion mukaan olisi syytä, on 6 §:n 2 momentin mukaan asiakassuhde lopetettava ja harkittava täytyykö 23 tai 24 §:ssä säädetty rahanpesuilmoituksen kynns.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tosiasiallisen edunsaajan tunnistamisvelvollisuuteen liittyvästä poikkeuksesta. Tosiasiallista edunsaajaa ei tarvitsisi tunnistaa, jos asiakas on arvopaperimarkkina- (495/1989) tarkoitettu yhtiö, jonka arvopaperi on julkisen kaupankäynnin kohteena tai sitä ETA-valtiossa vastaavan kaupankäynnin kohteena. Tunnistamisvelvollisuus ei ole tarpeen, sillä näihin yhtiöihin sovelletaan direktiivissä 2004/39/39 EY tarkoitettua tiedonantovelvollisuutta. Tiedonantovelvollisuus pitää sisälleen omistajatiedot.

Pykälän 3 momentin mukaan luottolaitoksen ei tarvitsisi tunnistaa myöskään Suomessa tai ETA-valtiossa toimivan asianajajan tai muun oikeudellisissa asioissa avustavan asiakasvaratilien tosiasiallisia edunsaajia. Edellytyksenä kuitenkin olisi se, että asiakasvaratilien tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyys on luottolaitoksen saatavilla tämän pyynnöstä. Edelleen 4 momentissa säädettäisiin, että myöskään muussa kuin ETA-valtiossa toimivan asianajajan tai muun oikeudellisia palveluita tarjoavan asiakasvaratilien tosiasiallisia edunsaajia ei tarvitse luottolaitoksen tunnistaa. Edellytyksenä on se, että tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyys on luottolaitoksen saatavilla tämän pyynnöstä sekä lisäksi se, että asianajajaa tai muuta oikeudellisia palveluita tarjoavaa koskee tätä

lakia vastaavat velvollisuudet ja jota valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta. Jäljempänä 22 §:ssä säädettäisiin, että valtioneuvoston yleisistunnossa tehtävällä päätöksellä voitaisiin vahvistaa luettelo muista kuin ETA-valtioista, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämistä ja selvittämistä koskevat säännökset vastaavat tämän lain säännöksiä. Pykälä vastaa rahanpesudirektiivin 11 artiklan 2 kohdan b alakohtaa.

Edellä 4 §:n 4 momentin mukaisesti rahanpesulakia ei sovellettaisi toimintaan, joka koskee oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitamista. Luottolaitoksille edellisessä kohdassa asetettu vaatimus siitä, että tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyys tulisi olla luottolaitoksen saatavilla tämän pyynnöstä, ei koskisi oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitamista varten avattuja asiakasvaratilejä. Rahanpesudirektiivin johdantokappaleen 48 kohdassa todetaan, että direktiivissä kunnioitetaan ja otetaan huomioon erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnistetut periaatteet. Mitään rahanpesudirektiivissä ei pitäisi tulkita tai panna täytäntöön Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaisella tavalla. Perustuslain 21 §:n 2 momentin vaatimus oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeista edellyttää, että kunnioitetaan oikeudenkäyntiavustajan ja hänen asiakkaansa luottamuksellista suhdetta. Tämä vaatimus tarkoittaa sitä, että luottolaitoksen mahdollisuus saada tiedot asiakasvaratilien tosiasiallisista edunsaajista ei koske oikeudenkäyntiavustaja ja oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitamista eikä asianajajan tai muun oikeudellisia palveluita tarjoavan tämän lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävien tehtävien hoitamista varten avattuja asiakasvaratilejä.

9 §. *Selonottovelvollisuus ja jatkuva seuranta.* Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta hankkia tietoja asiakkaan tuntemiseksi. Voimassa olevassa rahanpesulaissa ei ole yleistä velvollisuutta tuntea asiakkaan liiketoimien luonnetta ja tarkoitusta, mutta rahanpesulain 9 §:ssä on huolellisuusvelvollisuuteen liittyen velvollisuus selvittää perusteet ja tarkoitukset sen palveluiden käytölle, jos ne poikkeavat tavanomaisesta. Eri aloja koskevissa erityislaeissa kuten luottolaitoslaissa,

sijoituspalveluyrityksistä sekä arvo-osuusjärjestelmästä annetuissa laeissa on säännöksiä velvollisuudesta tuntea asiakkaansa toimintaa ja liiketoiminnan laatua ja laajuutta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että ilmoitusvelvollisen olisi hankittava tietoja asiakkaansa toiminnasta, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteet palvelun tai tuotteen käyttämiselle. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 8 artiklan 1 kohdan c alakohtaan. Selonottovelvollisuus edellyttää ensinnäkin sitä, että ilmoitusvelvollisella on selkeä käsitys siitä, kuinka omaan liiketoimintaan kuuluvia tuotteita ja palveluita käytetään ja toisaalta mitä vastapuolena toimivan asiakkaan liiketoiminta pitää sisällään toisin sanoen kuinka liiketoimintaa harjoitetaan ja millainen sen laajuus on. Hankittavien tietojen laajuus asiakkaan taustoista ja liiketoiminnan perusteista riippuisi riskiperusteisesta arvioinnista. Riskiperusteisesta arvioinnista säädettäisiin 6 §:n 3 momentissa. Ilmoitusvelvollisen omaan liiketoimintaan ja asiakassuhteisiinsa liittyvä riskienhallinta edellyttää, että ilmoitusvelvollinen mitoitaa asiakkaan tuntemisessa sovellettavat menettelytapansa asiakkaan käyttämien palvelujen tai muun asiakkuuden ominaispiirteiden ja rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riskien mukaisesti. Jos rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski on ilmoitusvelvollisen arvion mukaan alhainen, hankittavien tietojen määrä on vähäinen. Riskin ollessa suurempi, selvityksiä olisi luonnollisesti pyydyttävä laajemmin, jotta ilmoitusvelvollinen voi vakuuttua siitä, että kyseisen asiakkaan toimintaan ei riskeistä huolimatta liity rahanpesua tai terrorismin rahoittamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin jatkuvaa seuranta koskevasta vaatimuksesta. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 8 artiklan 1 kohdan d alakohtaan. Voimassa olevassa rahanpesulaissa ei ole asiakassuhteen tai liiketoimien seurantavelvollisuutta. Käytännössä ilmoitusvelvollisen on tullut jossain määrin seurata asiakassuhteen kehittymistä ja tuntea asiakkaansa liiketoimien luonnetta ja tarkoitusta, jotta se on voinut määrittää milloin asiakkaan liiketoimi poikkeaa tavanomaisesta, jolloin on noudattava mitä voimassa olevan rahanpesulain 9 §:n huolelli-

suusvelvollisuudesta tai 10 §:n ilmoitusvelvollisuudesta on säädetty. Ehdotuksen mukaan ilmoitusvelvollisen olisi järjestettävä toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävä seuranta sen varmistamiseksi, että asiakkaan toiminta vastaa sitä kokemusta ja tietoa, joka ilmoitusvelvollisella on asiakkaasta ja tämän toiminnasta. Direktiivissä ei ole tarkempia säännöksiä siitä, miten jatkuva seuranta olisi toteutettava. Myös jatkuvan seurannan toteuttaminen riippuu riskien arvioimisesta. Seuranta tulisi olla sellaista, että jos asiakkaan toiminta poikkeaa odotusten mukaisesta toiminnasta, ilmoitusvelvollinen kykenee sen havaitsemaan. Isompien ilmoitusvelvollisten osalta jatkuvan seurannan vaatimus tarkoittanee tietojärjestelmäpohjaisen seurannan toteuttamista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin erityisesti selonottovelvollisuudesta, joka vastaisi sisällöltään voimassa olevan rahanpesulain 9 §:ssä säädettyä huolellisuusvelvollisuutta. Erityinen selonottovelvollisuus edellyttää, että ilmoitusvelvollinen tuntee asiakkaansa. Ilmoitusvelvollisen tulisi momentin mukaan kiinnittää erityistä huomiota epätavallisiin ja poikkeuksellisiin liiketoimiin. Tarvittaessa ilmoitusvelvollisen tulisi selvittää liiketoimeen liittyvien varojen alkuperä. Liiketoimi voi poikkeuksellisuudesta tai epätavanomaisuudesta huolimatta olla täysin laillinen liiketoimi, jolloin liiketoimi voidaan suorittaa normaalisti. Jos taas selvityksen jälkeen edelleen syytä liiketoimen epätavanomaisuudelle ei löydy, tulee ilmoitusvelvollisen tehdä 23 §:ssä tarkoitettu ilmoitus. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 20 artiklaan.

10 §. Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen. Asiakkaan tuntemista koskevat tiedot olisi 1 momentin mukaan säilytettävä luotettavalla tavalla vähintään viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisestä. Jos kysymyksessä on satunnainen liiketoimi, joka on koskenut yli 15 000 euroa tai vastaavasti 7 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa 3 000 euron liiketoimen osalta asiakkaan tuntemista koskevat tiedot olisi säilytettävä viiden vuoden ajan liiketoimen suorittamisesta. Voimassa olevan rahanpesulain 8 §:ssä säädetään, että asiakkaan tunnistamistiedot on säilytettävä luotettavalla tavalla vähintään viiden vuoden ajan lii-

kesuhteen tai asiakassuhteen päättymisestä. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 30 artiklaan, jonka mukaan asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien menettelyjen osalta tiedot on säilytettävä ainakin viiden vuoden ajan asiakassuhteen päättymisestä. Liikesuhteiden ja -toimien osalta asiakirjat on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan liiketoimen suorittamisesta tai liikesuhteen päättymisestä.

Asiakkaan tunnistamiseksi ja tuntemiseksi säädettyjen velvollisuuksien johdosta tapahtuvassa henkilötietojen käsittelyssä on kysymys henkilötietolain (523/1999) 8 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua sallitusta tietojen käsittelystä, josta säädetään laissa ja joka johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai velvollisuudesta.

Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin tiedot, jotka henkilöstä on tuntemista koskevista tiedoista säilytettävä. Pykälä perustuu rahanpesudirektiivin 30 artiklaan.

Momentin 1 kohdan mukaan asiakkaan henkilöllisyyden todentamistiedoista olisi säilytettävä asiakkaan nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus, jos sellainen on. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi säädettyjen velvollisuuksien johdosta saataisiin käsitellä henkilötunnusta, koska asiakkaan yksiselitteinen yksilöiminen on henkilötietolain 13 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla tärkeää laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi ja rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän oikeuksiin ja velvollisuuksien toteuttamiseksi.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin, että myös edustajana toimivan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus tulisi säilyttää.

Momentin 3 kohdan mukaan oikeushenkilöstä olisi säilytettävä nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen.

Momentin 4—5 kohdan mukaan oikeushenkilöstä olisi säilytettävä hallituksen ja vastaavan päättävän elimen jäsenten täydelliset nimet, syntymäajat ja kansalaisuudet ja tiedot oikeushenkilön toimialasta.

Momentin 6 kohdan mukaan tosiasiallisesta edunsaajasta olisi säilytettävä täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus.

Momentin 7 kohdan mukaan henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan nimi ja asiakirjan numero tai muu tunnistetieto olisi säilyttävä tai vaihtoehtoisesti jäljennös asiakirjasta. Ilmoitusvelvollinen voi säilyttää tiedon henkilöllisyyden todentamisessa käytetystä asiakirjasta kirjaamalla tiedon omaan asiakirjaansa tai ottamalla jäljennöksen todentamisesta käytetystä asiakirjasta. Jäljentämisessä henkilöllisyyden todentamiseksi tarpeettomia tietoja ei tule säilyttää. Asiakirjan jäljennös saattaa kuitenkin olla erittäin hyödyllinen mahdollisessa myöhemmässä poliisitutkinnassa tai esitutkinnassa.

Momentin 8 kohdassa mukaan, jos asiakas on etätunnistettu, tulisi tiedot todentamisessa käytetystä menettelystä tai lähteistä säilyttää.

Momentin 9 kohdan mukaan asiakkaan tuntemiseksi ja riskiperusteisen arvioinnin suorittamiseksi hankitut tarpeelliset tiedot tulisi säilyttää. Eri elinkeinoaloihin ja erilaisiin asiakassuhteisiin liittyy esiasteisia rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riskejä. Asiakkaan tuntemistietojen säilyttämisessä tulee ottaa huomioon henkilötietolain 6 ja 7 §:ssä säädetyt henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet henkilötietojen käsittelyn suunnittelusta ja käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Asiakkaan tuntemista koskevia tietoja tulee hankkia ja säilyttää vain siinä laajuudessa kun ne ovat tarpeet asiakkaan rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskin arvioimiseksi. Näitä tietoa olisivat tiedot asiakkaan liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta, taloudellisesta asemasta, perusteet liiketoimen tai palveluiden käytölle ja tarvittaessa tiedot varojen alkuperästä.

Momentin 10 kohdan mukaan edellä 9 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden täyttämiseksi hankitut välttämättömät tiedot tulisi säilyttää. Tiedoista tulisi säilyttää vain välttämättömät, sillä näihin tietoihin ei olisi 23 §:n 4 momentin mukaan rekisteröidyn tarkastusoikeutta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että jos asiakas on ulkomaalainen, jolla ei ole suomalaista henkilötunnusta, asiakkaan tuntemistiedoista olisi 2 momentin tietojen lisäksi säilytettävä ulkomaalaisen henkilön kansalaisuus- ja matkustusasiakirjan tiedot. Näitä tietoja olisivat numero tai muu tunnistetieto. Matkustusasiakirjan muulla tunniste-

tiedolla tarkoitetaan tietoa, jonka avulla matkustusasiakirja kyetään yksilöimään. Kysymyksessä voi olla numerolla varustamattoman matkustusasiakirjan osalta esimerkiksi tieto matkustusasiakirjan antamispaikasta ja -ajasta sekä antajasta.

11 §. *Kolmannen osapuolen toimet asiakkaan tuntemiseksi.* Pykälässä säädettäisiin, että asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voi ilmoitusvelvollisen puolesta tehdä kolmas osapuoli. Silloin kun asiakkaan tuntemista koskevat toimet on jo kertaalleen tätä lakia vastaavasti suoritettu, ilmoitusvelvollisen ei tiettyjen edellytysten täytyessä tarvitse suorittaa uudelleen asiakkaan tuntemista koskevia toimia. Säännös on uusi. Pykälä ei koske ulkoistamis- tai asiamiessuhteita silloin kun ulkoistamispalvelun tarjoajan tai asiamiehen voidaan sopimussuhteen perusteella katsoa olevan osa ilmoitusvelvollista. Näin ollen rahanpesulaki ei sääntele sitä millaisille tahoille asiakkaan tuntemista koskevien toimien suorittaminen voidaan sopimussuhteen perusteella antaa. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 14—17 artiklaan.

Pykälän 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollinen voisi hyväksyä kolmanneksi osapuoleksi luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, rahastoyhtiön, sijoituspalveluyrityksen, vakuutusyhtiön, vakuutusedustajan, asianajajan tai tilintarkastajan, joka on saanut toimiluvan tai rekisteröity pakolliseen ammattirekisteriin Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa. Samoin ilmoitusvelvollinen voisi hyväksyä kolmanneksi osapuoleksi muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneen luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen, rahastoyhtiön, vakuutusyhtiön tai vakuutusedustajan ETA-valtiossa toimivan sivuliikkeen. Edellytyksenä kolmantena osapuolena toimimiselle olisi se, että kolmas osapuoli on saanut toimiluvan tai rekisteröity pakolliseen ammattirekisteriin Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa. Toimiluvalla tarkoitetaan viranomaisten missä tahansa muodossa antamaa asiakirjaa, jolla hakijalle annetaan lupa harjoittaa liiketoimintaansa. Ammattirekisteriin rekisteröidyllä on oikeus harjoittaa tiettyä ammattia. Esimerkkinä tällaisesta rekisteristä on esimerkiksi asianajajayhdistyksen asianajajaluettelo. Kaupparekisteriä ei voida

pitää pykälän tarkoittamana pakollisena ammattirekisterinä.

Kolmatta osapuolta koskevat edellytykset koskevat myös konsolidointiryhmään kuuluvia yrityksiä, jos asiakkaan tuntemista koskevien toimien suorittamisesta ei ole ryhmään kuuluvien välillä sopimusta.

Pykälän 2 momentin mukaan kolmantena osapuolena voisi toimiva myös luottolaitos, rahoituslaitos, rahastoyhtiö, sijoituspalveluyritys, vakuutusyhtiö, asianajaja ja tilintarkastaja, joka on saanut toimiluvan tai rekisteröity pakolliseen ammattirekisteriin muuhun kuin ETA-valtioon ja jos kolmatta osapuolta koskee tätä lakia vastaavat asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet ja jota valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta. Jäljempänä 22 §:ssä ehdotetaan, että valtioneuvoston päätöksellä voitaisiin vahvistaa luettelo muista kuin ETA-valtioista, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevat säännökset täyttävät tässä pykälässä säädetyt edellytykset.

Pykälän 3 momentin mukaan ilmoitusvelvollinen ei voisi kuitenkaan hyväksyä kolmanneksi osapuoleksi maksuliikettä tai valuutanvaihtotoimintaa harjoittavaa. Rajoitus perustuu rahanpesudirektiivin 15 artiklaan.

Pykälän 4 momentin mukaan ennen kuin ilmoitusvelvollinen hyväksyy kolmannen osapuolen suorittamat asiakkaan tuntemista koskevat toimet, ilmoitusvelvollisen olisi varmistettava, että se saa ennen liiketoimen suorittamista kolmannelta osapuolelta 10 §:n 2 momentin 1—8 kohdissa tarkoitetut tiedot. Lisäksi ilmoitusvelvollisen olisi varmistettava, että kaikki asiakkaan tuntemista koskevat tiedot ovat ilmoitusvelvollisen saatavilla ja, että kolmas osapuoli toimittaa ne ilmoitusvelvolliselle tämän pyynnöstä. Tämä voi edellyttää sitä, että asiakkaalta pyydetään nimenomainen suostumus tietojen luovuttamiseen.

Pykälän 5 momentin mukaan kolmas osapuoli ei kuitenkaan voi toteuttaa ilmoitusvelvollisen puolesta liikesuhteen jatkuvaa seurantaan vaan ilmoitusvelvollisen olisi edellä 9 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla jatkuvasti seurattava myös asiakassuhdetta, jonka osalta asiakkaan tuntemista koskevat toimet on tehnyt kolmas osapuoli.

Pykälän 6 momentin mukaan asiakas ei vapaudu tämän lain mukaisista vastuista sillä perusteella, että on käyttänyt kolmatta osapuolta asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien toteuttamisessa. Voidaankin katsoa, että kolmannen osapuolen käyttäminen perustuu luottamussuhteeseen.

Yksinkertaistettu asiakkaan tunteminen

12 §. *Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus.* Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voidaan toteuttaa yksinkertaistettuna. Voimassa olevassa rahanpesulain 6 §:ssä säädetään poikkeuksista asiakkaan tunnistamisvelvollisuuteen. Rahanpesudirektiivin 11 artiklassa säädetään yksinkertaistetusta asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta. Rahanpesudirektiivin mukaan tilanteissa, jossa noudatetaan asiakkaan tuntemista koskevia toimia yksinkertaistettusti, edellytetään muualla järjestelmässä riittäviä tarkastusmenettelyjä, joilla pyritään estämään rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen. Ilmoitusvelvolliselle asetetut vaatimukset eivät lakkaa vaan näiden tulisi jatkuvasti seurata asiakassuhteita.

Pykälän 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollinen voisi toteuttaa asiakkaan tuntemista koskevat toimet yksinkertaistettusti, jos asiakkaaseen, tuotteeseen tai palveluun liittyy alhainen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riski. Euroopan yhteisöjen komissio on antanut täytäntöönpanodirektiivin (2006/70/EY) yksinkertaistettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä koskevien perusteiden osalta. Komission täytäntöönpanodirektiivin 3 artiklan 1 kohdassa on luettelo perusteista, joiden tulee täytyä, jotta asiakasta voidaan pitää sellaisena, johon liittyy alhainen rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski. Komission direktiivin täytäntöön panemiseksi säädettäisiin 22 §:ssä valtuus antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Yksinkertaistettu asiakkaan tunteminen tarkoittaa sitä, että ilmoitusvelvollisen ei tarvitse toteuttaa 7, 8, 9 §:n 1 momentissa ja 10 §:ssä säädettyjä toimia. Asiakassuhdetta olisi kuitenkin seurattava 9 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla sen varmistamiseksi, että ilmoitusvelvollinen havaitsee 9 §:n 3 mo-

mentissa tarkoitetut poikkeukselliset tai epätavalliset liiketoimet. Ilmoitusvelvollisen olisi kuitenkin hankittava riittävästi tietoa asiakkaasta tai tuotteesta ja palvelusta, jotta se voi päättää, täytyykö yksinkertaistetulle asiakkaan tuntemiselle säädetty edellytykset. Edellytyksistä on säädetty 13—17 §:ssä.

13 §. *Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus, kun asiakkaana Suomen viranomaisen, luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys, rahastoyhtiö tai vakuutusyhtiö.* Pykälässä säädettäisiin yksinkertaistetusta tuntemisvelvollisuudesta, kun asiakkaana on pykälässä lueteltu taho. Jos asiakkaana on Suomen viranomaisen, ilmoitusvelvollinen voisi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta. Voimassa olevassa rahanpesulain ei ole vastaavaa säädetystä. Säännös vastaa rahanpesudirektiivin 11 artiklan 2 kohdan c alakohtaa.

Yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta voitaisiin noudattaa myös, jos asiakas on Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys, rahastoyhtiö, vakuutusyhtiö tai muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneen luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen, rahastoyhtiön tai vakuutusyhtiön ETA-valtiossa toimiva sivukonttori. Vastaava säännös on voimassa olevan rahanpesulain 6 §:n 6 momentissa. Edelleen ilmoitusvelvollinen voisi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta, jos asiakas on muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys, rahastoyhtiö tai vakuutusyhtiö, jota koskee tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja jota valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta. Jäljempänä 22 §:ssä säädettäisiin, että valtioneuvoston päätöksellä voitaisiin vahvistaa luettelo muista kuin ETA-valtioista, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämistä koskevat säännökset täyttävät nämä edellytykset.

Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemismenettely edellyttää, että ilmoitusvelvollinen hankkii edellytyksistä riittävästi tietoa, esimerkiksi, että yhteisöllä on toimilupa ja että se on viranomaisvalvonnassa. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 11 artiklan 1 kohtaan.

14 §. *Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus, kun asiakkaana yhtiö, jonka arvopaperi on julkisen kaupankäynnin kohteena.* Pykälän mukaan ilmoitusvelvollinen voisi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta, jos asiakas on yhtiö tai yhteisö, jonka arvopaperi on julkisen kaupankäynnin kohteena tai sitä toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa vastaavan kaupankäynnin kohteena. Kohta vastaa rahanpesudirektiivin 11 artiklan 2 kohdan a alakohtaa. Artiklassa säädetään yhtiöistä, joiden arvopaperi on otettu kaupankäynnin kohteeksi säännellyillä markkinoilla direktiivissä 2004/39/EY säännellyllä tavalla. Säännellyn markkinan käsite on keskeinen Euroopan yhteisön rahoitusmarkkinadirektiiveissä. Julkinen kaupankäynti vastaa säännellyn markkinan käsitettä. Näihin yhtiöihin sovelletaan tiedonantovelvollisuutta, joten näiden yhtiöiden omistus on avoin.

15 §. *Eräisiin tuotteisiin liittyvä yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus.* Pykälässä säädettäisiin luettelo tuotteista tai palveluista, joiden osalta ilmoitusvelvollinen voisi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä.

Pykälän 1 kohta vastaa voimassa olevan rahanpesulain 6 §:n 3 momentin 1 kohtaa. Yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä voitaisiin noudattaa, kun toimeksiantosopimus koskee sellaista vakuutusta, jossa vakuutuskaudelta maksettava maksu on enintään 1 000 euroa tai jossa kertavakuutusmaksu on enintään 2 500 euroa. Poikkeus perustuu rahanpesudirektiivin 11 artiklan 5 kohdan a alakohtaan.

Pykälän 2 kohta vastaa voimassa olevan rahanpesulain 6 §:n 3 momentin 2 kohtaa. Ilmoitusvelvollinen voisi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä, jos toimeksiantosopimus koskee sellaista lakisääteistä työeläkevakuutusta tai yrittäjäläkevakuutusta, johon ei liity takaisinostoehdot ja jota ei voida käyttää lainan vakuutena. Työeläkelain tai työntekijäin eläkelain ja yrittäjien eläkelain mukaiseen vakuutukseen ei Suomessa voi liittyä takaisinostoehdot. Takaisinostoehdot koskeva edellytys on kuitenkin syytä olla, sillä muiden maiden työeläkesäännökset voivat sisältää takaisinos-

toehdon. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 11 artiklan 5 kohdan b alakohtaan.

Pykälän 3 kohta on uusi säännös. Jos toimeksiantosopimus koskee sellaista eläke-etuutena työntekijöille tarjottavaa eläke-, eläkkeellesiirtymis- tai vastaavaa järjestelyä, jonka maksut vähennetään palkasta ja jonka säännöt ei salli sitä, että jäsen siirtää saamansa etuudet toiselle, voitaisiin noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta. Säännös vastaa rahanpesudirektiivin 11 artiklan 5 kohdan c alakohtaa.

16 §. Sähköiseen rahaan liittyvä yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin sähköiseen rahaan liittyvästä yksinkertaistetusta asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta. Ilmoitusvelvollinen voisi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä, jos sähköiseen tietovälineeseen, jota ei voi ladata uudelleen, talletetaan luottolaitoslaissa tarkoitettua sähköistä rahaa enintään 150 euroa. Sama koskee, jos sähköiseen tietovälineeseen, joka voidaan ladata uudelleen, talletetaan sähköistä rahaa samana kalenterivuonna enintään 1 000 euroa. Voimassa olevassa rahanpesulaissa ei ole vastaavaa säännöstä. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 11 artiklan 5 kohdan d alakohtaa. Luottolaitoslain 6 §:n mukaan sähköisellä rahalla tarkoitetaan raha-arvoa, joka on tallennettu sähköiselle tietovälineelle sähköisen rahan liikkeeseenlaskijalle suoritettua samansuuruista rahamäärää vastaan ja jonka yksi tai useampi yritys on sitoutunut hyväksymään maksuksi.

Tehostettu asiakkaan tunteminen

17 §. Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin tehostetusta asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta. Ilmoitusvelvollisen tulisi noudattaa asiakkaan tuntemista koskevia toimia tehostetusti, jos asiakkaaseen, palveluun, tuotteeseen tai liike-toimeen liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski. Tehostettua menettelyä tulisi toteuttaa toisaalta niissä tietyissä tilanteissa, jotka luonteensa puolesta sisältävät suuremman riskin juuri ilmoitusvelvollisen liiketoiminnassa. Ilmoitusvelvollisen tulisi edellä 6 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla arvioida toimi-

alaansa, tuotteisiinsa, palveluihinsa ja teknologian kehitykseen liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit. Samoin ilmoitusvelvollisen tulisi arvioida asiakkaisiinsa ja näiden liiketoimintaan ja -toimiin liittyvät rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskit. Tehostettu tuntemisvelvollisuus tarkoittaa sitä, että kun rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski on tavanomaista suurempi, ilmoitusvelvollisen on kiinnitettävä asiakkaaseen, tämän liiketoimintaan ja -toimiin suurempaa huomiota, jotta ilmoitusvelvollinen voisi varmistua, että asiakassuhteeseen ei sisälly rahanpesua tai terrorismin rahoittamista. Tehostettuna asiakkaan tuntemista koskevat toimet voivat sisältää muun muassa sitä, että asiakkaan henkilöllisyyden todentamiseen ja luotettavaan dokumentaatioon kiinnitetään erityistä huomiota, selvitetään laajemmin liiketoimien taustaa ja tarkoitusta sekä mahdollisesti varojen alkuperää sekä seurataan asiakassuhdetta tehostetusti.

Rahanpesudirektiivin 40 artiklan mukaan komissio voi hyväksyä täytäntöönpanotoimet, joilla voidaan varmistaa rahanpesudirektiivin yhdenmukainen soveltaminen. Teknisiä arviointiperusteita voidaan antaa muun muassa tietyistä määritelmistä kuten poliittisesti vaikutusvaltaisesta henkilöstä. Samoin voidaan antaa tekniset perusteet sen arvioimiseksi onko rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski 11 artiklan 2 ja 5 kohdassa tarkoitettulla tavalla pieni tai onko rahanpesun riski 13 artiklassa tarkoitettulla tavalla suuri. Komissio ei ole toistaiseksi vielä antanut täytäntöönpanotoimia tehostetusta tuntemismenettelyistä. Jäljempänä 22 §:ssä annettaisiin kuitenkin toimivaltuus antaa tarkempia määräyksiä tehostetusta asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta, jos komissio antaa säännöksiä täytäntöönpanoa koskevista teknisistä perusteista.

Tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta olisi noudatettava myös, jos asiakkaalla tai liiketoimella on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittelyjärjestelmä ei täytä kansainvälisiä velvoitteita. Jäljempänä 24 §:ssä säädettäisiin tehostetusta ilmoitusvelvollisuudesta joka liittyy asiakkaisiin, joilla on liittymä tällaiseen valtioon. Voimassa olevan rahanpesulain 11 a §:n 1 momentissa

on säädetty tehostetusta asiakkaan tunnistamis-, tuntemis- ja selonottovelvollisuudesta, jos asiakkaalla tai liiketoimella on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun tai terrorismin rahoituksen estämisyjärjestelmä ei täytä kansainvälisiä velvoitteita. Jäljempänä 22 §:ssä säädettäisiin, että valtioneuvoston yleisistunnossa tehtävällä päätöksellä voitaisiin vahvistaa luettelo niistä valtioista, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevat eivät täytä tässä pykälässä tarkoitettuja kansainvälisiä velvoitteita. Voimassa olevassa rahanpesulain 14 §:ssä on vastaava toimivaltuus. Toistaiseksi tällainen päätös on tehty Myanmarin ja Naurun tasavallasta. Päätös on sittemmin kumottu.

Kolmannen rahanpesudirektiivin 13 artiklassa on säädetty tilanteista, jotka sisältävät suurempia riskejä ja jotka edellyttävät erityisiä tehostettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä. Tilanteet, jotka sisältävät jo luonteensa puolesta suuremman rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskin ovat asiakkaat, jotka eivät ole läsnä henkilökohtaisesti henkilöllisyyttä todennettaessa, kirjeenvaihtajapankkisuhteet ja toisen valtion poliittisesti vaikutusvaltaiset henkilöt. Näistä säädettäisiin jäljempänä 18—20 §:ssä.

18 §. Etätunnistamiseen liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin etätunnistamiseen liittyvästä tehostetusta tuntemisvelvollisuudesta. Rahanpesudirektiivin 13 artiklan 2 kohdan mukaan tavanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski liittyy asiakkaisiin, jotka eivät ole henkilökohtaisesti läsnä henkilöllisyyttä todennettaessa. Riskin hallitsemiseksi olisi noudatettava lisätoimenpiteitä. Ilmoitusvelvollisen olisi riskiarviointiin perustuen arvioitava mitkä seuraavista lisätoimista ovat tarpeen, jotta ilmoitusvelvollinen voi vähentää etätunnistamiseen mahdollisesti liittyvän suuremman rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riskin. Luotettava tunnistaminen saattaa edellyttää useiden menetelmien yhdistämistä ja lisäselvityksiä varsinkin silloin, kun asiakassuhde aloitetaan toisessa valtiossa olevan asiakkaan kanssa.

Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin, että jos asiakas ei ole läsnä tunnistettaessa ja henkilöllisyyttä todennettaessa, asiakkaan henki-

öllisyys olisi todennettava hankkimalla lisäasiakirjoja tai -tietoja luotettavasta lähteestä. Voimassa olevassa rahanpesuasetuksen 4 §:n mukaan erityisestä syystä ilmoitusvelvollinen voi etätunnistaa henkilön hankkimalla tämän henkilöllisyyden todentamiseksi tarvittavan selvityksen käyttämällä lähteitä, joista selvitys voidaan luotettavasti saada. Ehdotetussa säännöksessä ei ole erityisen syyn vaatimusta, mutta muutoin säännös vastaa sisällöltään voimassa olevaa säännöstä. Lisätoimenpiteinä voisi asiakkaan antamia tietoja täydentää ja tiedot tulisi tarkistaa luotettavasta lähteestä. Pelkästään asiakkaan itsensä antamia tietoja ei voida pitää luotettavana. Ilmoitusvelvollinen voi verrata asiakkaan tietoja esimerkiksi väestötietorekisteristä tai muista rekistereistä saataviin tietoihin. Ilmoitusvelvollinen voi myös vaatia asiakasta toimittamaan lisäksi muita asiakirjoja ja lisäselvityksiä esimerkiksi asiakkaan oman luottolaitoksen suosituksen.

Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin, että ilmoitusvelvollinen voisi lisätoimenpiteenä varmistaa, että suoritus tulee luottolaitoksen tililtä tai se maksetaan tilille, joka on aiemmin avattu asiakkaan nimiin. Menetelmä tarkoittaa esimerkiksi tapahtumaketjua, jossa asiakas maksaa suorituksen luottolaitoksessa olevalta omalta tililtään (vastatili) ja arvopaperit kirjataan asiakkaan arvo-osuustilille tai ilmoitusvelvollisen suoritukset asiakkaalle maksetaan aina asiakkaan ennalta ilmoittamalle vastatilille. Tämä edellyttää sitä, että ilmoitusvelvollisella on mahdollisuus tarkistaa ja varmistua siitä, että maksu tulee asiakkaan omalta tililtä ja että esimerkiksi osakemerkinnän suorittaja ja maksaja täsmäävät.

Pykälän 3 kohdassa säädettäisiin, että etätunnistamisessa asiakkaan henkilöllisyys voitaisiin todentaa sellaisen laatuvarmenteen avulla, joka täyttää sähköisistä allekirjoituksista annetussa laissa laatuvarmenteelle asetetut vaatimukset tai muun sähköisen tunnistamistekniikan avulla, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen. Tällainen muu tunnistamistekniikka voisi olla esimerkiksi pankkien vahvaan ja tietoturvalliseen tunnistamiseen kehitetyt asiointitunnukset, jos tällaisten tunnistamistekniikoiden antamisen yhteydessä asiakkaan henkilöllisyys on henkilökohtaisesti toden-

nettu. Rahanpesuasetuksen 4 §:ssä on vastaava säännös.

19 §. *Kirjeenvaihtajapankkisuhteisiin liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus.* Pykälässä säädettäisiin kirjeenvaihtajapankkisuhteisiin liittyvästä tehostetusta tuntemisvelvollisuudesta. Voimassa olevassa rahanpesulaissa ei ole vastaavaa säännöstä. Kirjeenvaihtajapankkisuhteella tarkoitetaan sitä, että luottolaitos solmii maksujen ja muiden toimeksiantojen hoitamisesta sopimuksen toisen luottolaitoksen kanssa. Pykälä koskee kuitenkin vain kirjeenvaihtajapankkisuhteita Euroopan talousalueen ulkopuoliseen maahan sijoittuneen luottolaitoksen kanssa. Pykälän 1 momentin mukaan näissä tilanteissa luottolaitoksen tulisi ennen sopimuksen solmimista hankkia riittävät tiedot vastapuolena toimivasta luottolaitoksesta. Riittävien tietojen perusteella luottolaitoksen tulisi saada kattava käsitys vastapuolena toimivan luottolaitoksen liiketoiminnan luonteesta.

Pykälän 2 momentin mukaan luottolaitoksen tulisi arvioida vastapuolena toimivan luottolaitoksen maine ja valvonnan laatu sekä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämistä koskevat toimet. Tämä arviointi voitaisiin tehdä yleisesti saatavilla olevien tietojen avulla. Lisäksi edellytettäisiin, että luottolaitoksella tulee olla ylemmän johdon hyväksyntä kirjeenvaihtajapankkisuhteen aloittamiseen. Ylemmällä johdolla tässä tarkoitettaisiin suoraan hyväksyntää pyytävän henkilön yläpuolella olevan johdon hyväksynnän saamista. Sopimuksessa tulisi sopia nimenomaisesti asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttämistä. Tällä tarkoitetaan sitä, että luottolaitoksen on sovittava kuka osapuolista hoitaa asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 13 artiklan 3 kohtaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että jos sijoituspalveluyritys, rahastoyhtiö tai vakuutusyhtiö solmii sopimuksen 1 momenttia vastaavasta järjestelystä, tulisi ilmoitusvelvollisen noudattaa mitä tässä pykälässä säädetään. Säännös perustuu FATF:n rahanpesunvastaiseen suositukseen 7. Suosituksen mukaan vastaavat kirjeenvaihtajapankkisuhteita koskevat säännökset tulisi koskea myös muita vastaavia järjestelyjä. Tällaisia järjestelyjä voi olla esimerkiksi arvopapereiden

säilytysjärjestelyt tai sijoitussidonnaiset vakuutukset Euroopan talousalueen ulkopuolisen valtioon sijoittuneen yrityksen kanssa.

20 §. *Poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus.* Tehostettua asiakkaan tuntemista koskevia toimia olisi noudatettava asiakassuhteisiin sellaisten henkilöiden kanssa, jotka ovat tai ovat aikaisemmin olleet merkittävässä julkisessa tehtävässä toisessa valtiossa. Säännös on uusi. Säännöksen tarkoituksena on torjua rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ohella myös korruptiota. Rahanpesudirektiivin johdantokappaleessa 25 todetaan, että erityisen perusteellisia asiakkaan tuntemista koskevia menettelyjä tulisi noudattaa erityisesti liikesuhteissa sellaisten henkilöiden kanssa, jotka ovat tai ovat aikaisemmin olleet merkittävässä julkisessa tehtävässä ja erityisesti jotka ovat lähtöisin maista, joissa lahjonta on laajalle levinnyttä. Rahanpesudirektiivin 40 artiklan mukaan komissio voi hyväksyä täytäntöönpanotoimet, jotta voidaan varmistaa rahanpesudirektiivin yhdenmukainen soveltaminen. Teknisiä arviointiperusteita voidaan antaa muuan muassa tietyistä määritelmistä. Poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmästä on annettu täytäntöönpanosäännökset komission täytäntöönpanodirektiivissä. Täytäntöönpanodirektiivin sisältämä määritelmä on laaja ja yksityiskohtainen. Direktiivin teknisuonteisuuden vuoksi valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä keitä voitaisiin pitää poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä, tällaisen henkilön perheenjäsenenä tai henkilönä, jonka tiedetään olevan tällaisen henkilön läheinen yhtiökumppani. Asetuksenantovaltuudesta säädettäisiin 22 §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollisella tulisi olla asianmukaiset riskiperusteiset menettelyt sen määrittelemiseksi, onko asiakas toisen valtion poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, tällaisen henkilön läheinen perheenjäsen tai poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön tunnettu läheinen yhtiökumppani. Tällä tarkoitetaan sitä, että ilmoitusvelvollisen tulisi toimialansa riskiperusteiseen arviointiin perustuen valmistautua siihen, että asiakkaana voi olla tai asiakkaaksi voi tulla poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, tällaisen henkilön läheinen perheenjäsen tai poliiti-

tisesti vaikutusvaltaisen henkilön tunnettu läheinen yhtiökumppani. Ilmoitusvelvollisen tulisi ottaa tämä huomioon asiakkaan tuntemista koskevista ohjeista ja henkilökunnan koulutuksessa. Pykälässä ei säädettäisi vaatimuksia sille, millaista teknistä ratkaisua asianmukainen menettely ilmoitusvelvollisilta edellyttäisi vaan se jätettäisiin ilmoitusvelvollisen harkintaan. Keinoja ottaa selvää onko henkilö toisen valtion poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, on esimerkiksi kiinnittää huomiota ulkomaisen asiakkaan ammatin tai kysyä asiaa asiakkaalta. Jos vastaus on kieltävä, normaali tilanteessa asiaa ei ole syytä selvittää enempää ellei muut olosuhteet anna aihetta enempään selvityksiin. Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus on ulotettu myös poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön läheisiin. Näitä ovat komission täytäntöönpanodirektiivin mukaan aviopuoliso, rekisteröidyssä parisuhteessa oleva kumppani, lapset ja heidän aviopuolisonsa ja kumppaninsa ja vanhemmat. Poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön läheinen yhtiökumppanin osalta edellytetään, että yhtiökumppanuus on yleisesti tunnettu. Rahanpesudirektiivin 13 artiklan 4 kohdassa säädetään, että ilmoitusvelvollisella tulisi olla asianmukaiset riskiperusteiset menettelyt sen määrittelemiseksi onko asiakas poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö. Komission täytäntöönpanodirektiivin johdantokappaleessa 1 todetaan, että ilmoitusvelvollisen tulee soveltaa riskialttiuden perusteella tehostettuja asiakkaan tuntemista koskevia menettelyjä liiketoimiin ja liikesuhteisiin toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa asuvien poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöihin. Tätä riskianalyysiä varten ilmoitusvelvollisen tulisi keskittää voimavarat erityisesti sellaisiin tuotteisiin ja liiketoimiin, jotka ovat erityisen alttiita suurelle rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskille.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa säädettäisiin asiakassuhteiden aloittamisesta tällaisten henkilöiden kanssa. Asiakassuhteen aloittamiseen tulisi olla ylemmän johdon hyväksyntä. Ylemmällä johdolla tässä tarkoitettaisiin suoraan hyväksyntää pyytävän henkilön yläpuolella olevan johdon hyväksynnän saamista.

Pykälän 2 momentin 2 kohdassa edellytetäisiin selvitystä sellaisen varallisuuden ja

varojen alkuperästä, jotka liittyvät kyseiseen asiakassuhteeseen tai liiketoimeen. Asiakkaalta tulisi pyytää selvitystä, josta käy ilmi varojen alkuperä. Selvityksessä tulisi käydä ilmi esimerkiksi mistä liike- tai muusta oikeustoimesta varat on peräisin, liiketoimen toisen osapuolen yhteystiedot ja asiakkaan toiminnan laatu.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan asiakassuhdetta olisi jatkuvasti ja tehostetusti seurattava koko asiakassuhteen ajan. Poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden osalta edellytetään, että asiakassuhdetta seurataan tarkemmin ja erityisesti kiinnitetään huomiota epätavallisiin ja poikkeuksellisiin liiketoimiin. Asiakkaan talletukset tai maksu- ja rahaliikenne voivat esimerkiksi olla huomattavassa epäsuhteessa hänen liiketoimintansa laajuuteen tai hänen maksu- ja rahaliikenteellään ei ole muuten selkeää taloudellista perustetta tai ilmoitusvelvolliselle tarjotaan talletuksia maista, joissa korruptio on laajalle levinnyttä.

Pykälän 3 momentin mukaan henkilöä ei enää pidettäisi poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä, kun hän ei ole toiminut merkittävässä julkisessa tehtävässä vähintään vuoteen.

Asiakkaan tuntemista koskevat muut säännökset

21 §. *Asiakkaan tuntemisvelvollisuus sivuliikkeissä ja muissa yhtiöissä.* Pykälän mukaan luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen, rahastoyhtiön, vakuutusyhtiön, vakuutusyhdistyksen ja vakuutus-edustajan olisi noudatettava asiakkaan tuntemiseksi säädetyjä velvollisuuksia myös muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa sivuliikkeessään. Säännöksen tarkoituksena on se, että samaan konsolidointiryhmään kuuluvilla yhteisöillä tulee olla yhtenäiset toimintaperiaatteet. Rahanpesu ja terrorismin rahoitus ovat kansainvälisiä ongelmia, ja niiden vastaisen toiminnan pitäisi olla maailmanlaajuisia. Jos edellä mainituilla yhtiöillä tai yhteisöillä on sivuliikkeitä sellaisissa Euroopan talousalueen ulkopuolisissa maassa, joissa tämän alan lainsäädäntö on puutteellista, niiden pitäisi noudattaa tämän lain mukaisia velvollisuuksia. Lisäksi edellä mainitun il-

moitusvelvollisen olisi huolehdittava, että asiakkaan tuntemiseksi säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan myös muussa kun ETA-valtiossa sijaitsevassa yhtiössä, jonka osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ilmoitusvelvollisella on enemmän kuin 50 prosenttia.

Jos kyseisen valtion lainsäädäntö ei salli asiakkaan tuntemiseksi tässä luvussa säädettyjä menettelyjen noudattamista, ilmoitusvelvollisen tulisi ilmoittaa tästä jäljempänä 31 §:ssä tarkoitettulle valvomaan asetetulle. Valvomaan asetettu voi tämän jälkeen antaa ohjeita valvottavalleen miten menetellä. Säädös perustuu kolmannen rahanpesudirektiivin 31 artiklaan.

22 §. Tarkemmat säännökset ja valtioneuvoston päätökset. Tarkempia säännöksiä asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttämisestä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Asetuksenantovaltuus vastaisi pääosin voimassa olevaa rahanpesulain 14 §:ssä säädettyä asetuksenantovaltuutta. Säännös kattaa vain velvollisuuksien täyttämisen. Kyse olisi teknisluonteisten menettelytapasäännösten antamisesta. Kysymys voi olla esimerkiksi riskiarviointiin tai rahoitustoiminnan nopean teknisen tai muun kehityksen myötä muuttuvista menettelyistä. Säädöstaso on nostettu sisäasiainministeriön asetukselta valtioneuvoston asetukseksi, sillä lain soveltamisala on laaja ja kattaa useamman ministeriön toimialaan kuuluvia aloja.

Pykälän 2 momentin säädettäisiin toimivaltuus antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella yksinkertaistetusta ja toisaalta tehostetusta asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta. Rahanpesudirektiivin 40 artiklan mukaan komissio voi hyväksyä täytäntöönpanotoimet, joilla voidaan varmistaa rahanpesudirektiivin yhdenmukainen soveltaminen. Teknisiä arviointiperusteita voidaan antaa muuan muassa tietyistä määritelmistä kuten poliittisesti vaikutusvaltaisesta henkilöstä. Samoin voidaan antaa tekniset perusteet sen arvioimiseksi onko rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski 11 artiklan 2 ja 5 kohdassa tarkoitettulla tavalla pieni tai onko rahanpesun riski 13 artiklassa tarkoitettulla tavalla suuri. Tarkempia säännöksiä voitaisiin antaa asiakkaista, tuotteista, palveluista tai liiketoimista, joihin liittyy alhainen tai ta-

vanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski ja näissä tilanteissa noudatettavista menettelyistä komission direktiivin täytäntöönpanemiseksi. Komissio on antanut täytäntöönpanodirektiivin ”poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön” määrittämisen sekä yksinkertaistettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä sekä satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti harjoitetun rahoitustoiminnan perusteella myönnettyjä poikkeuksia koskevien teknisten perusteiden osalta. Täytäntöönpanodirektiivissä säädetään tarkempia edellytyksiä asiakkaille, joihin voidaan soveltaa rahanpesudirektiivin 11 artiklassa säädettyä yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyjä. Tällaisia edellytyksiä ovat muun muassa se, että asiakkaan henkilöllisyys on julkisesti saatavissa, avoin ja varma ja että asiakkaan toimet sekä sen kirjanpitokäytänteet ovat avoimia.

Komissio ei ole toistaiseksi vielä antanut täytäntöönpanotoimia tehostetusta tuntemismenettelyistä. Pykälässä annettaisiin kuitenkin valtioneuvostolle toimivaltuus antaa tarkempia säännöksiä tehostetusta asiakkaan tuntemismenettelyistä, jos komissio antaa säännöksiä täytäntöönpanoa koskevista teknisistä perusteista.

Komission täytäntöönpanodirektiivissä säädetään keitä voidaan pitää poliittisesti vaikutusvaltaisina henkilöinä tai tällaisten henkilöiden perheenjäseninä tai henkilöinä, joiden tiedetään olevan poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden läheisiä yhtiökumppaneita. Direktiivin teknisluonteisuuden vuoksi valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä keitä voitaisiin pitää poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä, tällaisen henkilön perheenjäsenenä tai henkilönä, jonka tiedetään olevan tällaisen henkilön läheinen yhtiökumppani. Poliittisesti vaikutusvaltaisiin henkilöihin kuuluvat muun muassa toisen valtion valtionpäämiehet, hallitusten päämiehet, ministerit sekä vara- ja apulaisministerit ja parlamentin jäsenet. Poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden läheisiä ovat muun muassa aviopuoliso, lapset ja vanhemmat. Poliittisesti vaikutusvaltaisen läheisiä yhtiökumppaneita ovat muun muassa kaikki luonnolliset henkilöt, joiden tiedetään olevan oikeudellisten järjestelyjen todellisia yhteisomistajia ja edunsaajia tai joilla tiede-

tään muutoin olevan mikä tahansa muu läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön kanssa.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston yleisistunnossa tehtävällä päätöksellä voitaisiin vahvistaa luettelo niistä valtioista, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevat säännökset täyttävät 8 §:n 4 ja 5 momentissa, 11 §:n 2 momentissa ja 13 §:ssä säädetty edellytykset ja luettelo niistä valtioista, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä järjestelmät ei vastaavasti täytä 17 §:ssä tarkoitettuja kansainvälisiä velvoitteita. Voimassaolevan lain 14 §:ssä on vastaavansisältöinen valtuus.

3 luku. **Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen**

23 §. *Velvollisuus tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi ilmoitusvelvollisuudesta. Pykälän 1 momentti vastaa pääosin voimassa olevan rahanpesulain 10 §:ää. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 22 artiklaan. Voimassa olevassa rahanpesulaisissa käytetty ”syytä epäillä varojen laillista alkuperää” on ehdotuksessa muutettu epäilyttäväksi liiketoimeksi. Ilmoitusvelvollisen olisi täytettävä 9 §:n 3 momentissa säädetyn selontotevelvollisuuden viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta. Ilmaisun muutos on perusteltu 6 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa. Panttilainauslaitoksen olisi tehtävä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta, jos kyse on taloudelliselta arvoltaan merkittävästä pantista. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 10 §:n 2 momenttia.

Ilmoitusvelvollisen mahdollisuus arvioida ja selvittää sen palveluja käyttävän asiakkaan toimenpiteiden taloudellista tarkoitusta ja lainmukaisuutta on rajallinen. Ilmoitusvelvollisen tehtäviin ei kuulu sen arvioiminen, mistä rikoksesta mahdollisesti on kysymys tai ylittykö esitutkintakynnys. Varojen alkuperän ja liiketoimen todellisen luonteen selvittäminen rikosoikeudellisten tunnusmerkkien mukaisena tekona jää aina jälkikä-

teisarvioinnin varaan. Vasta epäilyttävän liiketoimen selvittämisen yhteydessä sekä mahdollisessa esitutkinnassa voidaan tarkemmin selvittää, mitä rikosoikeudellisia tunnusmerkkistöjä teko täyttää. Ilmoituksen tekemisessä on pyrittävä toimimaan mahdollisimman nopeasti, jotta ilmoituksen kohteena olevia varoja tai muuta omaisuutta ei onnistuta siirtämään viranomaisten ulottumatomiin. Epäilyttävää voi olla esimerkiksi se, että asiakkaan tai hänen puolestaan toimivan henkilöllisyyttä ei voida todentaa tai on perusteltua aihetta epäillä henkilöllisyyden todentamista varten esitettyjen asiakirjojen aitoutta. Epäilyttävää voi olla myös se, että asiakas ei toimita ilmoitusvelvollisen pyytämiä selvityksiä, jotka ovat tarpeen epäviranomaisen liiketoimen oikeudellisen tai liikeloudellisen luonteen tai varojen alkuperän selvittämiseksi. Epäilyttävää voi olla esimerkiksi kiinteistön myynti takaisinostoehdoin, ellei takaisinostoehdolle ole selkeää perustetta. Epäilyttävää voi olla myös se, että asiakas kierrättää varoja eri tilien tai rahalaitosten välillä ilman selkeää taloudellista perustetta tai sijoittaa varoja sellaisiin kohteisiin, joilla ei ole luonnollista yhteyttä asiakkaan aiempaan liiketoimeen. Myös liiketoimen koko tai liiketoimeen sisältyvien varojen suuri määrä voi ilmoitusvelvollisen toimialalta saadun kokemuksen mukaan olla epäilyttävää. Myös talletuksiin tunnetuista huumeista on syytä kiinnittää huomiota. Epäilyttävää voi myös olla, jos asiakas avaa useita tilejä, joille hän tekee useita pieniä talletuksia, jotka yhteensä muodostavat huomattavan summan ja pyytää siirtämään tileillä olevat varat edelleen.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle olisi pääsääntöisesti tehtävä sähköisenä, sillä sähköinen ilmoittaminen nopeuttaa asian vireille saamista ja käsittelyä. Erityisistä syistä, kuten internetyhteyksien puuttumisen vuoksi, voitaisiin yksittäisiä ilmoituksia edelleen toimittaa muilla keinoin. Jo nyt valtaosa rahanpesuilmoituksista tulee sähköisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen olisi annettava maksutta rahanpesun selvittelykeskukselle kaikki tarpeelliset tiedot ja asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi. Pykälä vastaa voi-

massa olevan rahanpesulain 10 §:n 1 momenttia.

4 momentissa säädettäisiin ilmoitusvelvollisuuden suorittamiseksi hankittujen tietojen säilyttämisestä. Ilmoituksen suorittamiseksi hankitut välttämättömät tiedot ja selvitykset olisi säilytettävä viisi vuotta. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 30 artiklan b alakohtaan. Jäljempänä 25 §:ssä säädettäisiin näihin tietoihin liittyvästä salassapitovelvollisuudesta. Sen varmistamiseksi momentissa säädettäisiin, että tiedot olisi pidettävä erillään asiakasrekisteristä. Lisäksi momentissa säädettäisiin tietojen poistamisesta. Tiedot olisi poistettava viiden vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä, jollei tietojen edelleen säilyttäminen ole tarpeen rikostutkinnan, vireillä olevan oikeudenkäynnin taikka ilmoitusvelvollisen tai sen palveluksessa olevan oikeuksien turvaamiseksi. Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus olisi tutkittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua edellisestä tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta. Tietojen uudelleen tarkastamisesta on tehtävä merkintä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin rajoituksia rekisteröidyn tarkastusoikeuteen. Rekisteröidyllä ei olisi tarkastusoikeutta selonottovelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden suorittamiseksi hankittuihin tietoihin, sillä se voisi henkilötietolain 27 §:ssä tarkoitetulla tavalla haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä. Tietosuojavaltuutetulla olisi kuitenkin oikeus rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 4 momentissa ja 9 §:n 3 momentissa tarkoitettujen, rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen tarkemmasta sisällöstä. Vastaava asetuksenantovaltuus on voimassa olevan rahanpesulain 14 §:n 1 momentissa.

24 §. Tehostettu ilmoitusvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin tehostetusta ilmoitusvelvollisuudesta. Pykälä vastaa voimassa olevan rahanpesulain 11 a §:n 2 momenttia. Jos asiakkaalla on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittelyjärjestelmä ei täytä kansainvälisiä velvoitteita, ilmoitusvelvollisen olisi tehostetun ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi tehtävä ilmoitus rahanpesun selvittely-

keskukselle jos asiakas ei anna selonottovelvollisuuden täyttämiseksi pyydettyä selvitystä tai annettu selvitys on ilmoitusvelvollisen arvion mukaan epäluotettava. Samoin on meneteltävä, jos liiketoimen peruste ja varojen alkuperä ei ilmoitusvelvollisen hankkimien selvitysten perusteella riittävästi selviä. Lisäksi ilmoitus olisi tehtävä, jos oikeushenkilöä ei pystytä tunnistamaan tai tosiasiallisia edunsaajia tai henkilöä, jonka puolesta asiakas toimii, ei pystytä tunnistamaan tai luotettavasti selvittämään. Tehostettu ilmoitusvelvollisuus tarkoittaa sitä, että edellä mainittujen edellytysten täytyessä, rahanpesuilmoitus on tehtävä.

25 §. Salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset. Pykälässä säädettäisiin rahanpesuilmoituksiin liittyvästä salassapitovelvollisuudesta. Ilmoitusvelvollinen ei saisi paljastaa edellä 23 ja 24 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekoa sille, johon epäily kohdistuu eikä muulle henkilölle. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 10 §:n 3 momenttia. Kolmannen rahanpesudirektiivin 28 artikla sisältää vastaavan kiellon. Salassapitovelvollisuus koskisi myös ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevaa sekä sitä, joka on saanut salassa pidettäviä tietoja jäljempänä tässä pykälässä säädettyjen poikkeusten nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeus salassapitovelvollisuuteen. Ilmoitusvelvollinen voisi luovuttaa tiedon siitä, että 23 ja 24 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty ja tiedot ilmoituksen sisällöstä rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa (699/2004) tarkoitettulle samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle. Samoin tieto voitaisiin luovuttaa samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle, jos yhteisöä koskee tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta. Poikkeus salassapitovelvollisuuteen perustuu rahanpesudirektiivin 28 artiklan 3 alakohtaan. Poikkeus salassapitovelvollisuuteen mahdollistaa sen, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamista koskevat toimenpiteet voidaan keskittää rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisällä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin edelleen poikkeuksesta salassapitovelvollisuuteen. Ilmoitusvelvollinen voisi luovuttaa tiedon siitä, että 23 tai 24 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 2 §:n 1—7 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena sellaisessa yksittäisessä liiketoimessa, joka liittyy samaan asiakkaaseen ja samaan liiketoimeen. Samoilla edellytyksillä tieto voitaisiin luovuttaa muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 2 §:n 1—7 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, jos tiedon vastaanottajaa koskee tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta sekä tiedon vastaanottajaa koskee lisäksi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 95/46/EY vastaavat henkilötietoja suojaavat velvollisuudet. Säännös perustuu kolmannen rahanpesudirektiivin 28 artiklan 5 alakohtaan. Pykälän edellytykset tietojen luovuttamiselle ovat tiukat. Tieto voidaan luovuttaa ainoastaan silloin kun kyse on yksittäisestä liiketoimesta, joka liittyy samaan asiakkaaseen ja samaan liiketoimeen. Kyse voisi olla esimerkiksi maksusta, joka tulee toisesta luottolaitoksesta toiseen. Jos kyse olisi epäilyttävästä liiketoimesta, josta toinen luottolaitoksista tekee ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle, voisi ilmoituksen tehnyt luottolaitos ilmoittaa liiketoimessa osallisena olevalle toiselle osapuolelle, että on tehnyt asiasta rahanpesunilmoituksen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin mitä tietoja 3 momentin tarkoittamissa tapauksissa tiedon luovuttamisen yhteydessä voisi antaa. Tiedon luovuttamisen yhteydessä saisi antaa asiakkaan nimen, syntymäajan ja henkilötunnuksen sekä perusteen ilmoituksen tekemiselle. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, myös tieto kansalaisuudesta voitaisiin antaa.

Tämän pykälän nojalla saatuja tietoja saisi käyttää vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä varten. Saatuja tietoja koskisi 23 §:n 4 ja 5 momentissa säädetyt tietojen säilyttämistä ja poistamista sekä tarkastusoikeuden rajoituksia koskevat säännökset.

26 §. Liiketoimen keskeyttäminen ja siitä kieltäytyminen. Pykälän 1 ja 2 momentti vastaavat voimassa olevaa rahanpesulain 11 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta antaa määräys pidättyä suorittamasta liiketoimasta enintään viiden arkipäivän ajaksi, jos pidätyminen on tarpeen rahanpesun selvittämiseksi. Voimassa olevan rahanpesulain 11 §:n mukaan saatuaan ilmoituksen epäilyttävästä liiketoimesta voi selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystön kuuluva poliisimies antaa pidätysmääräyksen. Pidätysmääräyksen antamista ei enää kytkettäisi ilmoituksen vastaanottoon, sillä epäily voi tulla ilmi myös rahanpesun selvittelykeskuksen oman tutkimuksen tuloksena. Viiden arkipäivän määräaika lasketaan alkavaksi määräyksen antopäivästä kyseinen päivä mukaan lukien. Kirjallisessa pidätyismääräyksessä määritellään määräyksen kesto. Pykälässä todettaisiin, että arkipäiviin ei lasketa lauantaita, sillä sana arkipäivä on monitulkintainen. Pidätysmääräyksen kesto säädettiin luottolaitoslain (1607/1993) 96 §:n 4 momentissa viideksi pankkipäiväksi. Rahanpesulaissa säädös muutettiin viideksi arkipäiväksi ja lain esitöiden mukaan säädöksellä ei ollut tarkoitus muuttaa voimassa olevaa lakia.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta antaa pidätysmääräys ulkomaisen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen torjunnasta vastaavan viranomaisen pyynnöstä, jos 3 momentissa mainitut edellytykset täyttyvät. Säännös perustuu rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista koskevan yleissopimuksen (SopS 53/1994) 3 luvun 2 osan 8 artiklaan, jossa säädetään avunantovelvollisuudesta. Artiklan mukaan sopimuspuolet auttavat pyynnöstä toisiaan mahdollisimman laajalti rikoksentekovälineiden, rikoksen tuottaman hyödyn ja muun menetetyksi tuomittavan omaisuuden tunnistamisessa ja jäljittämisesä. Avunannoksi katsotaan kaikki toimenpiteet edellä mainitun omaisuuden olemassaoloa, sijaintia, siirtoa, lunnetta, oikeusasemaa tai arvoa koskevien todisteiden antamiseksi ja turvaamiseksi. Sopimuksen 9 artiklan mukaan 8 artiklassa tarkoitettu apu annetaan

vastaanottaneen sopimuspuolen oman lainsäädännön mukaisesti sekä pyynnössä esitettyä menettelytapaa noudattaen, sikäli kuin tämä ei ole mainitun lainsäädännön vastaista.

4 luku. **Eräiden toiminnanharjoittajien rekisteröitymisvelvollisuus**

27 §. Maksuliike- ja valuutanvaihtotoiminnan harjoittajien rekisteröitymisvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin maksuliikettä ja valuutanvaihtotoimintaa harjoittaville velvollisuus rekisteröityä ennen toiminnan aloittamista. Rekisteröitymisvelvollisuus ei koskisi toimintaa, jota harjoitetaan satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti. Tarkemmat säännökset siitä milloin toimintaa harjoitetaan satunnaisesti tai rajoitetusti annettaisiin valtiovarainministeriön asetuksella sen mukaisesti kun täytäntöönpanodirektiivissä säädetään. Tätä koskeva asetuksenantovaltuus on 4 §:ssä.

Rekisteröinnin edellytykset täyttävällä hakijalla olisi oikeus tulla rekisteröidyksi. Etelä-Suomen lääninhallituksen rekisteröintipäätös ei siten voisi perustua tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Rekisteriin merkitsemisen edellytyksenä olisi se, että hakijaa saadun selvityksen perusteella pidetään luotettavana. Hakijaa ei pidetä luotettavana, jos hakijana oleva luonnollinen henkilö, hakijana oleva yhteisön tai säätiön hallituksen tai hallintoneuvoston jäsen, toimitusjohtaja, vastuunalainen yhtiömies taikka muussa näihin rinnastettavassa asemassa oleva taikka tosiasiallinen edunsaaja on lainvoiman saaneella tuomiolla viimeisen viiden vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen viimeisen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton harjoittamaan maksuliike- tai valuutanvaihtotoimintaa. Henkilöä ei myöskään pidetä luotettavana, jos hän muutoin aikaisemmalla toiminnallaan on osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton harjoittamaan maksuliike- tai valuutanvaihtotoimintaa. Määräajat lasketaan rekisteri-ilmoituksen tai 29 §:n 4 momentissa tarkoitettun henkilön vaihtumista koskevan ilmoituksen tarkasteluhetkestä siihen hetkeen, kun tuomio on tullut lainvoimaiseksi.

Ilmeisen sopimattomuuden voidaan katsoa ilmenevän erityisesti sellaisista lainvastaisista toimista, jotka liittyvät rahanpesuun tai rikoslain 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettuun terrorismin rahoittamisen tai sen rangaistavaan yritykseen. Samoin ilmeisen sopimattomuuden voidaan katsoa ilmenevät sellaisista lainvastaisista toimista, joilla on pyritty taloudellisen hyödyn tavoitteluun toisen kustannuksella. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi petos ja kavallus. Myös liiketoimintavelvollisuuksien laiminlyönteihin liittyviä rikoksia, voidaan yleensä pitää sellaisina rikoksina, jotka osoittavat henkilön ilmeistä sopimattomuutta toimimaan maksuliike- tai valuutanvaihtotoiminnan harjoittajana. Etelä-Suomen lääninhallituksen tehtävänä olisi arvioida, onko rikos sellainen, että se kaikki asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen osoittaa henkilön ilmeistä sopimattomuutta maksuliike- tai valuutanvaihtotoimintaa harjoittavaksi.

Hakijaa ei myöskään pidetä luotettavana, vaikka säännöksissä tarkoitettuja rangaistuksia ei ole, jos hän muutoin aikaisemmalla toiminnallaan on osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton maksuliike- tai valuutanvaihtotoimintaa harjoittavaksi. Tällaista sopimattomuutta voi osoittaa esimerkiksi lainvoimaa vailla oleva tuomio momentissa tarkoitetuista rikoksista. Luotettavuusarvioinnissa voidaan ottaa huomioon myös se, että henkilö on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu vankeusrangaistukseen yli viisi vuotta sitten, jos rikos osoittaa ilmeistä sopimattomuutta maksuliike- tai valuutanvaihtotoimintaa harjoittavaksi.

Rekisteröintiä haetaan keskusviranomaisena toimivalta Etelä-Suomen lääninhallitukselta hakemuksella. Hakemuksen sisällöstä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 36 artiklaan. Artiklan mukaan valuutanvaihtotoimistoilla ja maksunsiirtotoimistoilla on oltava toimilupa tai niiden on oltava rekisteröityjä, jotta ne voisivat harjoittaa liiketoimintaansa. Lisäksi jäsenvaltioiden on vaadittava 36 artiklan 2 kohdan mukaisesti toimivaltaisia viranomaisia kieltäytymään myöntämästä toimilupaa 36 artiklan 1 kohdassa tarkoituille oikeussubjekteille tai rekisteröimästä niitä, jos kyseiset viranomaiset eivät pysty

toteamaan, että kyseisten oikeussubjektien liiketoimintaa todellisuudessa tai tulevaisuudessa johtavat henkilöt tai niiden todelliset omistajat ja edunsaajat ovat soveliaita ja luotettavia.

28 §. Omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoajan rekisteröitymisvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoavien velvollisuudesta rekisteröityä ennen toiminnan aloittamista. Rekisteröintivelvollisuus koskisi rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan a—e alakohtien mukaista toimintaa. Suomen lainsäädäntö ei tunne trusteja, joten käytännössä d- kohdan mukaista toimintaa varten ei juurikaan rekisteröidyt. Suomessa toimiva voi toki tarjota ulkomaille trustien perustamiseen ja hallinnon järjestämiseen liittyviä toimia. Sama koskee e- kohdan mukaista toimintaa.

Edellytykset rekisteröinnille vastaisivat 27 §:n maksuliikkeen ja valuutanvaihtotoiminnan harjoittajien rekisteröinnin edellytyksiä. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 36 artiklaan.

Rekisteröintiä ei vaadittaisi asianajajilta, tilintarkastuslaissa tarkoitettulta tilintarkastajalta toisin sanoen KHT- tilintarkastajilta, KHT-yhteisöiltä, HTM- tilintarkastajilta, HTM-yhteisöiltä eikä näiden apulaisilta. Tilintarkastuslain 6 luvussa säädetään tilintarkastajien hyväksymisestä ja rekisteröinnistä ja 30 §:ssä valvonnasta. Asianajotoiminnasta säädetään asianajajista annetussa laissa (496/1958). Asianajaja on se, joka on maan yleisen asianajajayhdistyksen jäsenenä merkitty asianajajaluetteloon. Asianajajayhdistyksen säännöt vahvistetaan oikeusministeriön päätöksellä. Asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava asianajajien toimintaa. Asianajajatoimintaa valvoo myös oikeuskansleri. Asianajajan tehtäviin kuuluu valvoa hyvää asianajotapaa koskevien ohjeiden mukaisesti liittoon kuulumattomia asianajajatoimiston avustavia lakimiehiä ja muuta henkilökuntaa. Koska edellä mainittujen tahojen osalta luotettavuuden arviointi toteutetaan muiden säännösten nojalla, edellä mainittuja tahoja ei ole tarpeen saattaa tässä laissa tarkoitettuna rekisteröitymisvelvoitteen piiriin.

Omaisuudenhoito- ja yrityspalveluja tarjoaa asianajajien ohella myös muut oikeudellisia palveluita tarjoavat kuten esimerkiksi la-

kiasiaintoimistot. Lakiasiaintoimistot hoitavat usein samanlaisia toimeksiantoja kuin asianajajat. Lakiasiaintoimiston omistaja on yleensä suorittanut oikeustieteellisen tutkinnon, mutta hänelle ei ole asetettu asianajajilta vaadittavia ammattitaito- ja koulutusvaatimuksia. Suomessa oikeudellisia palveluita tarjoavan kuten lakiasiaintoimistojen toiminta ei ole säänneltyä kuten useissa muissa Euroopan maissa, joten jos oikeudellisia palveluita tarjoava tai esimerkiksi tilitoimisto tarjoaa edellä mainittua palvelua, olisi toiminnanharjoittaja ehdotetun lain nojalla velvollinen rekisteröitymään.

29 §. Maksuliike- ja valuutanvaihtorekisteri sekä yrityspalvelurekisteri. Rekisteriviranomaisena toimisi pykälän 1 momentin mukaisesti Etelä-Suomen lääninhallitus Henkilötietolain 13 §:n mukaan rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että henkilötunnusta ei merkitä tarpeettomasti henkilörekisterin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maksuliike- ja valuutanvaihtorekisterin ja yrityspalvelurekisterin tietosisällöstä. Momentin 1 kohdan mukaan näihin rekistereihin merkitään yksityisen elinkeinonharjoittajan osalta hänen täydellinen nimensä ja henkilötunnuksensa. Jos yksityisellä elinkeinonharjoittajalla ei ole suomalaista henkilötunnusta, rekisteriin merkitään hänen syntymäaikansa ja kansalaisuus. Henkilötunnuksen avulla varmistettaisiin rekisteriin merkittävien oikea henkilöllisyys. Henkilötunnus on luotettavin tapa tunnistaa henkilö, koska se säilyy aina ennallaan esimerkiksi henkilön nimen muutoksista huolimatta. Rekisteriin merkitään myös yksityisen elinkeinonharjoittajan kaupparekisteriin merkitty toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, kaupparekisterinumero ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, josta välitystoimintaa harjoitetaan. Toimipaikalla tarkoitetaan rakennusta, huonetta tai muuta tilaa, jota elinkeinonharjoittaja käyttää asiakaspalvelun hoitamiseen.

Momentin 2 kohdan mukaan rekisteriin merkitään suomalaisen oikeushenkilön osalta toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, kaupparekisterinumero ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, josta toimintaa harjoitetaan.

Momentin 3 kohdan mukaan rekisteriin merkitään ulkomaisen oikeushenkilön Suomessa rekisteröimän sivuliikkeen toiminimi, kaupparekisterinumero ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, josta toimintaa harjoitetaan. Elinkeinolain 2 §:n mukaan sivuliikkeellä tarkoitetaan ulkomaisen yhteisön tai säätiön osaa, joka harjoittaa Suomessa tässä maassa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta käsin jatkuvaa liike- tai ammattitoimintaa ulkomaisen yhteisön tai säätiön nimiin ja lukuun.

Momentin 4 kohdan mukaan rekisteriin merkittäisiin sivuliikkeen edustajan nimi ja henkilötunnus ja tämän puuttuessa syntymäaika ja kansalaisuus.

Momentin 5 kohdan mukaan rekisteriin merkittäisiin hakijoiden, joiden luotettavuus on 27 ja 28 §:n nojalla selvitetty, täydelliset nimet, henkilötunnukset tai tämän puuttuessa syntymäajat ja kansalaisuus.

Momentin 6 kohdan mukaan rekisteriin merkittäisiin Etelä-Suomen lääninhallituksen maksuliikkeelle, valuutanvaihtotoimintaa harjoittavalle sekä omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoavalle antama rekisteritunnus ja päivä, jona toimija on merkitty rekisteriin.

Momentin 7 kohdan mukaan rekisteriin merkittäisiin rekisteristä poistamisen syy ja ajankohta.

Pykälän 3 momentin mukaan rekisteriin merkittäisiin myös tiedot niistä, joille on määrätty 33 §:ssä tarkoitettu kielto harjoittaa 27 ja 28 §:ssä tarkoitettua toimintaa ilman rekisteröintiä.

Maksuliike- ja valuutanvaihtorekisteriin sekä yrityspalvelurekisteriin merkittyjen tietojen tulisi olla ajan tasalla. Sen vuoksi pykälän 4 momentissa säädetään, että rekisteriin merkittyjen tietojen muutoksista on viipymättä ilmoitettava Etelä-Suomen lääninhallitukselle.

30 §. Rekisteristä poistaminen. Pykälän mukaan Etelä-Suomen lääninhallituksen olisi poistettava rekisteriin merkitty taho rekisteristä, jos rekisteröity ei enää täytä 27 tai 28 §:ssä säädettyjä rekisteröinnin edellytyksiä tai on lopettanut toimintansa. Rekisteröidylle olisi ennen rekisteristä poistamista varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

5 luku. Valvonta ja tiedonsaantioikeus

31 §. Valvonta. Pykälässä säädettäisiin valvontavelvollisuudesta. Voimassaolevan rahanpesulain 5 §:n mukaan ilmoitusvelvollista valvovana viranomaisen sekä säästöpankkitarkastuksen, osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisön ja osuuskuntalaissa tarkoitettun säästökassatarkastajan tulee valvoa rahanpesulakiin sisältyvien velvollisuuksien täyttämistä. Rahanpesudirektiivin 37 artiklan 1 kohdassa säädetään rahanpesudirektiivin soveltamisalaan kuuluvien yritysten seurannasta (englanniksi *monitoring*). Jäsenvaltioiden on vaadittava toimivaltaisia viranomaisia vähintään seuraamaan tehokkaasti, että kaikki tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvat laitokset ja henkilöt noudattavat tämän direktiivin vaatimuksia, ja toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet tämän varmistamiseksi. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaisilla viranomaisilla on riittävät valtuudet, mukaan lukien valtuudet vaatia esittämään kaikki aiheelliset tiedot noudattamisen valvomiseksi ja tarkastusten tekemiseksi, ja että niillä on riittävät resurssit tehtäviensä hoitamiseksi. Artiklan 3 kohdan mukaan luotto- ja rahoituslaitoksien ja kasinoiden osalta toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava tehostetut valvontavaltuudet, erityisesti mahdollisuus suorittaa tarkastuksia paikalla.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan Rahoitustarkastus valvoisi niitä ilmoitusvelvollisia, jotka ovat rahoitustarkastuslaissa Rahoitustarkastuksen valvottavia. Rahoitustarkastuksen tehtävänä on rahoitustarkastuslain 3 §:n nojalla valvoa sen valvottavaksi säädettyjen ja muiden rahoitusmarkkinoilla toimivien toimintaa siten rahoitustarkastuslaissa ja muualla laissa säädetään. Rahoitustarkastuksen valvottavat säädetään rahoitustarkastuslain 5 §:ssä. Rahoitustarkastuksen valvonnassa ovat edellä 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettut luottolaitokset sekä 2—9 kohdassa tarkoitettut ilmoitusvelvolliset lukuun ottamatta maksuliikkeitä ja valuutanvaihtotoimintaa ja muita kuin pääasiallisena toimintana luottolaitoslain 30 §:n 3—11 kohdassa palveluita tarjoavia. Rahoitustarkastuslain 3 luvussa säädetään Rahoitustarkastuksen valvontavaltuuk-

sista. Valvontavaltuuksiin kuuluu laaja tarkastus- ja tiedonsaantioikeus valvonnan suorittamiseksi. Rahoitustarkastuksen valvontavaltuudet täyttävät rahanpesudirektiivin 37 artiklan 3 kohdan vaatimuksen siitä, että luotto- ja rahoituslaitoksen osalta toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava tehostetut valvontavaltuudet.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan Vakuutusvalvontavirasto valvoisi 2 §:n 10–13 kohdissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia. Vakuutusyhtiölaissa (1062/1979), vakuutusyhdystyslaissa (1250/1987), ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/398) ja vakuutusedustuksesta annetussa laissa (570/2005) on säädetty valvontavaltuudet. On asianmukaista, että vakuutusvalvontaviraston valvonta nykykäytännön mukaisesti säilyy myös rahanpesulain säännösten noudattamisen varmistamiseksi. Vakuutusvalvontaviraston tehtävänä on vakuutusvalvontavirastosta annetun lain (78/1999) 2 §:n 1 kohdan nojalla valvoa ja tarkastaa valvottavien toimintaa siten kuin siitä erikseen säädetään. Vakuutusyhtiölain 14 luvun 1 §:ssä säädetään vakuutusyhtiöiden valvonnan ja tarkastuksen kuuluvan Vakuutusvalvontavirastolle ja 4 §:ssä Vakuutusvalvontaviraston valvontavaltuuksista. Vakuutusyhdystyslain (1250/1987) 12 luvun 1 §:ssä säädetään vakuutusyhdystysten valvonnan ja tarkastuksen kuuluvan Vakuutusvalvontavirastolle ja 4 §:ssä säädetään valvontavaltuuksista. Ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain (398/398) 3 luvussa säädetään ulkomaisen ETA-vakuutusyhtiöiden valvonnasta ja valvontavaltuuksista ja 7 luvussa kolmannen maan vakuutusyhtiöiden valvonnasta ja valvontavaltuuksista. Säännösten mukaan näiden yhtiöiden valvonta kuuluu Vakuutusvalvontavirastolle. Vakuutusvalvontaviraston valvonta- ja tarkastusoikeudet täyttävät rahanpesudirektiivin 37 §:n 3 kohdan vaatimuksen toimivaltaisen viranomaisen tehostetuista valvontavaltuuksista.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan sisäasiainministeriö valvoisi arpajaislaissa tarkoitettuja rahapeliyhteisöjä sekä elinkeinonharjoittajia ja yhteisöjä, jotka välittävät rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja. Arpajaislain (1047/2001) 42 §:n 2 momentissa säädetään sisäasiainministeriön

vastaavan arpajaisten toimeenpanon valtakunnallisesta valvonnasta. Rahanpesudirektiivin 37 §:n 3 kohdan vaatimus tehostetuista valvontavaltuuksista koskee kasinoita. Arpajaislain 44 ja 45 §:ssä säädetään valvontaviranomaisten tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista. Valvontavaltuudet täyttävät rahanpesudirektiivin vaatimuksen.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan Ahvenmaan maakunnan hallitus valvoisi Ahvenanmaan rahapeliyhteisöjä.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta valvoisi KHT-tilintarkastajia ja KHT-yhteisöjä ja näiden apulaisia ja kauppakamarin tilintarkastusvaliokunta valvoisi toimintalueellaan HTM-tilintarkastajia ja HTM-yhteisöjä. Rahanpesudirektiivin 37 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat sallia, että muun muassa tilintarkastajien osalta itsesääntelyelimet suorittavat direktiivissä vaadittua valvontaa edellyttäen, että itsesääntelyelimillä on tarvittavat valtuudet.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunta valvoisi JHTT-tilintarkastajia ja JHTT-yhteisöjä.

Pykälän 1 momentin 7 kohdassa maksuliikettä ja valuutanvaihtotoimintaa harjoittavan sekä omaisuudenhoito- ja yrityspalveluja tarjoavan valvonnasta vastaisi Etelä-Suomen lääninhallitus. Näiden ilmoitusvelvollisten osalta Etelä-Suomen lääninhallitus toimisi 27 ja 28 §:ssä tarkoitettuna rekisteröinnistä vastaavana keskusviranomaisena. On tarkoitukseenmukaista, että sama viranomaisen asetetaisiin myös näiden ilmoitusvelvollisten valvovaksi viranomaiseksi.

Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaan lääninhallitus valvoisi kiinteistövälittäjiä, kirjanpitoitehtäviä toimeksiannosta hoitavia, veroneuvontapalveluita tarjoavia ja muita oikeudellisia palveluita tarjoavia kuin asianajajia. Lisäksi lääninhallitus valvoisi tavaroita myyviä tai välittäviä siltä osin kun maksu vastaanotetaan käteisenä yhtenä vähintään 15 000 euron suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina, jotka ovat yhteensä vähintään 15 000 euroa. Kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain (1075/2000) 17 §:ssä säädetään kiinteistövälityslain noudattamista valvo-

maan lääninhallitus. Mainitussa pykälässä säädetään myös lääninhallituksen tiedonsaantioikeudesta. Rahanpesudirektiivin 37 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat sallia, että direktiivin mukaista valvontaa suorittaa itsesääntelyelimet. Edellä mainituilla ilmoitusvelvollisilla ei kuitenkaan ole sellaista kattavaa itsesääntelyelintä, jolla olisi riittävät valvontavaltuudet. Lääninhallitus olisi edellä mainittujen tahojen valvontaviranomainen siksi, että se toimii jo nykyisinkin usean luvanvaraisen elinkeinon, kuten kiinteistöjen ja vuokrahuoneistojen välitystoiminnan ja perintätoiminnan lainmukaisuuden valvojana. Valvontavelvollisuus kuuluu sille lääninhallitukselle, jonka alueella on ilmoitusvelvollisen toimipaikka. Valvonta voidaan tehdä riskipohjaisesti. Käteiskaupan valvonnassa voidaan keskittyä riskiin perustuvan valvonnan periaatteen mukaisesti sellaisiin tavarakauppa käyviin elinkeinonharjoittajiin, jotka ovat alttiita suhteellisen suurelle rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riskille. Tällaisia toimialoja ovat jalokivi- tai jalometallituotteita, taideteoksia taikka kulkuvälineitä myyvät tai välittävät sekä huutokaupan pitäjät silloin, kun näiden toiminnassa liikkuu paljon käteisiä suorituksia. Lisäksi lääninhallitus valvoisi niitä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia, jotka eivät ole Rahoitustarkastuksen valvottavia. Tällaisia rahoitustarkastuksen valvottavia ovat esimerkiksi lyhytaikaisia pikaluottoja tarjoavat, leasing-palveluita tarjoavat ja osamaksu- ja factoringrahoitusyhtiöt. Tämän lain 32 §:ssä säädetäisiin lääninhallitukselle tarkastusoikeus valvontaa varten.

Pykälän 1 momentin 9 kohdan mukaan asianajajia valvoisi asianajajayhdistys. Asianajajayhdistyksen säännöt vahvistetaan oikeusministeriön päätöksellä. Asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava asianajajien toimintaa. Valvontavaltuuksista on säädetty asianajajista annetun lain 6 §:ssä. Myös oikeuskanslerilla on oikeus panna vireille valvonta-asia, jos hän katsoo, että asianajaja laiminlyö velvollisuutensa. Asianajajayhdistyksen valvontalautakunta käsittelee ja ratkaisee valvonta-asiat. Asianajajayhdistys olisi rahanpesudirektiivin 37 §:n 5 kohdassa tarkoitettu itsesääntelyelin.

Elinkeino- tai toimialaa valvomaan asetettujen osalta valvonta laajentuisi ehdotuksen mukaan kattamaan myös tähän lakiin tai sen nojalla annettuihin säännöksiin sisältyvien velvollisuuksien noudattamisen valvonnan. Pykälässä ei ehdoteta säädettaväksi yksityiskohtaisista valvonnan keinoista tai määrästä, vaan nämä jäävät päätettäväksi asianomaisissa valvontaelimissä. Valvonta voidaan suorittaa joko erityisenä valvontana tai muun tarkastustoiminnan yhteydessä. Valvontaa voidaan tehdä riskipohjaisesti sen mukaan millainen rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski asianomaiseen ilmoitusvelvolliseen arvioidaan liittyvän. Viranomaisten ja muiden valvomaan asetettujen tulee puuttua valvonnan yhteydessä havaitsemiinsa laiminlyönneihin ja epäkohtiin.

Pykälän 2 momentin mukaan Etelä-Suomen lääninhallituksella olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus pyynnöstä saada maksuliike- ja valuutanvaihtotoimintaa harjoittavilta sekä omaisuudenhoito- ja yrityspalveluja tarjoavalta tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot. Sama oikeus olisi lääninhallituksilla 1 momentin 8 kohdassa tarkoitetuilta ilmoitusvelvollisilta. Lääninhallitukselle olisi siten annettava valvontaa varten tarpeelliset tiedot ja asiakirjat, vaikka niihin sisältyisi asiakkaan liike- tai ammattisalaisuudeksi katsottavia tietoja tai sellaisia asiakkaan henkilöön liittyviä tietoja, joita toiminnan harjoittaja ei muuten saisi ilmaista ulkopuoliselle. Tiedonsaantioikeus koskisi myös automaattisen tietojenkäsittelyn avulla talletettuja tietoja, joiden on oltava valvontaviranomaisen saatavilla selväkielisinä, esimerkiksi luettavissa valvonnan yhteydessä tietokonepäätteeltä tai tulostettavissa paperille.

Pykälässä 3 momentissa säädetäisiin Etelä-Suomen lääninhallitukselle oikeus saada 27 ja 28 §:ssä tarkoitettua rekisteröintiä ja 30 §:ssä tarkoitettua rekisteristä poistamista varten tietoja rikosrekisteristä ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitusta sakkorekisteristä.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettaväksi valvovan viranomaisen ja valvomaan asetettujen sekä säästöpankkitarkastuksen ja osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhtei-

sön velvollisuudesta ilmoittaa rahanpesun selvittelykeskukselle valvonnan yhteydessä havaitsemistaan epäilyttäviä liiketoimista. Valvova viranomainen ja muu valvomaan asetettu saattaa valvottavansa tarkastusta suorittaessaan tai muutoin tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen nojalla havaita epäilyttäviä liiketoimia tai mahdollista terrorismin rahoitusta. Vastaavan sisältöinen on voimassa olevassa rahanpesulain 5 §:n 2 momentissa. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 25 artiklaan.

5 momentissa säädettäisiin Etelä-Suomen lääninhallitus valvomaan maksajan tiedot -asetuksen noudattamista maksuliike- ja valuutanvaihtorekisteriin merkityn ilmoitusvelvollisen osalta. Lisäksi lääninhallitus säädettäisiin valvomaan mainitun asetuksen noudattamista 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten osalta, jotka eivät ole rahoitustarkastuksen valvottavia. Maksajan tiedot -asetuksen mukaan maksajan maksupalvelun tarjoajan on huolehdittava siitä, että varainsiirtojen mukana on maksajaa koskevat täydelliset tiedot. Maksajan tiedot -asetus sisältää myös säännökset maksunsaajan maksupalvelun tarjoajan velvollisuuksista. Asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta, mutta jäsenvaltioilla on oltava viranomainen, joka valvoo asetuksen noudattamista (15 artiklan 3 kohta).

Suomessa asetuksen soveltamisalaan kuuluvista maksutapahtumista valtaosan muodostavat tilisiirrot, suoraveloitukset sekä luotto- ja maksukorttimaksut. Näitä tarjoavat pääosin luottolaitokset ja niiden konsolidointiryhmiin kuuluvat muut yhteisöt, jotka ovat Rahoitustarkastuksen valvottavia. Niitä varansiirtopalveluita tarjoavia, jotka eivät ole Rahoitustarkastuksen valvottavia, ei voimassa olevassa laissa ole säädetty asetuksen osalta valvottaviksi. Tällaisia palveluntarjoajia ovat maksuliikkeet sekä rahoituslaitokset, jotka eivät kuulu Rahoitustarkastuksen valvottavan konsolidointiryhmään.

32 §. Valvontaviranomaisen tarkastusoikeus. Pykälän 1 momentin mukaan Etelä-Suomen lääninhallituksen asianomaisella virkamiehellä olisi oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus 29 §:ssä tarkoitettuihin rekistereihin merkittyjen ilmoi-

tusvelvollisten liike- ja varastotiloihin sekä maksajan tiedot -asetuksen noudattamisen valvomiseksi maksuliike- ja valuutanvaihtorekisteriin merkityn ilmoitusvelvollisen liike- ja varastotiloihin. Vastaavansisältöinen tarkastusoikeus on säädetty lääninhallitukselle kilpailunrajoituksista annetussa laissa (480/1992) ja tekijänoikeuslaissa (404/1961). Kilpailunrajoituslaissa ja tekijänoikeuslaissa säädetty tarkastusoikeudet ovat käytännössä osoittautuneet hyvin toimiviksi. Tarkastusoikeus tulee olla riittävän laaja, jotta valvonta olisi mahdollista tehdä. Täsmällisesti säädetyllä tarkastusoikeudella on myös ennaltaehkäisevä vaikutus. Kun elinkeinonharjoittaja tietää lääninhallituksen tarkastusoikeudesta, se luovuttaa helpommin tarvittavat tiedot vapaaehtoisesti ja säästää näin viranomaisen resurssuja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lääninhallitukselle vastaava tarkastusoikeus niiden ilmoitusvelvollisten liike- ja varastotiloihin, joiden osalta lääninhallitus toimii valvovana viranomaisena. Lisäksi lääninhallituksella olisi tarkastusoikeus maksajan tiedot -asetuksen noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus sellaisen 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettun ilmoitusvelvollisen, joka ei ole Rahoitustarkastuksen valvottava, liike- ja varastotiloihin.

Pykälän 3 momentin mukaan elinkeinonharjoittajan olisi tarkastusta varten päästettävä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu virkamies hallinnassaan oleviin liike- ja varastotiloihin. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä olisi oikeus tutkia elinkeinonharjoittajan kirjanpito, tietojenkäsittelyn tallenteet ja muut asiakirjat, joilla voi olla merkitystä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä olisi oikeus vaatia myös suullisia selvityksiä paikalla ja tallentaa saamansa vastaukset. Tämä tarkoittaa, että tarkastusta toimittava virkamies voi esimerkiksi nauhoittaa tai kirjoittaa muistiin paikan päällä saamansa selvitykset.

Pykälän 4 momentin mukaan poliisin olisi annettava virka-apua 1 ja 2 momentissa tarkoitettun tarkastuksen toimittamiseksi siten kuin siitä erikseen säädetään. Poliisin virkavastausta säädetään poliisilaisissa (493/1995). Poliisin virka-apumahdollisuus on osoittautunut

muissa lääninhallitukselle säädetyissä tarkastustehtävissä hyödylliseksi.

33 §. Pakkokeinot. Pykälän 1 momentin mukaan Etelä-Suomen lääninhallituksen on kiellettävä tämän lain vastaisesti ilman rekisteröintiä harjoitettu maksuliikkeen tai valuutanvaihtotoiminnan harjoittaminen tai omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoaminen. Kielto kohdistetaan toimintaa harjoittavaan yhteisöön tai muuhun elinkeinonharjoittajaan.

Etelä-Suomen lääninhallituksen päätöksellä on toiminnan harjoittajaa oikeudellisesti sitova merkitys, joten se on tehtävä kirjallisesti ja annettava tiedoksi asianosaisille. Päätös annetaan tiedoksi siinä järjestyksessä kuin tiedoksiannosta hallintoasioissa annettu laissa säädetään. Yleisen kuulemisperiaatteen mukaisesti Etelä-Suomen lääninhallituksen on ennen kiellon antamista varattava asianomaiselle tilaisuus esittää mielipiteensä asiasta. Lääninhallituksen on myös merkittävä momentissa tarkoitettu kielto maksuliike- ja valuutanvaihtorekisteriin tai yrityspalvelurekisteriin 29 §:n mukaisesti.

Lisäksi pykälässä säädetään Etelä-Suomen lääninhallituksen käytössä olevista pakko-keinoista rekisteriin merkittyjä kohtaan. Lääninhallitus voisi kehottaa rekisteriin merkittyä määräajassa täyttämään velvollisuutensa, jos tämä on laiminlyönyt 29 §:n 4 momentissa säädetyn velvollisuuden ilmoittaa rekisteritietojen muutoksista lääninhallitukselle.

Jos laiminlyönnit ovat vakavia tai jos ne annetusta kehotuksesta huolimatta toistuvat, Etelä-Suomen lääninhallitus voi momentin mukaan kieltää osaksi tai kokonaan liikkeen toiminnan määräajaksi.

Momentin viittaussäännöksen mukaan uhkasakkoon sovelletaan muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. Viittaus koskee myös uhkasakon määrää. Uhkasakkolain 8 §:n mukaan uhkasakon suuruutta harkittaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, velvoitetun maksukyky ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Uhkasakon määrään vaikuttaisivat näin ollen ainakin toiminnan laajuus ja liikevaihdon suuruus. Uhkasakko on pyrittävä mitoittamaan niin, että se tehokkaasti estää kiellon rikkomisen. Uhkasakkolain 23 §:ssä on säännös uhkasakolla tehostetun kiellon tiedoksi

antamisesta. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi sen asettanut lääninhallitus.

6 luku. Erinäiset säännökset

34 §. Työntekijöiden koulutus ja suojeleminen. Pykälässä säädettäisiin työntekijöiden koulutuksesta ja suojelemisesta Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvät velvoitteet olisi sisällytettävä henkilökunnan koulutusohjelmaan. Koulutusta olisi järjestettävä säännöllisesti erityisesti sellaisille henkilöstöryhmille, jotka ovat tekemisissä asiakassuhteiden, tuotekehittelyn sekä selvitys-, säilytys- ja maksujärjestelmien kanssa. Työntekijöiden koulutus- ja ohjeiden antovelvoite perustuu rahanpesudirektiivin 35 artiklaan. Ilmoitusvelvollisen on artiklan mukaan varmistettava asianmukaisilla toimenpiteillä, että niiden palvelutuksessa olevat asianomaiset työntekijät ovat tietoisia tämän direktiivin perusteella sovellettavista säännöksistä. Näihin toimenpiteisiin on sisällyttävä se, että asianomaiset työntekijät osallistuvat jatkuvaan erityiskoulutukseen, joka auttaa heitä tunnistamaan rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen mahdollisesti liittyviä järjestelyjä ja jossa ohjeistetaan, miten tällaisissa tapauksissa on toimittava.

2 momentissa säädettäisiin työntekijöiden suojelemisesta. Ilmoitusvelvollisen tulisi toteuttaa asianmukaiset ja riittävät toimenpiteet niiden työntekijöiden suojelemiseksi, jotka tekevät edellä 23 tai 24 §:ssä tarkoitettua ilmoituksen. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 26 artiklaan. Voimassa olevan käytännön mukaan selvittelykeskukselle tehdyissä ilmoituksissa ei käy ilmi yksittäisen työntekijän nimeä. Käytäntöä on syytä edelleen jatkaa työntekijöiden suojelemiseksi.

Ilmoitusvelvollisella tulisi olla 3 momentin mukaan omaan toimintaansa soveltuvia toimintaohjeita asiakkaiden tunnistamis- ja tuntemismenettelystä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseen liittyvästä huolellisuus- ja ilmoitusvelvollisuuden noudattamisesta. Sisäisten ohjeiden tulisi kattaa erilaiset jakelukanavat ja tuotteet sekä ulkoistetut palvelut samoin kuin mahdolliset asiainensuhteet.

35 §. Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät. Ehdotettu pykälä rahanpesun selvit-

telykeskuksen tehtävistä vastaa pääosin voimassa olevaa lakia. Rahapesun selvittelykeskus on keskusrikospoliisissa toimiva itsenäinen yksikkö. Rahapesun selvittelykeskuksen tehtäviksi ehdotetaan ensinnäkin rahapesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen ja selvittäminen. Pykälän 2 momentissa määritellään mitä rahapesun estämisellä ja selvittämisellä tässä pykälässä tarkoitetaan. Rahapesun ja terrorismin rahoittamisen estämisellä ja selvittämisellä tarkoitettaisiin rahapesun ja terrorismin rahoittamisen epäilyihin liittyvien ilmoitusten vastaanottamista, tallettamista ja selvittämistä sekä rahapesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahapesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu, tutkimista.

Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukaan rahapesun selvittelykeskuksen tehtävänä olisi viranomaisten välisen yhteistyön edistäminen rahapesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa ja yhteistyö ja tietojenvaihto rahapesun ja terrorismin rahoittamisen selvittämisestä huolehtivien vieraiden valtioiden viranomaisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa. Rahapesutapauksilla ja terrorismin rahoittamisella on usein yhteyksiä useaan eri valtioon. Tästä syystä myös eri maiden viranomaisten välinen yhteistyö muodostaa tärkeän osa-alueen rahapesun ja terrorismin rahoittamisen vastustamisessa. Säännös vastaa rahapesudirektiivin 22 artiklaa.

Pykälän 4—6 kohdat ovat uusia säännöksiä. Rahapesun selvittelykeskuksen tehtävä olisi yhteistyö ilmoitusvelvollisten kanssa sekä palautteenanto ilmoitusten vaikutuksista. Säännös vastaa rahapesudirektiivin 35 artiklan 3 kohtaa. Epäilyistä rahapesua tai terrorismin rahoitusta koskevista tapauksista laadittavien ilmoitusten vaikutuksista ja seurannasta on direktiivin mukaan annettava mahdollisuuksien mukaan oikea-aikaista palautetta. Lisäksi rahapesun selvittelykeskuksen tulisi koota tilastoa 23 ja 24 §:n nojalla saatujen ilmoitusten ja 26 §:n nojalla tehtyjen liiketoimien keskeytysten lukumäärästä. Säännös perustuu 33 artiklaan.

Hankkimansa ja saamansa selvityksen nojalla rahapesun selvittelykeskus ratkaisee, onko asiassa syytä epäillä rikoksen tapahtu-

neen. Tutkinta suoritetaan poliisilain (493/1995) 37 §:n mukaisena poliisitutkintana. Selvitys rahapesun selvittelykeskuksen toiminnasta sekä rahapesun ja terrorismin rahoituksen toiminnan yleisestä edistymisestä Suomessa tulisi edelleen vuosittain tehdä sisäasiainministeriölle, jonka tehtäviin keskusrikospoliisin toiminnan valvominen kuuluu.

36 §. *Rahapesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskeva rekisteri.* Pykälässä säädettäisiin rahapesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevasta rekisteristä. Rahapesun selvittelykeskus pitää tässä laissa selvittelykeskukselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi rekisteriä.

Rekisteri olisi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (509/1995) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu poliisiyksikön, rahapesun selvittelykeskuksen, käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri. Rekisterinpitäjänä toimisi rahapesun selvittelykeskus. Voimassa olevan rahapesulain 13 §:n mukaan epäilyttävää liiketoimintaa koskevien tietojen käsittelystä on voimassa, mitä poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa säädetään poliisiyksikön käyttöön tarkoitettuihin henkilörekistereistä. Lailla henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (761/2003) on kumottu poliisinhenkilörekisterilaki. Voimassa olevan rahapesulain nojalla rahapesun selvittelykeskukselle toimitetut ilmoitukset epäilyttävistä liiketoimista talletetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaiseen poliisiyksikön käyttöön tarkoitettuun henkilörekisteriin. Rekisterinpitäjänä toimii keskusrikospoliisi. Kyseessä ei ole valtakunnallinen rekisteri vaan rekisterin käyttöoikeus on ainoastaan rahapesun selvittelykeskuksen henkilöstöllä. Rahapesurekisteristä säädettäisiin nyt rahapesulaissa. Voimassa olevaa käytäntöä ei ole kuitenkaan tarkoitus muuttaa. Kyseessä olisi ainoastaan rahapesun selvittelykeskuksen käyttöön tarkoitettu rekisteri.

Pykälän 2 momentin mukaan rahapesun ja terrorismin rahoituksen estämistä ja selvittämistä koskeva rekisteri voisi sisältää 35 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankit-

tuja ja saatuja sekä 37 §:n nojalla saatuja tietoja tarpeellisia tietoja ja asiakirjoja.

Pykälän 3 momentin mukaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevaa rekisteriä saavat käyttää vain rahanpesun selvittelykeskuksen henkilöstöön kuuluvat. Myös tietojen saa käyttää ja luovuttaa vain rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseksi ja selvittämiseksi. Voimassa olevan rahanpesulain 12 §:n rahanpesun selvittelykeskus on oikeutettu tallettamaan, käyttämään ja luovuttamaan sille ilmoitettuja tietoja vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin mitä tietoja voitaisiin tallettaa henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista. Henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista saataisiin tallettaa täydellinen nimi, syntymäaika, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, siviilisääty, syntymävaltio, syntymäkunta, kotikunta, ammatti, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto, tieto henkilön kuolemasta sekä ulkomaalaisen henkilön matkustusasiakirjan tiedot. Näitä tietoja olisivat numero tai muu tunnistetieto. Matkustusasiakirjan muulla tunnistetiedolla tarkoitetaan tietoa, jonka avulla matkustusasiakirja kyetään yksilöimään. Kysymyksessä voi olla numerolla varustamattoman matkustusasiakirjan osalta esimerkiksi tieto matkustusasiakirjan antamispaikasta ja -ajasta sekä antajasta.

Pykälän 5 momentin mukaan rekisteröidyllä ei olisi tarkastusoikeutta rahanpesurekisterin tietoihin, sillä tietojen saanti voisi haitata rikoksen selvittämistä. Tietosuojavaltuutetulla olisi kuitenkin oikeus rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuus.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin tietojen poistamisesta rekisteristä. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevasta tietojärjestelmästä tiedot poistettaisiin kymmenen vuoden kuluttua viimeisen rahanpesun tai terrorismin rahoituksen epäilyä koskevan merkinnän tekemisestä.

Pykälän 7 momentissa olisi viittaus poliisiin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin.

37 §. *Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa.* Pykälässä säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta saada rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä ja selvittämisessä tarvittavia tietoja ja asiakirjoja. Ehdotettu säännös vastaa pääosin voimassa olevan rahanpesulain 12 §:ää.

Ensimmäisen momentin mukaan rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä ja selvittämisessä tarvittavat tiedot ja asiakirjat maksuttan sen estämättä, mitä liike- ja ammattisalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita tai taloudellista asemaa koskevien tietojen salassapidosta säädetään. Momentin mukaan rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada rahanpesun ja terrorismin estämisessä ja selvittämisessä tarvittavia tietoja syrjäyttää salassapitosäännökset, jotka koskevat liike- ja ammattisalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita tai taloudellista asemaa.

Selvittelykeskuksen tiedonsaantioikeus on rajoitettu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen selvittämiseksi tarpeellisiin tietoihin. Koska tietojen pyytäminen yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä edellyttää tietojen tarpeellisuuden erityisen huolellista harkintaa, momentissa säädetään, että päätöksen kyseisten tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies. Tietoja tulee pyytää kirjallisesti. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 12 §:n 3 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä. Selvittelykeskus saa 23 ja 24 §:n nojalla vastaanottamansa epäilyttävää liiketointa koskevan ilmoituksen johdosta ilmoitusvelvolliselta kaikki tiedot ja asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi. Tässä pykälässä säädetään oikeudesta saada tietoja muilta kuin epäilyttävää liiketointa koskevan ilmoituksen tehneeltä ilmoitusvelvolliselta. Rahanpesu ja terrorismin rahoitus ovat osa ammattimaista ja järjestäytyneitä rikollisuutta. Julkinen etu vaatii epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten selvittämistä keinona

vastustaa rahanpesua ja terrorismin rahoitusta. Rahanpesun selvittelykeskuksen toiminta rahanpesun tai terrorismin rahoituksen selvittämiseksi edellyttää laajaa tietojensaantioikeutta. Jos tapauksessa on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen, asia siirretään esitutkintaan, jolloin tietojen hankinta tapahtuu rikoksen selvittämistä koskevien säännösten mukaisesti. Vastaanotettuaan ilmoituksen epäilyttävästä liiketoimesta on selvittelykeskuksen usein alkuvaiheessa saamiensa tietojen perusteella mahdotonta arvioida rikoksen tapahtumisen todennäköisyyttä. Selvittääkseen epäilyttävää liiketoimintaa koskevan ilmoituksen tarvitsee selvittelykeskus tietoja ilmoitusvelvollisen lisäksi myös muilta tahoilta. Pykälä vastaa voimassa olevan rahanpesulain 12 §:n 3 momenttia. Saadut tiedot olisi oikeus saada maksutta. Voimassa olevassa laissa maksuttomuus on säädetty niiden tietojen osalta, jotka selvittelykeskus pyytää viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä. Käytännössä myös muut tahot ovat antaneet tiedot maksutta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta käyttää ja luovuttaa tämän lain nojalla saamia tietoja. Selvittelykeskus voi käyttää ja luovuttaa tämän lain perusteella saamia tietoja vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi. Tietojen luovuttaminen sanottuun tarkoitukseen olisi mahdollista esimerkiksi esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisille sekä tässä laissa tarkoitetuille valvomaan asetetuille viranomaisille ja muille valvomaan asetetuille. Lisäksi tietojen luovuttaminen olisi mahdollista vieraan valtion viranomaisille. Tietojen käyttötarkoitus tulee tällöin selvittää tarkoin. Tietojen luovutuksen ehdoksi voidaan asettaa, että tietoja saava sopimuspuoli ei ilman etukäteissuosiumusta käytä tai luovuta saatuja tietoja tai todistusaineistoa muun asian tutkintaan tai oikeudenkäyntitoimiin kuin sen, joka pyynnössä on mainittu.

38 §. *Eräitä viranomaisia koskeva yleinen huolehtimisvelvoite.* Pykälään ehdotetaan säännös, joka koskisi eräiden viranomaisten velvollisuutta huolehtia siitä, että niiden toiminnassa kiinnitetään huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen. Säännös koskisi vero-, tull-,

rajavartio- ja ulosottoviranomaisia sekä konkurssi-asiamiestä. Jokainen viranomainen harkitsisi itse, miten huolenpitovelvollisuus on tarkoituksenmukaisinta täyttää. Viranomaisen harkintaan kuuluisi myös niiden tehtäväalueiden määrittely, joilla rahanpesun tai terrorismin rahoituksen kannalta merkityksellistä tietoa voi tulla esiin. Viranomaisten tulisi pyrkiä kehittämään työmenetelmiä niin, että näillä tehtäväalueilla työskentelevät henkilöt kiinnittävät huomiota rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen havainnoimiseen. Henkilöstön koulutuksessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevat säännökset on tarpeen tehdä tutuksi laajemminkin hallinnossa. Viranomaisen tulisi sopiviksi katsomillaan tavoilla huolehtia siitä, että tehtävien hoidon yhteydessä ilmitulleet epäilyttävät liiketoimet tai terrorismin rahoittamisen epäilyt ilmoitetaan rahanpesun selvittelykeskukselle. Huolehtimisvelvoitteen täyttämiseksi viranomaisen ei tarvitsisi arvioida sitä, täyttääkö viranomaisen tietoon tullut epäilyttävä liiketoimi tai määrätyn henkilön toiminta rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen tunnusmerkistön. Selvitystehtävä kuuluu rahanpesun selvittelykeskukselle, jolla on laajat valtuudet rahanpesun ja terrorismin rahoituksen selvittämiseksi.

Tulli- ja rajavartioviranomaisen tehtävistä esitutkintaviranomaisena säädettäisiin erikseen, sillä tulli- ja rajavartioviranomainen ovat rahanpesurikosten osalta tietyillä edellytyksillä esitutkintaviranomaisia. Tullilain (1466/94) 43 §:n perusteella tulliviranomainen on toimivaltainen suorittamaan tullilaisissa tarkoitettujen tullirikosten esitutkinnan. Lain 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan tullirikoksella tarkoitetaan muun muassa sellaista rikoslain 32 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua kätkemisrikosta, johon sisältyy omaisuuden maahantuontia ja maasta vientiä. Rajavartiolain 42 §:n perusteella rajavartiolaitos voi toimittaa esitutkinnan muun muassa rikoksista, joissa epäillään rajavartiolaitoksen valvottavan rajan ylittamisestä annettujen säännösten tai määräysten rikkomista laissa säädetyllä tavalla. Rajavartiolaitos on rajat ylittävän rikollisuuden osalta toimivaltainen suorittamaan esitutkinnan esimerkiksi rikos-

lain 32 luvussa tarkoitetuissa kätkemis- ja rahanpesurikoksissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies voisi antaa tulli- ja rajavartiolaitoksen alaiselle määrärahan pidättäen varat enintään viiden arkipäivän ajaksi, jos tällainen toimenpide on tarpeen rahanpesun tai terrorismin rahoituksen estämiseksi tai selvittämiseksi. Kyseinen toimenpide tehostaa rikollisten varojen jäljittelemistä ja erityisesti rikoshyödyn takaisin-saantia. Varoilla tarkoitettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston 26 päivänä loka-kuuta 2005 antaman asetuksen yhteisön alu-elle tuotava ja sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta (EY) N:o 1889/2005 2 artiklassa määriteltyä käteisvaroja. Artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan käteisrahalla tarkoitetaan ensinnäkin siirtokelpoisia haltijamaksuväli-neitä, mukaan lukien haltijakohtaiset maksu-välineet kuten matkasekit. Lisäksi käteisra-halla tarkoitetaan siirtokelpoisia maksuväli-neitä, mukaan lukien sekkit, velkakirjat ja maksumääräykset, jotka ovat joko haltijakohtaisia, rajoituksetta siirrettyjä, fiktiiviselle maksun saajalle asetettuja tai muuten sellai-nessa muodossa, että niiden omistusoikeus siirtyy luovutuksen yhteydessä ja epätäydellisiä maksuvälineitä mukaan lukien sekkit, velkakirjat ja maksumääräykset, jotka on al-lekirjoitettu mutta joista maksun saajan nimi on jätetty pois. Artiklan 2 kohdan b alakoh-dan mukaan käteisrahalla tarkoitetaan myös valuuttaa eli maksuvälineenä liikkeessä ole-via seteleitä ja kolikoita. Arkipäiviin ei las-kettaisi lauantaita. Vastaava säännös olisi 26 §:ssä.

39 §. Vahingonkorvausvelvollisuus. Pykä-lässä säädettäisiin ilmoitusvelvollisen vahin-gonkorvausvelvollisuudesta. Pykälä vastaa voimassa olevan rahanpesulain 15 §:ää. Py-kälässä ilmaistaan millaisin edellytyksin il-moitusvelvollisen tulee korvata aiheuttaman-sa vahinko. Korvausvelvollisuus koskee ai-noastaan taloudellista vahinkoa. Jos ilmoi-tusvelvollinen tässä laissa tai sen nojalla ase-tettuja velvoitteita täyttäessään on menetellyt noudattaen sellaista huolellisuutta, jota häneltä kussakin tilanteesta voidaan kohtuudel-la vaatia, hän ei olisi velvollinen korvaamaan liiketoimen osapuolelle aiheutunutta vahin-

koa, vaikka jälkeenkään kävisikin selville, et-tä kysymyksessä ei ollut rahanpesuna tai muuna rikoksena rangaistava liiketoimi. Säännös vastaa rahanpesudirektiivin 26 artik-la.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voi-massa olevan rahanpesulain 15 §:n 2 momen-tin tavoin, että ilmoitusvelvollisen korvaus-velvollisuudesta on muutoin voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa säädetään.

40 §. Tuntemisvelvollisuuden rikkominen. Pykälän mukaan se, joka rikkoo 6—9 §:ssä tai 17—21 §:ssä säädetyn asiakkaiden tunte-misvelvollisuuden tai 10 §:ssä säädetyn tun-temistietojen säilyttämistä koskevan velvolli-suuden, on tuomittava tuntemisvelvollisuu-den rikkomisesta sakkoon, jollei teosta muu-alla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Pykälä vastaa voimassa olevaa rahanpesulain 16 §:ää sillä muutoksella, että aikaisempi tunnistamisvelvollisuuden rikkominen laaje-nee koskemaan tuntemisvelvollisuuden rik-komista. Rahanpesudirektiivin 39 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot varmistavat, et-tä ilmoitusvelvollinen voidaan saattaa vas-tuuseen rahanpesudirektiivin nojalla annettu-jen kansallisten säännösten rikkomisesta.

41 §. Rekisteröintirikkomus. Pykälässä sää-dettäisiin 27 ja 28 §:ssä säädetyn rekisteröin-tivelvoitteen noudattamisen tehostamiseksi rekisteröintivelvollisuuden rikkominen ran-gaistavaksi. Voimassa olevan rahanpesulain 16 b §:n mukaan maksuliiketoimintaa koske-van ilmoitusvelvollisuuden rikkominen on rangaistavaa.

42 §. Rahanpesun ilmoitusrikkomus. Pykä-lässä säädettäisiin 23 ja 24 §:ssä säädetyn il-moitusvelvollisuuden tehostamiseksi ilmoi-tusvelvollisuuden 25 §:ssä säädetyn salassa-pitovelvollisuuden sekä selonottovelvolli-suuden rikkominen rangaistavaksi. Pykälä vastaa voimassa olevan rahanpesulain 16 a §:ää.

43 §. Maksupalvelurikkomus. Pykälässä säädettäisiin uudesta maksupalvelurikko-muksesta. Säännöksessä säädettäisiin maksa-jan tiedot -asetuksen 15 artiklan 1 kohdan edellyttämällä tavalla asetuksen rikkomisesta tulevasta seuraamuksista. Pykälässä tarkoite-tut teot ovat rangaistavia vain tahallisina tai törkeästä huolimattomuudesta, eikä teko ole pykälän nojalla rangaistava, jos se on vähäi-

nen tai siitä on muualla laissa säädetty ankarampi rangaistus.

Pykälän 1 momentin 1 kohta koskee tilanteita, joissa maksupalveluntarjoaja rikkoo asetuksen maksajan tietojen toimittamista, säilymistä ja säilyttämistä koskevia säännöksiä. Asetuksen 5 artikla velvoittaa maksupalvelun tarjoajia huolehtimaan siitä, että varainsiirtojen mukana on asetuksen tarkoittamat täydelliset tiedot maksajasta sekä säilyttämään tiedot viisi vuotta. Asetuksen 6 artiklassa on ETA-valtiosta toiseen tapahtuvia maksuja koskeva erityissäännös sekä 7 artiklassa muuhun kuin ETA-valtioon suoritettavia maksuja koskeva erityissäännös. Asetuksen 11 artikla velvoittaa maksunsaajan käyttämän maksupalvelun tarjoajan ja 13 artiklan 5 kohta maksujen välittäjänä toimivia maksupalvelun tarjoajia säilyttämään maksajaa koskevat tiedot viisi vuotta.

Pykälän 1 momentin 2 kohta koskisi tilanteita, joissa maksunsaajan palveluntarjoajalla ei ole asetuksen 8 artiklan tarkoittamia menettelyjä, joilla palveluntarjoaja voisi havaita maksajaa koskevissa tiedoissa olevat puutteellisuudet.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan nojalla rangaistaisiin sellaisia maksunsaajan maksupalveluntarjoajia, jotka eivät menettele asetuksen 9 ja 10 artikloissa säädetyllä tavalla havaitessaan, että saapuvissa maksuissa on puutteelliset tai virheelliset maksajaa koskevat tiedot.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan nojalla rangaistaisiin maksupalveluntarjoajia, jotka eivät ole asetuksen 14 artiklassa tarkoitettulla tavalla yhteistyössä sijaintivaltionsa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnasta vastaavien viranomaisten kanssa.

44 §. Muutoksenhaku Etelä-Suomen lääninhallituksen tekemään päätökseen. Pykälän 1 momentin viittaussäännöksen mukaan lääninhallituksen päätöksestä voisi valittaa hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Etelä-Suomen lääninhallituksen päätöstä rekisteristä poistamisesta ja määräaikaisesta toimintakiellosta on pykälän 2 momentin mukaan muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomaisen toisin määrää. Rekisteristä poistaminen perustuu yleensä siihen, ettei liike enää täytä rekiste-

röinnin edellytyksiä tai siihen että liike on jatkuvasti ja vakavasti menetellyt lain vastaisesti. Myös määräaikainen toimintakiello perustuu vakaviin laiminlyönteihin. Tämän vuoksi ei olisi asianmukaista, että liike voisi jatkaa toimintansa harjoittamista usein pitkäänkin kestävästä valitusprosessin ajan.

45 §. Voimaantulo. Pykälässä olisi säännös lain voimaantuloajankohdasta.

46 §. Siirtymäsäännökset. Tätä lakia sovellettaisiin myös asiakkaaseen, jonka liikesuhde on ilmoitusvelvollisen kanssa alkanut ennen lain voimaantuloa. Asiakkaan tuntemista koskevia toimia olisi sovellettava riskiarviointiin perustuen. Riskiarvioinnista säädetään 6 §:n 3 momentissa. Säännös perustuu rahanpesudirektiivin 9 artiklan 6 kohtaan. Artiklan mukaan ilmoitusvelvollisen olisi sovellettava asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia menettelyjä, ei ainoastaan uusiin asiakkaisiin, vaan tarkoituksen mukaisen ajan sisällä myös olemassa oleviin asiakkaisiin riskialttiuden perusteella. Lisäksi pykälässä ehdotetaan siirtymäaikaa riskienhallintaa koskeville menetelmien käyttöönotolle. Ilmoitusvelvollisen olisi saatettava 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua riskienhallintaa koskevat menetelmät tämän lain mukaisiksi 12 kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Siirtymäaika on tarpeen, sillä osalle ilmoitusvelvollisista riskienhallintamenetelmien kehittäminen ja käyttöönotto aiheuttaa tietojärjestelmämuutoksia ja toimintaprosessien muuttamista.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että 27 ja 28 §:ssä tarkoitettu elinkeinonharjoittaja, joka lain voimaan tullessa harjoittaa rekisteröintiä edellyttävää toimintaa ja joka on tehnyt 27 § tai 28 §:ssä tarkoitettua rekisteröintihakemuksen kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta saa jatkaa toimintaansa ilman rekisteröintiä, kunnes rekisteröintiä koskeva asia on ratkaistu.

1.2 Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta

18 §. Verohallinnon oikeus tietojen omaloitteiseen antamiseen. Pykälään sisältyvät säännökset, joiden nojalla verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovel-

vollista koskevine tunnistetietoineen. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka nojalla verohallinto voisi antaa rahanpesun selvittelykeskukselle oma-aloitteisesti tietoja verovalvonnan yhteydessä havaituista epäilyttävistä liiketoimista tai kun voidaan epäillä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen.

1.3 Laki luottolaitostoiminnasta

145 §. Asiakkaan tunteminen. Pykälään tehtäisiin uudesta rahanpesulaista johtuvat tekniset tarkistukset. Kolmannen rahanpesudirektiivin mukaan asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet täytetään riskiperusteisesti. Jotta luottolaitos ja sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluva rahoituslaitos voisi arvioida asiakkaista aiheutuvia riskejä, niillä on oltava tarvittavat riskienhallintajärjestelmät. Riskienhallintajärjestelmää ehdotetaan säädettäväksi 2 momentissa ja järjestelmien hyödyntämisestä asiakkaan tuntemisessa 1 momentin viimeisessä virkkeessä. Pykälän 3 ja 4 momentit vastaavat asiallisesti voimassa olevaa lakia.

1.4 Laki sijoituspalveluyrityksistä

69 §. Asiakkaan tunteminen. Pykälään tehtäisiin vastaavat uudesta rahanpesulaista johtuvat tarkistukset kuin luottolaitoslain 145 §:ään.

1.5 Sijoitusrahastolaki

144 §. Pykälään tehtäisiin vastaavat uudesta rahanpesulaista johtuvat tarkistukset kuin luottolaitoslain 145 §:ään.

1.6 Laki arvo-osuusjärjestelmästä

29 b §. Asiakkaan tunteminen. Pykälään tehtäisiin vastaavat uudesta rahanpesulaista johtuvat tarkistukset kuin luottolaitoslain 145 §:ään.

2 Voimaantulo

Lain muutokset edellyttävät ilmoitusvelvollisilta henkilöstön kouluttamista. Tämä koskee erityisesti uusia ilmoitusvelvollisia.

Kolmannen rahanpesudirektiivin velvoitteista johtuen lait ehdotetaan kuitenkin tuleviksi voimaan mahdollisimman pian.

3 Säättämisyjärjestys

Voimassa oleva rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettu laki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 30/1997 vp, PeVL 58/2002 vp) tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Lain soveltamisalan laajentaminen rikoslain 34 luvun 5 §:ssä tarkoitetun terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen ja säännökset ilmoitusvelvollisten tunnistamis-, huolellisuus- ja ilmoitusvelvollisuudesta eivät ole perustuslakivaliokunnan aikaisemmat lausunnot huomioon ottaen olleet ongelmallisia perustuslain 18 §:n 1 momentissa suojatun elinkeinovapauden tai perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattujen yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Myöskään asianajajan ja liike- ja ammattitoimintana muita oikeudellisia palveluita tarjoavan ilmoitusvelvollisuus ei ole ongelmallinen perustuslain 21 §:n 2 momentin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeiden kanssa, jos ilmoitusvelvollisuus rajataan siten, että kunnioitetaan avustajan ja hänen asiakkaansa luottamuksellista suhdetta. Tämä vaatimus ulottuu myös rikosasian esitutkintaan ja vastaaviin oikeudenkäyntiä edeltäviin vaiheisiin.

Esityksessä ehdotetaan maksuliikettä, valuutanvaihtotoimintaa sekä omaisuudenhoito- ja yrityspalveluiden osalta rekisteröitymisvelvollisuutta. Rekisteröitymisvelvollisuudesta säätämistä on perustuslakivaliokunnan käytännössä pidetty asiallisesti luvanvaraisuuteen rinnastuvana sääntelynä (PeVL 24/2000 vp, PeVL 45/2001 vp, PeVL 56/2002 vp). Ehdotusta on tarkasteltava perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvatun elinkeinovapauden kannalta. Sääntelyn tavoitteena on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen.

Rekisteröitymisvelvollisuuteen perustuvalle sääntelylle voidaan katsoa olevan perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät syyt. Sääntely kohdistuu ammattimaiseen toimintaan. Rekisteröitymisvelvollisuuden ulkopuolelle on maksuliikkeiden ja valuutan-

vaihtotoimintaa harjoittavien osalta rajattu satunnainen ja hyvin rajoitettu toiminta.

Rekisteröitymisvaatimus perustuu Euroopan yhteisön lainsäädäntöön. Rekisteröinnin edellytykset täyttävällä toimijalla olisi oikeus tulla rekisteröidyksi. Lakiehdotus sisältää täsmälliset säännökset rekisteriin merkitsemisen edellytyksistä ja edellytykset sisältävät sidottua harkintaa. Elinkeinon harjoittamiseen oikeuttavan rekisteröinnin poistaminen rinnastuu toimiluvan peruuttamiseen, mikä on yksilön oikeusasemaan puuttavana viranomaistoimena jyrkempi kuin haetun luvan epäminen (PeVL 19/2002 vp, PeVL 56/2002 vp). Rekisteristä poistaminen on mahdollista vain, kun rekisteröity ei enää täytä säädettyjä rekisteröinnin edellytyksiä tai on lopettanut toimintansa. Varoitus tai huomautus ei tässä ole tarkoituksenmukaista, koska rekisteröinnin edellytyksenä on se, että hakijaa pidetään luotettavana. Jos hakijaa ei enää pidetä luotettavana, johtuu se säännöksen mukaan siitä, että elinkeinonharjoittaja on syyllistynyt rikokseen, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton maksuliike- tai valuutanvaihtotoimintaa tai omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita harjoittamaan.

Ehdotus sisältää asetuksenantovaltuuksia. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttämistä. Asiallisesti valtuussäännös vastaa voimassa olevassa rahanpesulaissa säädettyä. Voimassa oleva valtuussäännös on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 52/2002 vp). Säädöstaso ehdotetaan muutettavaksi sisäasiainministeriön asetuksesta valtioneuvoston asetukseksi. Perusteena tälle on se, että lain soveltamisalan piiriin kuuluu useamman ministeriön alaan kuuluvia toimialoja. Lisäksi tarkempia säännöksiä voitaisiin antaa asiakkaista, tuotteista, palveluista tai liiketoimista, joihin liittyy alhainen tai tavanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski, ja näissä tilanteissa nouda-

tettavista menettelyistä. Näistä asioista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella kolmannen rahanpesudirektiivin ja Euroopan yhteisöjen komission sen nojalla antamien säädösten täytäntöön panemiseksi.

Ehdotetut asetuksenantovaltuudet ovat joko tekniluonteisia ja yksityiskohtia koskevia menettelytapasäännöksiä tai luonteeltaan täytäntöönpanosäännöksiä. Asetuksenanto on pääosin sidottu komission kolmannen rahanpesudirektiivin erikseen määriteltyjen säännösten täytäntöönpanoon.

Oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädetty riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti lain tasolla, kun otetaan huomioon sääntelyn kohteena olevan toiminnan luonne. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että valtuutusten sisällön täsmentämiseksi on valtiosäännön kannalta riittävää sitoa niiden käyttäminen laissa siihen, mikä on tarpeen direktiiveissä tai muissa unionin säännöksissä asetettujen vaatimusten täyttämiseksi (esim. PeVL 12 ja 13 /1996 vp sekä PeVL 17/2003 vp).

Edellä esitetyillä perusteilla voidaan katsoa, että ehdotetut asetuksenantovaltuudet täyttävät perustuslain 80 §:n 1 momentissa asetetut vaatimukset.

Valtioneuvoston yleisistunnossa tehtävällä päätöksellä vahvistettaisiin luettelo niistä valtioista, joiden rahanpesun estämis- ja selvittämisjärjestelmät täyttävät tai eivät täytä lakiehdotuksen asianomaisissa säännöksissä tarkoitettuja kansainvälisiä vaatimuksia. Kysymys ei ole säädösvallan käyttämisestä, joten luettelo voitaisiin päättää nykyiseen tapaan yleisistunnossa tehtävällä päätöksellä (PeVL 52/2002 vp).

Edellä olevan perusteella lakiehdotukset voitaisiin hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää tällaisen toiminnan paljastamista ja tutkintaa sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia. Laissa säädetään lisäksi eräiden toimintojen rekisteröitymisvelvollisuudesta sekä tällaisille toiminnoille asetettavista vaatimuksista ja valvonnasta.

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

1) luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (121/2007) tarkoitettuun luotto- ja rahoituslaitokseen sekä muuhun liike- tai ammatti-toimintana luottolaitostoiminnasta annetun lain 30 §:n 1 momentin 3—11 kohdassa tarkoitettuja palveluita tarjoavaan;

2) ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa annetussa laissa (1608/1993) tarkoitettuun ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen sivukonttoriin;

3) sijoituspalveluyrityksistä annetussa laissa (922/2007) tarkoitettuun sijoituspalveluyritykseen sekä muuhun liike- tai ammatti-toimintana sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 15 §:ssä tarkoitettua palvelua tarjoavaan;

4) ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen oikeudesta tarjota sijoituspalvelua Suomessa annetussa laissa (580/1996) tarkoitettuun ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen sivuliik-keeseen;

5) sijoitusrahastolaissa (48/1999) tarkoitettuun rahastoyhtiöön ja säilytisyhteisöön;

6) ulkomaisen rahastoyhtiön toiminnasta Suomessa annetussa laissa (225/2004) tarkoitettuun ulkomaisen rahastoyhtiön sivuliik-keeseen;

7) luottolaitostoiminnasta annetun lain 5 §:ssä tarkoitettua rajoitettua luottolaitostoi- mintaa harjoittavaan osakeyhtiöön tai osuus- kuntaan;

8) arvo-osuusjärjestelmästä annetussa lais- sa (826/1991) tarkoitettuun arvopaperikes- kukseen, tilinhoitajayhteisöön ja tilinhoita- jayhteisön oikeudet saaneen ulkomaisen yh- teisön Suomessa sijaitsevaan toimipistee- seen;

9) panttilainauslaitoksista annetussa laissa (1353/1992) tarkoitettuun panttilainauslai- tokseen;

10) vakuutusyhtiölaissa (1062/1979) tar- koitettuun vakuutusyhtiöön ja työeläkeva- kuutusyhtiöistä annetussa laissa (354/1997) tarkoitettuun työeläkevakuutusyhtiöön;

11) vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987) tarkoitettuun vakuutusyhdistykseen;

12) ulkomaisista vakuutusyhtiöistä anne- tussa laissa (398/1995) tarkoitettuun ulko- maisen vakuutusyhtiön edustustoon;

13) vakuutusedustuksesta annetussa laissa (570/2005) tarkoitettuun vakuutusedustajaan;

14) arpajaislain (1047/2001) 12 §:n 1 mo- mentissa tarkoitettuun rahapeliyhteisöön sekä elinkeinonharjoittajaan ja yhteisöön, joka vä-

littää rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja;

15) Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettuun rahapelejä toimeenpanevaan yhteisöön sekä elinkeinonharjoittajaan ja yhteisöön, joka välittää Ahvenanmaan maakunnassa rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja;

16) kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetussa laissa (1075/2000) tarkoitettuun kiinteistönvälitysliikkeeseen sekä vuokrahuoneiston välitysliikkeeseen;

17) tilintarkastuslaissa (459/2007) tarkoitettuun tilintarkastajaan;

18) julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista annetussa laissa (467/1999) tarkoitettuun JHTT-tilintarkastajaan ja JHTT-yhteisöön;

19) liike- tai ammattitoimintana pääasiallisesti veroneuvontapalveluita tarjoavaan;

20) liike- tai ammattitoimintana muuta maksuliikettä kuin luottolaitostoinnasta annetussa laissa tarkoitettua yleistä maksujenvälitystä tarjoavaan (*maksuliike*);

21) liike- tai ammattitoimintana kirjanpito- tehtäviä toimeksiannosta hoitavaan;

22) liike- tai ammattitoimintana tavaroita myyviin tai välittäviin siltä osin kuin otetaan vastaan maksusuorituksena käteistä yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 15 000 euroa;

23) rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY, jäljempänä *kolmas rahanpesudirektiivi*, 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua palvelua tarjoavaan (*omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoaja*);

24) asianajajista annetussa laissa (496/1958) tarkoitettuun asianajajaan ja hänen apulaiseensa sekä muuhun liike- tai ammattitoimintana oikeudellisia palveluita tarjoavaan siltä osin kuin toimitaan asiakkaan puolesta tai lukuun liiketoimissa, jotka liittyvät:

a) kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostamiseen, myyntiin, toteuttamiseen tai suunnitteluun;

b) asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitamiseen;

c) pankki-, säästö- tai arvo-osuustilien avaamiseen tai hoitamiseen;

d) yhtiöiden perustamiseen, johtamiseen tai yritysten hallinnoimiseksi tarvittavien varojen järjestelyyn; tai

e) säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustamiseen, johtamiseen tai niiden toiminnasta vastaamiseen.

3 §

Toisen valtion alueella suoritettut toimet

Tätä lakia sovelletaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen myös silloin, kun liiketoimen kohteena olevat varat ovat peräisin toisen valtion alueella suoritetuista toimista.

4 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tätä lakia ei sovelleta toiminnassa, jossa 2 §:n 1, 3 ja 20 kohdassa tarkoitettuja palveluita tarjotaan satunnaisesti tai hyvin rajoitettusti. Valtiovarainministeriön asetuksella annetaan kolmannen rahanpesudirektiivin ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY täytäntöönpano toimenpiteistä ”poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön” määrittelyn sekä yksinkertaistettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä sekä satunnaisesti tai hyvin rajoitettusti harjoitetun rahoitustoiminnan perusteella myönnettyjä poikkeuksia koskevien teknisten perusteiden osalta annetun komission direktiivin 2006/70/EY, jäljempänä *komission täytäntöönpanodirektiivi*, täytäntöönpanon edellyttämät tarkemmat säännökset siitä, milloin palveluntarjoamista pidetään satunnaisena tai hyvin rajoitettuna.

Tätä lakia ei sovelleta pidettäessä raha-automaatteja käytettävänä pelikasinon ulkopuolella.

Tätä lakia ei sovelleta toimittaessa tai järjestettäessä toinen henkilö toimimaan nimellisenä osakkeenomistajana toisen henkilön puolesta, jos kyseessä on yhtiö, jonka arvopaperi on otettu julkisen kaupankäynnin kohteeksi tai sitä toisessa Euroopan talousaluee-

seen kuuluvassa valtiossa (*ETA-valtio*) vastaavan kaupankäynnin kohteeksi.

Tätä lakia ei sovelleta toiminnassa, joka koskee oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitamista. Oikeudenkäyntiavustaja- ja oikeudenkäyntiasiamiestehtävänä tässä laissa pidetään varsinaisten oikeudenkäyntiin liittyvien tehtävien lisäksi oikeudellisten neuvontaa, joka koskee asiakkaan oikeudellista asemaa esitutkinnassa rikoksen johdosta tai asian muussa oikeudenkäyntiä edeltävässä käsittelyvaiheessa taikka oikeudenkäynnin käynnistämistä tai sen välttämistä.

5 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *rahanpesulla* rikoslain (39/1889) 32 luvun 6—10 §:ssä tarkoitettua toimintaa;
- 2) *terrorismin rahoittamisella* rikoslain 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettua toimintaa;
- 3) *ilmoitusvelvollisella* 2 §:ssä tarkoitettuja yhteisöjä ja elinkeinonharjoittajia;
- 4) *tunnistamisella* asiakkaan henkilöllisyyden selvittämistä asiakkaan toimittamien tietojen perusteella;
- 5) *henkilöllisyyden todentamisella* asiakkaan henkilöllisyyden varmistamista luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella;
- 6) *tosiasiallisella edunsaajalla* luonnollista henkilöä, jonka hyväksi liiketoimi toteutetaan tai, jos asiakas on oikeushenkilö, sitä luonnollista henkilöä, jonka määräysvallassa asiakas on.

Luonnollisella henkilöllä katsotaan olevan määräysvalta, kun hänellä on:

- 1) enemmän kuin 25 prosenttia osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ja tämä äänimäärä perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen; tai
- 2) oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä yrityksen tai yhteisön hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on vastaava oikeus, ja

tämä oikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin 1 kohdassa tarkoitettu äänimäärä.

2 luku

Asiakkaan tunteminen

Yleiset asiakkaan tuntemista koskevat toimet

6 §

Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi

Asiakkaan tuntemiseksi ilmoitusvelvollisen on noudatettava, mitä tässä luvussa säädetään.

Jos ilmoitusvelvollinen ei pysty toteuttamaan asiakkaan tuntemiseksi säädettyjä toimia, ilmoitusvelvollinen ei saa perustaa asiakassuhdetta tai suorittaa liiketoimintaa. Jos 23 ja 24 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät, ilmoitusvelvollisen on lisäksi tehtävä ilmoitus 35 §:ssä tarkoitettulle rahanpesun selvittelykeskukselle.

Ilmoitusvelvollisella tulee olla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskienhallintaa koskevat, ilmoitusvelvollisen toiminnan luonteeseen ja laajuuteen nähden riittävät menetelmät. Ilmoitusvelvollisen on rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä arvioiessaan otettava huomioon toimialaansa, tuotteisiinsa, palveluihinsa, teknologian kehitykseen, asiakkaisiinsa ja näiden liiketoimintaan ja -toimiin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskit (*riskiperusteinen arviointi*).

Tässä luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan.

Ilmoitusvelvollisen on voitava osoittaa 31 §:ssä tarkoitettulle valvovalle viranomaiselle tai valvomaan asetetulle, että ilmoitusvelvollisen tässä laissa säädettyt asiakkaan tuntemista ja jatkuvaa seurantaa koskevat menetelmät ovat riittävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin kannalta.

7 §

Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava asiakkaan henkilöllisyys:

1) vakituista asiakassuhdetta perustettaessa;
2) jos suoritettavan liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus yhteensä on vähintään 15 000 euroa ja asiakkuus on satunnainen;

3) pelikasinotoiminnassa;

4) jos kyse on epäilyttävästä liiketoimesta tai jos ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen; tai

5) jos ilmoitusvelvollinen epäilee aiemmin todennetun asiakkaan henkilöllisyyden todentamistietojen luotettavuutta tai riittävyyttä.

Edellä 1 momentista poiketen muussa rahapeli-toiminnassa kuin pelikasinotoiminnassa asiakas on tunnistettava ja tämän henkilöllisyys todennettava, jos pelaajan asettama rahapanos on yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 3 000 euroa.

Jos joku toimii asiakkaan lukuun (*edustaja*), ilmoitusvelvollisen tulee tunnistaa ja tarvittaessa todentaa myös edustajan henkilöllisyys.

Ilmoitusvelvollisen tulee tunnistaa asiakkaansa ja todentaa asiakkaan henkilöllisyys asiakassuhdetta perustettaessa taikka viimeistään ennen kuin asiakas saa määräysvaltaansa liiketoimeen sisältyvät varat tai muun omaisuuden tai ennen kuin liiketoimi on suoritettu loppuun.

Jos asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen aiheutuu siitä, että yksittäisten liiketoimien yhteenlaskettu arvo on 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa vähintään 15 000 euroa tai vastaavasti 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa 3 000 euroa, henkilöllisyys on todennettava, kun määritetty raja saavutetaan.

Tunnistamisvelvollisuudesta säädetään lisäksi maksajaa koskevien tietojen toimittamisesta varainsiirtojen mukana annetussa Eu-

roopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1781/2006, jäljempänä *maksajan tiedot -asetus*.

8 §

Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen

Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava tosiasiallinen edunsaaja ja tarvittaessa todennettava tämän henkilöllisyys.

Tosiasiallista edunsaajaa ei kuitenkaan tarvitse tunnistaa, jos asiakas on yhtiö tai yhteisö, jonka arvopaperi on arvopaperimarkkinoissa (495/1989) tarkoitetun julkisen kaupankäynnin kohteena tai sitä toisessa ETA-valtiossa vastaavan kaupankäynnin kohteena. Tosiasiallista edunsaajaa ei myöskään tarvitse tunnistaa, jos asiakas on yhtiö tai yhteisö, jonka arvopaperi on muussa kuin ETA-valtiossa julkista kaupankäyntiä vastaavan kaupankäynnin kohteena, ja jos yhtiötä tai yhteisöä koskee tiedonantovelvollisuus, joka vastaa rahoitusvälineiden markkinoista sekä neuvoston direktiivien 85/611/ETY ja 93/6/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/12/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 93/22/ETY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2004/39/EY, jäljempänä *rahoitusvälinemarkkinadirektiivi*, säädettyä tiedonantovelvollisuutta.

Luottolaitoksen ei tarvitse tunnistaa Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimivan asianajajan tai muun oikeudellisia palveluita tarjoavan asiakasvaratilien tosiasiallisia edunsaajia, jos tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyys on luottolaitoksen pyynnöstä sen saatavilla.

Luottolaitoksen ei myöskään tarvitse tunnistaa muussa kuin ETA-valtiossa toimivan asianajajan tai muun oikeudellisia palveluita tarjoavan asiakasvaratilien tosiasiallisia edunsaajia, jos:

1) tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyys on luottolaitoksen pyynnöstä sen saatavilla; ja

2) asianajajaa tai muuta oikeudellisia palveluita tarjoavaa koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja tätä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta.

Luottolaitoksen ei myöskään tarvitse tunnistaa oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien eikä asianajajan tai muun oikeudellisia palveluita tarjoavan tämän lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävien tehtävien hoitamiseen liittyvien asiakasvaratilien tosiasiallisia edunsaajia.

9 §

Selonottovelvollisuus ja jatkuva seuranta

Ilmoitusvelvollisen on hankittava tietoja asiakkaansa toiminnasta, tämän liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteet palvelun tai tuotteen käyttämiselle.

Ilmoitusvelvollisen on järjestettävä asiakkaan toiminnan laatuun ja laajuuteen sekä riskeihin nähden riittävä seuranta sen varmistamiseksi, että asiakkaan toiminta vastaa sitä kokemusta ja tietoa, joka ilmoitusvelvollisella on asiakkaasta ja tämän toiminnasta.

Ilmoitusvelvollisen on erityisesti kiinnitettävä huomiota liiketoimiin, jotka rakenteeltaan tai suuruudeltaan taikka ilmoitusvelvollisen koon tai toimipaikan osalta poikkeavat tavanomaisesta. Samoin on meneteltävä, jos liiketoimilla ei ole ilmeistä taloudellista tarkoitusta tai ne eivät sovi yhteen sen kokemuksen tai tietojen kanssa, jotka ilmoitusvelvollisella on asiakkaasta. Tarvittaessa liiketoimeen liittyvien varojen alkuperä on selvitettävä.

10 §

Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Asiakkaan tuntemista koskevat tiedot on säilytettävä luotettavalla tavalla viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisestä. Jos kysymyksessä on satunnainen liiketoimi, joka on koskenut yli 15 000 euroa tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa vähintään 3 000 euroa asiakkaan tuntemista koskevat tiedot on säilytettävä viiden vuoden ajan liiketoimen suorittamisesta.

Asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista on säilytettävä:

- 1) nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;

- 2) edustajana toimivan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;

- 3) oikeushenkilön täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen;

- 4) oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenten täydelliset nimet, syntymäajat ja kansalaisuudet;

- 5) oikeushenkilön toimiala;

- 6) tosiasiallisen edunsaajan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;

- 7) henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan nimi, asiakirjan numero tai muu tunnistetieto ja myöntäjä taikka kopio asiakirjasta;

- 8) jos asiakas on etätunnistettu, tiedot todentamisessa käytetystä menettelystä tai lähteistä; ja

- 9) 9 §:n 1 momentissa tarkoitetut asiakkaan tuntemiseksi hankitut tarpeelliset tiedot, kuten tiedot asiakkaan toiminnasta, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta, taloudellisesta asemasta, perusteet liiketoimen tai palvelun käytölle ja tiedot varojen alkuperästä;

- 10) 9 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden täyttämiseksi hankitut välttämättömät tiedot.

Jos asiakas on ulkomaalainen, jolla ei ole suomalaista henkilötunnusta, on 2 momentissa säädettyjen tietojen lisäksi säilytettävä tieto asiakkaan kansalaisuudesta ja matkustusasiakirjan tiedot.

11 §

Kolmannen osapuolen toimet asiakkaan tuntemiseksi

Asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voi ilmoitusvelvollisen puolesta täyttää luottolaitos, rahoituslaitos, rahastoyhtiö, sijoituspalveluyritys, vakuutusyhtiö, vakuutusedustaja, asianajaja tai tilintarkastaja, joka on saanut toimiluvan tai rekisteröity pakolliseen ammattirekisteriin Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa. Ilmoitusvelvollinen voi hyväksyä myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneen luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen, rahastoyhtiön tai vakuutusyhtiön ETA-valtiossa toimivan sivuliikkeen täyttämään puolestaan nämä velvollisuudet.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voi ilmoitusvelvollisen puolesta täyttää myös luottolaitos, rahoituslaitos, rahastoyhtiö, sijoituspalveluyritys, vakuutusyhtiö, asianajaja tai tilintarkastaja, joka on saanut toimiluvan tai rekisteröity pakolliseen ammattirekisteriin muussa kuin ETA-valtiossa, jos sitä koskevat tätä lakia vastaavat asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet ja sitä valvotaan niiden noudattamisessa.

Edellä 1 ja 2 momentista poiketen ilmoitusvelvollinen ei voi hyväksyä maksuliikettä tai valuutanvaihtoa harjoittavaa täyttämään velvollisuuksiaan.

Ilmoitusvelvollisen on varmistettava, että se ennen liiketoimen suorittamista saa 1 tai 2 momentin mukaan puolestaan toimivalta 10 §:n 2 momentin 1—8 kohdassa tarkoitetut tiedot. Ilmoitusvelvollisen on lisäksi varmistettava, että kaikki asiakkaan tuntemista koskevat tiedot ovat ilmoitusvelvollisen saatavilla ja että sen puolesta toimiva toimittaa ne ilmoitusvelvolliselle tämän pyynnöstä.

Ilmoitusvelvollisen tulee 9 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla jatkuvasti seurata asiakassuhdetta, jossa sen puolesta toimiva on tunnistanut asiakkaan.

Ilmoitusvelvollinen ei vapaudu tämän lain mukaisista vastuista sillä perusteella, että ilmoitusvelvollisen puolesta asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet on täyttänyt sen puolesta toimiva.

Yksinkertaistettu asiakkaan tunteminen

12 §

Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Jos asiakkaaseen, tuotteeseen, palveluun tai liiketoimeen liittyy alhainen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, ilmoitusvelvollisen ei tarvitse menetellä 7 ja 8 §:ssä, 9 §:n 1 momentissa eikä 10 §:ssä säädetyllä tavalla (*yksinkertaistettu asiakkaan tuntemismenettely*). Asiakassuhdetta on kuitenkin seurattava 9 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla sen varmistamiseksi, että ilmoitusvelvollinen havaitsee 9 §:n 3 momentissa tarkoi-

tetut poikkeukselliset tai epätavalliset liiketoimet.

13 §

Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus, kun asiakkaana Suomen viranomainen, luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys, rahastoyhtiö tai vakuutusyhtiö

Ilmoitusvelvollinen voi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä, jos asiakas on:

- 1) Suomen viranomainen;
- 2) Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys, rahastoyhtiö tai vakuutusyhtiö;
- 3) muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys, rahastoyhtiö tai vakuutusyhtiö, jota koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja jota valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa; tai
- 4) muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneen luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen, rahastoyhtiön tai vakuutusyhtiön ETA-valtiossa toimiva sivukonttori.

14 §

Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus, kun asiakkaana on yhtiö, jonka arvopaperi on julkisen kaupankäynnin kohteena

Ilmoitusvelvollinen voi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä, jos asiakas on yhtiö tai yhteisö, jonka arvopaperi on arvopaperimarkkinalaissa tarkoitettun julkisen kaupankäynnin kohteena tai sitä toisessa ETA-valtiossa vastaavan kaupankäynnin kohteena taikka, jos asiakas on yhtiö tai yhteisö, jonka arvopaperi on muussa kuin ETA-valtiossa julkista kaupankäyntiä vastaavan kaupankäynnin kohteena ja yhtiötä tai yhteisöä koskee tiedonantovelvollisuus, joka vastaa rahoitusvälinemarkkinadirektiivissä säädettyä tiedonantovelvollisuutta.

15 §

Eräisiin tuotteisiin liittyvä yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollinen voi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä, jos toimeksiantosopimus koskee:

- 1) vakuutusta, jossa vakuutuskaudelta maksettava maksu on enintään 1 000 euroa tai jossa kertavakuutusmaksu on enintään 2 500 euroa;
- 2) lakisääteistä työeläkevakuutusta tai yrittäjäeläkevakuutusta, johon ei liity takaisinos-toehtoa ja jota ei voida käyttää lainan vakuutena; tai
- 3) eläke-etuutena työntekijöille tarjottavaa eläke-, eläkkeellesiirtymis- tai vastaavaa järjestelyä, jonka maksut vähennetään palkasta ja jonka säännöt eivät salli sitä, että jäsen siirtää saamansa etuudet toiselle.

16 §

Sähköiseen rahaan liittyvä yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Jos sähköiseen tietovälineeseen, jota ei voi ladata uudelleen, talletetaan luottolaitostoinnasta annetussa laissa tarkoitettua sähköistä rahaa enintään 150 euroa tai jos uudelleen ladattavaan sähköiseen tietovälineeseen talletetaan sähköistä rahaa samana kalenterivuonna enintään 1 000 euroa, ilmoitusvelvollinen voi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä.

Tehostettu asiakkaan tunteminen

17 §

Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisen tulee noudattaa asiakkaan tuntemista koskevia toimia tehostetusti, jos asiakkaaseen, palveluun, tuotteeseen tai liiketoimeen liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski taikka jos asiakkaalla tai liiketoimella on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittely-

järjestelmä ei täytä kansainvälisiä velvoitteita.

18 §

Etätunnistamiseen liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Jos asiakas ei ole läsnä tunnistettaessa ja henkilöllisyyttä todennettaessa (*etätunnistaminen*), ilmoitusvelvollisen tulee rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin vähentämiseksi:

- 1) todentaa asiakkaan henkilöllisyys hankkimalla lisäasiakirjoja tai -tietoja luotettavasta lähteestä;
- 2) varmistaa, että liiketoimeen liittyvä suoritusta tulee luottolaitoksen tililtä tai se maksetaan tilille, joka on aiemmin avattu asiakkaan nimiin; tai
- 3) todentaa asiakkaan henkilöllisyys sähköisistä allekirjoituksista annetussa laissa (14/2003) tarkoitettulla laatuvarmenteella tai muun sähköisen tunnistamistekniikan avulla, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen.

19 §

Kirjeenvaihtajapankkisuhteisiin liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Jos luottolaitos tekee maksujen ja muiden toimeksiantojen hoitamisesta sopimuksen (*kirjeenvaihtajapankkisuhteen*) ETA-valtion ulkopuoliseen maahan sijoittuneen luottolaitoksen kanssa, tulee luottolaitoksen ennen sopimuksen tekemistä hankkia riittävät tiedot vastapuolena toimivasta luottolaitoksesta.

Luottolaitoksen tulee arvioida vastapuolena toimivan luottolaitoksen maine ja valvonnan laatu sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevat toimet. Luottolaitoksen ylemmän johdon on hyväksyttävä kirjeenvaihtajapankkisuhteen aloittaminen. Sopimuksessa tulee sopia nimenomaisesti asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksiin täyttämistä.

Jos sijoituspalveluyritys, rahastoyhtiö tai vakuutusyhtiö tekee sopimuksen 1 momenttia vastaavasta järjestelystä, ilmoitusvelvollinen

sen on noudatettava mitä tässä pykälässä säädetään.

20 §

Poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisella tulee olla asianmukaiset riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvat menettelyt sen toteamiseksi, onko asiakas tai onko hän ollut toisessa valtiossa merkittävässä julkisessa tehtävässä (*poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö*).

Jos asiakas on tai on ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö tai hän on tällaisen henkilön perheenjäsen tai henkilö, jonka tiedetään olevan tällaisen henkilön läheinen yhtiökumppani:

1) ilmoitusvelvollisen ylemmän johdon on hyväksyttävä asiakassuhteen aloittaminen tällaisen henkilön kanssa;

2) ilmoitusvelvollisen on hankittava selvitys sellaisen varallisuuden ja varojen alkupe-
räästä, jotka liittyvät kyseiseen asiakassuhteen tai liiketoimeen; ja

3) ilmoitusvelvollisen on järjestettävä jatkuva ja tehostettu asiakassuhteen seuranta.

Henkilöä ei enää pidetä poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä, kun hän ei ole toiminut merkittävässä julkisessa tehtävässä vähintään vuoteen.

Asiakkaan tuntemista koskevat muut säännökset

21 §

Asiakkaan tuntemisvelvollisuus sivuliikkeissä ja muissa yhtiöissä

Luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen, rahastoyhtiön, vakuutusyhtiön, vakuutusyhdistyksen ja vakuutusedustajan on noudatettava asiakkaan tuntemiseksi tässä luvussa säädettyjä velvollisuuksia myös muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa sivuliikkeessään. Lisäksi edellä tarkoitettun ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että tässä

luvussa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan myös muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa yhtiössä, jonka osakkeiden tai osuuk-
sien tuottamasta äänimäärästä ilmoitusvel-
vollisella on enemmän kuin 50 prosenttia.

Jos kyseisen valtion lainsäädäntö ei salli asiakkaan tuntemiseksi tässä luvussa säädettyjä menettelyjen noudattamista, ilmoitusvel-
vollisen tulee ilmoittaa tästä 31 §:ssä tarkoi-
tetulle valvontaviranomaiselle.

22 §

Tarkemmat säännökset ja valtioneuvoston päätökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset 6—9 ja 11—21 §:ssä säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa kolmannen rahanpesudirektiivin ja komission täytäntöönpanodirektiivin täytäntöönpanon edellyttämät tarkemmat säännökset 12 §:ssä tarkoitetuista asiakkaista, tuotteista, palveluista tai liiketoimista, joihin liittyy alhainen tai vastaavasti 17 §:ssä tarkoitettulla tavalla tavanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski, ja näissä tilanteissa noudatettavista menettelyistä sekä siitä, ketä voidaan pitää 20 §:ssä tarkoitettuna poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä.

Valtioneuvosto voi vahvistaa luettelon muista kuin ETA-valtioista, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämistä ja selvittämistä koskevat säännökset täyttävät 8 §:n 4 ja 5 momentissa, 11 §:n 2 momentissa ja 13 §:ssä säädetyt edellytykset. Vastaavasti valtioneuvoston yleisistunnossa tehtävällä päätöksellä voidaan vahvistaa luettelo niistä valtioista, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevat säännökset eivät vastaa 17 §:ssä tarkoi-
tettuja kansainvälisiä velvoitteita.

3 luku

24 §

Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

23 §

Velvollisuus tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta

Ilmoitusvelvollisen on täytettyään 9 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä. Panttilainauslaitoksen on ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle, jos kyse on taloudelliselta arvoltaan merkittävästä pantista.

Ilmoitus tulee tehdä pääsääntöisesti sähköisesti. Erityisestä syystä ilmoitus voidaan tehdä myös muulla tavalla.

Ilmoitusvelvollisen on annettava maksutta rahanpesun selvittelykeskukselle kaikki tarpeelliset tiedot ja asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi.

Ilmoitusvelvollisen on säilytettävä viiden vuoden ajan tässä pykälässä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden suorittamiseksi hankitut välttämättömät tiedot. Tiedot on pidettävä erillään asiakasrekisteristä. Tiedot on poistettava viiden vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä, jolle tietojen edelleen säilyttäminen ole tarpeen rikostutkinnan, vireillä olevan oikeudenkäynnin taikka ilmoitusvelvollisen tai sen palveluksessa olevan oikeuksien turvaamiseksi. Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus on tutkittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua edellisestä tietojen säilyttämisen tarpeellisuuden tarkistamisesta. Tarkistamisesta on tehtävä merkintä.

Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta 4 momentissa eikä 9 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden täyttämiseksi hankittuihin tietoihin. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 4 momentissa sekä 9 §:n 3 momentissa tarkoitettujen, rekisteröityä koskevien tietojen lainmuokaisuuden.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä ilmoituksen tarkemmasta sisällöstä.

Tehostettu ilmoitusvelvollisuus

Jos asiakkaalla on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittelyjärjestelmä ei täytä kansainvälisiä velvoitteita, ilmoitusvelvollisen tulee tehostetun ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi tehdä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle, jos:

1) asiakas ei anna selonottovelvollisuuden täyttämiseksi pyydettyä selvitystä;

2) annettu selvitys on ilmoitusvelvollisen arvion mukaan epäluotettava;

3) jos liiketoimen peruste ja varojen alkuperä ei ilmoitusvelvollisen hankkimien selvitysten perusteella riittävästi selviä;

4) oikeushenkilöä ei pystytä tunnistamaan; tai

5) tosiasiallisia edunsaajia tai henkilöä, jonka puolesta asiakas toimii, ei pystytä tunnistamaan tai luotettavasti selvittämään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun ilmoitukseen sovelletaan muutoin, mitä epäilyttävästä liiketoimesta tehtävästä ilmoituksesta 23 §:n 2—5 momentissa säädetään.

25 §

Salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset

Ilmoitusvelvollinen ei saa paljastaa edellä 23 ja 24 §:ssä tarkoitettujen ilmoituksen tekoa sille, johon epäily kohdistuu eikä muulle henkilölle. Salassapitovelvollisuus koskee myös ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevaa sekä sitä, joka on saanut salassa pidettäviä tietoja tämän pykälän nojalla.

Edellä 1 momentin estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että 23 ja 24 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty ja tiedot ilmoituksen sisällöstä rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa (699/2004) tarkoitettulle samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle. Samoin tieto voidaan luovuttaa samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle, jos

yhteisöä koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa.

Edellä 1 momentin estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että 23 tai 24 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 2 §:n 1—7 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena selaisessa yksittäisessä liiketoimessa, joka liittyy siihen asiakkaaseen ja liiketoimeen, jota ilmoitus koskee. Samoilla edellytyksillä tieto voidaan luovuttaa muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 2 §:n 1—7 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, jos tiedon vastaanottajaa koskee tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta sekä tiedon vastaanottajaa koskee lisäksi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 95/46/EY vastaavat henkilötietoja suojaa koskevat velvollisuudet.

Edellä 3 momentissa tarkoitettun tiedon luovuttamisen yhteydessä saa antaa asiakkaan nimen, syntymäajan ja henkilötunnuksen sekä perusteen ilmoituksen tekemiselle. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, myös tieto henkilön kansalaisuudesta saa luovuttaa.

Tämän pykälän nojalla saatuja tietoja saa käyttää vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen. Saatuja tietoja koskee vastaavasti, mitä tietojen säilyttämisestä ja niiden tarkastamisesta 23 §:n 4 ja 5 momentissa säädetään.

26 §

Liiketoimen keskeyttäminen ja siitä kieltäytyminen

Ilmoitusvelvollisen on keskeytettävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä liiketoimesta, jos:

- 1) liiketoimi on epäilyttävä; tai
- 2) ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen.

Jos liiketointa ei voida jättää toteuttamatta taikka jos liiketoimen keskeyttäminen tai siitä kieltäytyminen todennäköisesti vaikeuttaisi liiketoimen tosiasiallisen edunsaajan selville saamista, ilmoitusvelvollinen voi suorittaa liiketoimen, minkä jälkeen asiasta on välittömästi tehtävä 23 §:ssä tarkoitettu ilmoitus.

Rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies voi antaa ilmoitusvelvolliselle määräyksen pidättyä suorittamasta liiketoimia enintään viiden arkipäivän ajaksi, jos tällainen pidättyminen on tarpeen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi tai selvittämiseksi.

Rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies voi antaa ulkomaisen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen torjunnasta vastaavan viranomaisen pyynnöstä ilmoitusvelvolliselle määräyksen pidättyä suorittamasta liiketoimia enintään viiden arkipäivän ajaksi, jos tällainen pidättyminen on tarpeen rahanpesun tai terrorismin rahoituksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

Tässä pykälässä tarkoitettuihin arkipäiviin ei lasketa lauantaita.

4 luku

Eräiden toiminnanharjoittajien rekisteröitymisvelvollisuus

27 §

Maksuliike- ja valuutanvaihtotoiminnan harjoittajien rekisteröitymisvelvollisuus

Maksuliikettä ja valuutanvaihtotoimintaa harjoittavan on ennen toiminnan aloittamista rekisteröidyttävä. Rekisteröitymisvelvollisuus ei koske toimintaa, jota harjoitetaan satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti ja joka täyttää 4 §:ssä tarkoitettut edellytykset.

Rekisteröinnin edellytykset täyttävä hakija merkitään rekisteriin. Rekisteriin merkitsemisen edellytyksenä on se, että hakijaa saadun selvityksen perusteella pidetään luotettavana. Hakijaa ei pidetä luotettavana, jos hakijana oleva luonnollinen henkilö taikka hakijana olevan yhteisön tai säätiön hallituksen

tai hallintoneuvoston jäsen, toimitusjohtaja, vastuunalainen yhtiömies tai muussa näihin rinnastettavassa asemassa oleva tai tosiasiallinen edunsaaja on lainvoiman saaneella tuomiolla viimeisen viiden vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen viimeisen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton maksuliike- tai valuutanvaihtotoimintaa harjoittamaan. Hakijaa ei myöskään pidetä luotettavana, jos hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton harjoittamaan maksuliike- tai valuutanvaihtotoimintaa.

Hakemus tehdään keskusviranomaisena toimivalle Etelä-Suomen lääninhallitukselle. Hakemuksen sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

28 §

Omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoajan rekisteröitymisvelvollisuus

Omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoajan on ennen toiminnan aloittamista rekisteröidyttävä. Rekisteröitymisvelvollisuus ei koske asianajajia, tilintarkastajia eikä näiden apulaisia.

Rekisteröinnin edellytykset täyttävä hakija merkitään rekisteriin. Rekisteriin merkitsemisen edellytyksenä on se, että hakijaa saadun selvityksen perusteella pidetään luotettavana. Hakijaa ei pidetä luotettavana, jos hakijana oleva luonnollinen henkilö taikka hakijana olevan yhteisön tai säätiön hallituksen tai hallintoneuvoston jäsen, toimitusjohtaja, vastuunalainen yhtiömies tai muussa näihin rinnastettavassa asemassa oleva tai tosiasiallinen edunsaaja on lainvoiman saaneella tuomiolla viimeisen viiden vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen viimeisen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton toimimaan omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoajana. Hakijaa ei myöskään pidetä luotettavana, jos hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen so-

pimaton toimimaan omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoajana.

Hakemus tehdään keskusviranomaisena toimivalle Etelä-Suomen lääninhallitukselle. Hakemuksen sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

29 §

Maksuliike- ja valuutanvaihtorekisteri sekä yrityspalvelurekisteri

Etelä-Suomen lääninhallitus pitää rekisteriä maksuliikettä ja valuutanvaihtotoimintaa harjoittavista (*maksuliike- ja valuutanvaihtorekisteri*) sekä omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoajista (*yrityspalvelurekisteri*).

Maksuliike- ja valuutanvaihtorekisteriin ja yrityspalvelurekisteriin merkitään:

1) yksityisen elinkeinonharjoittajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika ja kansalaisuus sekä toim nimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, jossa toimintaa harjoitetaan;

2) suomalaisen oikeushenkilön toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, jossa toimintaa harjoitetaan;

3) ulkomaisen oikeushenkilön Suomessa rekisteröimän sivuliikkeen toiminimi, yritys- ja yhteisötunnus ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, jossa toimintaa harjoitetaan;

4) sivuliikkeen edustajan nimi ja henkilötunnus ja tämän puuttuessa syntymäaika ja kansalaisuus;

5) henkilöiden, joiden luotettavuus on 27 ja 28 §:n nojalla selvitetty, täydelliset nimet, henkilötunnukset tai tämän puuttuessa syntymäajat ja kansalaisuus;

6) rekisteritunnus ja rekisteröinnin päivämäärä; ja

7) rekisteristä poistamisen syy ja ajankohta. Rekisteriin merkitään myös tiedot niistä, joille on määrätty 33 §:ssä tarkoitettu kielto harjoittaa toimintaa ilman rekisteröitymistä.

Rekisteriin merkittyjen tietojen muutoksista on viipymättä ilmoitettava Etelä-Suomen lääninhallitukselle.

30 §

Rekisteristä poistaminen

Etelä-Suomen lääninhallituksen on poistettava rekisteröity maksuliike- ja valuutanvaihtorekisteristä tai yrityspalvelurekisteristä, jos rekisteröity ei enää täytä rekisteröinnin edellytyksiä tai on lopettanut toimintansa. Rekisteröidylle on ennen rekisteristä poistamista varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

5 luku

Valvonta ja tiedonsaantioikeus

31 §

Valvonta

Tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamista valvoo:

1) Rahoitustarkastus niiden ilmoitusvelvollisten osalta, jotka ovat Rahoitustarkastuksesta annetussa laissa (587/2003) tarkoitettuja Rahoitustarkastuksen valvottavia;

2) Vakuutusvalvontavirasto 2 §:n 10—13 kohdassa tarkoitettua ilmoitusvelvollista;

3) sisäasiainministeriö 2 §:n 14 kohdassa tarkoitettua rahapeliyhteisöä;

4) Ahvenanmaan maakuntahallitus 2 §:n 15 kohdassa tarkoitettua rahapeliyhteisöä;

5) Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta ja kaupakamarin tilintarkastusvaliokunnat niiden valvottavaksi tilintarkastuslaisissa säädettyä tilintarkastajaa ja tilintarkastusyhteisöä;

6) julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunta 2 §:n 18 kohdassa tarkoitettua ilmoitusvelvollista;

7) Etelä-Suomen lääninhallitus 2 §:n 20 ja 23 kohdassa tarkoitettua ilmoitusvelvollista;

8) lääninhallitus 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusvelvollista, joka ei ole Rahoitustarkastuksen valvottava, 2 §:n 16, 19, 21 ja 22 kohdassa tarkoitettua ilmoitusvelvollista sekä 2 §:n 24 kohdassa tarkoitettuja muita oikeudellisia palveluita tarjoavaa; ja

9) asianajajayhdistys 2 §:n 24 kohdassa tarkoitettuja asianajajia;

Etelä-Suomen lääninhallituksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada 1 mo-

mentin 7 kohdassa tarkoitettua ilmoitusvelvolliselta tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi tarpeelliset tiedot. Sama oikeus on lääninhallituksella 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten osalta.

Etelä-Suomen lääninhallituksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitettua sakkorekisteristä tiedot, jotka ovat tarpeen 27 ja 28 §:ssä säädetyn luotettavuuden selvittämiseksi tai 30 §:ssä tarkoitettua rekisteristä poistamista varten.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua valvovan viranomaisen, valvomaan asetetun tai säästöpankkilaisissa (1502/2001) tarkoitettua säästöpankkitarkastuksen sekä osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luotolaitoksista annetussa laissa (1504/2001) tarkoitettua osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisön tulee ilmoittaa rahanpesun selvittelykeskukselle, jos se havaitsee suorittamansa valvonnan tai muutoin tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen perusteella epäilyttävän liiketoimen taikka epäilee terrorismin rahoittamista tai sen rangaistavaa yritystä.

Maksajan tiedot -asetuksen noudattamista valvoo Etelä-Suomen lääninhallitus maksuliike- ja valuutanvaihtorekisteriin merkityn ilmoitusvelvollisen osalta ja lääninhallitus 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ilmoitusvelvollisen, joka ei ole Rahoitustarkastuksen valvottava, osalta.

32 §

Valvontaviranomaisen tarkastusoikeus

Etelä-Suomen lääninhallituksen asianomaisella virkamiehellä on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus 29 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin merkityn ilmoitusvelvollisen liike- ja varastotiloihin sekä maksajan tiedot -asetuksen noudattamisen valvomiseksi maksuliike- ja valuutanvaihtorekisteriin merkityn ilmoitusvelvollisen liike- ja varastotiloihin.

Lääninhallituksen asianomaisella virkamiehellä on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvo-

miseksi toimittaa tarkastus 2 §:n 16, 19, 21 ja 22 kohdassa tarkoitettua ilmoitusvelvollisen, 2 §:n 24 kohdassa tarkoitettua muun oikeudellisia palveluita tarjoavan sekä sellaisen 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ilmoitusvelvollisen, joka ei ole Rahoitustarkastuksen valvottava, liike- ja varastotiloihin. Lääninhallituksen asianomaisella virkamiehellä on lisäksi oikeus maksajan tiedot -asetuksen noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus sellaisen 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ilmoitusvelvollisen, joka ei ole Rahoitustarkastuksen valvottava, liike- ja varastotiloihin.

Elinkeinonharjoittajan on tarkastusta varten päästettävä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu virkamies hallinnassaan oleviin liike- ja varastotiloihin. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus tutkia elinkeinonharjoittajan kirjanpito, tietojenkäsittelyn tallenteet ja muut asiakirjat, joilla voi olla merkitystä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus vaatia suullisia selvityksiä paikalla ja tallentaa saamansa vastaukset.

Poliisiin tulee tarvittaessa pyynnöstä antaa virka-apua 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tarkastuksen toimittamiseksi siten kuin siitä erikseen säädetään.

33 §

Pakkokeinot

Jos maksuliikettä tai valuutanvaihtoa harjoittava taikka omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoava laiminlyö rekisteröitymisvelvollisuuden tai jatkaa edelleen rekisteröinnin yhteydessä kielletyn toiminnan harjoittamista taikka rekisteristä poistettuna jatkaa toimintaansa, Etelä-Suomen lääninhallitus voi kieltää tätä jatkamasta toimintaansa. Jos toimintaa harjoittava laiminlyö ilmoittaa rekisteriin merkittyjen tietojen muuttumisesta, Etelä-Suomen lääninhallitus voi kehottaa asianomaista määräajassa täyttämään velvollisuutensa.

Etelä-Suomen lääninhallitus voi asettaa tässä pykälässä tarkoitettua kiellon tai kehoituksen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamisesta ja maksettavaksi määräämisestä säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

6 luku

Erinäiset säännökset

34 §

Työntekijöiden koulutus ja suojeleminen

Ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että sen työntekijät saavat asianmukaisen koulutuksen tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen varmistamiseksi.

Ilmoitusvelvollisen tulee toteuttaa asianmukaiset ja riittävät toimenpiteet niiden työntekijöiden suojelemiseksi, jotka tekevät 23 tai 24 §:ssä tarkoitettua ilmoituksen.

Ilmoitusvelvollisella tulee lisäksi olla omaan toimintaansa soveltuvia toimintaohjeita asiakkaiden tuntemista koskevista menettelyistä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvästä selontekojä ja ilmoitusvelvollisuuden noudattamisesta.

35 §

Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät

Keskusrikospoliisissa on rahanpesun selvittelykeskus, jonka tehtävänä on:

1) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen ja selvittäminen;

2) viranomaisten välisen yhteistyön edistäminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa;

3) yhteistyö ja tietojenvaihto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä huolehtivien vieraan valtion viranomaisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa;

4) yhteistyö ilmoitusvelvollisten kanssa;

5) palautteen antaminen 23 ja 24 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten vaikutuksista;

6) tilaston pitäminen 23 ja 24 §:n nojalla saatujen ilmoitusten ja 26 §:n nojalla tehtyjen liiketoimien keskeytysten lukumäärästä.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisellä ja selvittämisellä tarkoitetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen epäilyihin liittyvien ilmoitusten vastaanottamista, tallettamista ja selvittämistä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen tutkimista, jolla rahanpesun tai terrorismin

rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu.

Keskusrikospoliisin tulee antaa vuosittain sisäasiainministeriölle rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnasta, 23 ja 24 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten ja määräysten pidättyä suorittamasta liiketoimia lukumääristä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toiminnan yleisestä edistymisestä Suomessa.

36 §

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskeva rekisteri

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä varten on rahanpesun selvittelykeskuksen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri. Rekisterinpitäjä on selvittelykeskus.

Rekisteri voi sisältää 35 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja ja saatuja sekä 37 §:n nojalla saatuja tarpeellisia tietoja ja asiakirjoja.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevaa rekisteriä saavat käyttää vain rahanpesun selvittelykeskuksen henkilöstöön kuuluvat. Tietoja saa käyttää ja luovuttaa vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Henkilöllisyyttä koskevista tiedoista saadaan tallettaa täydellinen nimi, syntymäaika, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, siviilisääty, syntymävaltio, syntymäkuunta, kotikuunta, ammatti, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto, tieto henkilön kuolemasta sekä henkilön matkustusasiakirjan tiedot.

Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rekisterin tietoihin. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

Tiedot poistetaan rekisteristä kymmenen vuoden kuluttua viimeisen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyä koskevan merkinnän tekemisestä.

Poliisin henkilörekistereistä säädetään muutoin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003).

37 §

Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa

Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä ja selvittämisessä tarvittavat tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liike- ja ammattisalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita tai taloudellista asemaa koskevien tietojen salassapidosta säädetään.

Päätöksen 1 momentissa tarkoitettujen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystön kuuluva poliisimies.

Selvittelykeskuksella on oikeus saada maksutta yksityiseltä yhteisöltä, säätiöltä ja henkilöltä selvittelykeskuksessa työskentelevän päällystön kuuluvan poliisimiehen kirjallisesta pyynnöstä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä ja selvittämisessä tarvittavat tarpeelliset tiedot yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, säästökassatarkastajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan salassapitovelvollisuuden estämättä.

Saatuja tietoja saa käyttää ja luovuttaa vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi.

38 §

Eräitä viranomaisia koskeva yleinen huolehtimisvelvoite

Tulli-, rajavartio-, vero- ja ulosottoviranomaisen sekä konkurssi-asiamiehen on huolehdittava siitä, että sen toiminnassa kiinnitetään huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen sekä tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmi tulleiden epäilyttävien liiketoimien tai terrorismin rahoittamisen epäilyn ilmoittamiseen rahanpesun selvittelykeskukselle. Tulli- ja rajavartioviranomaisen tehtävistä esitutkintaviranomaisena säädetään erikseen.

Rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystön kuuluva poliisimies voi antaa tulli- ja rajavartioviranomaiselle mää-

räyksen pidättää varat enintään viiden arkipäivän ajaksi, jos tällainen toimenpide on tarpeen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi tai selvittämiseksi. Arkipäiviin ei lasketa lauantaita.

39 §

Vahingonkorvausvelvollisuus

Ilmoitusvelvollinen on velvollinen korvaamaan taloudellisen vahingon, joka asiakkaalle on aiheutunut liiketoimen selvittämisestä, epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittamisesta taikka liiketoimen keskeyttämisestä tai liiketoimesta kieltäytymisestä vain, jos ilmoitusvelvollinen ei ole noudattanut sellaista huolellisuutta, jota häneltä olosuhteet huomioon ottaen voidaan kohtuudella vaatia.

Ilmoitusvelvollisen korvausvelvollisuudesta on muutoin voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

40 §

Tuntemisvelvollisuuden rikkominen

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 6—9 tai 17—21 §:ssä säädetyn velvollisuuden asiakkaiden tuntemiseen tai 10 §:ssä säädetyn velvollisuuden asiakkaan tuntemistietojen säilyttämiseen, on tuomittava *tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

41 §

Rekisteröintirikkomus

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) laiminlyö 27 tai 28 §:ssä säädetyn rekisteröitymisvelvollisuuden,

2) jatkaa edelleen rekisteröinnin yhteydessä kielletyn toiminnan harjoittamista, tai

3) rekisteristä poistettuna jatkaa toimintaansa,

on tuomittava *rekisteröintirikkomuksesta* sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Sitä, joka rikkoo 33 §:n nojalla määrättyä uhkasakolla tehostettua kieltoa tai kehotusta, ei voida tuomita rangaistukseen samasta teosta.

42 §

Rahanpesun ilmoitusrikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta jättää tekemättä 23 tai 24 §:n mukaisen ilmoituksen, vastoin 25 §:ssä säädettyä kieltoa paljastaa tällaisen ilmoituksen tekemisen taikka jättää täyttämättä 9 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuutensa eikä sen vuoksi havaitse 23 tai 24 §:ssä tarkoitetun ilmoitusvelvollisuutensa olemassaoloa, on tuomittava *rahanpesun ilmoitusrikkomuksesta* sakkoon.

43 §

Maksupalvelurikkomus

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo

1) maksajan tiedot -asetuksen 5—7, 11 tai 12 artiklassa taikka 13 artiklan 5 kohdan säännöksiä maksajan tietojen toimittamisessa, säilymisestä ja säilyttämisestä,

2) maksajan tiedot -asetuksen 8 artiklan säännöksiä maksajaa koskevien tietojen puutteellisuuden havaitsemisesta,

3) maksajan tiedot -asetuksen 9 tai 10 artiklan taikka 13 artiklan 2—4 kohdan säännöksiä maksajaa koskevien puutteellisten tai epätäydellisten tietojen johdosta suoritettavista toimenpiteistä taikka

4) maksajan tiedot -asetuksen 14 artiklan säännöksiä yhteistyövelvoitteista koskevia säännöksiä,

on tuomittava, jollei teko ole vähäinen tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta *maksupalvelurikkomuksesta* sakkoon.

44 §

Muutoksenhaku Etelä-Suomen lääninhallituksen tekemään päätökseen

Muutoksenhausta Etelä-Suomen lääninhallituksen tekemään päätökseen on voimassa,

mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Edellä 30 §:ssä tarkoitettua päätöstä rekisteristä poistamisesta ja 33 §:ssä tarkoitettua päätöstä toimintakiellosta on muutoksenhauusta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomainen muuta määrää.

45 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä 30 päivänä tammi-kuuta 1998 annettu laki (68/1998) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

46 §

Siirtymäsäännökset

Tätä lakia sovelletaan myös ennen tämän lain voimaantuloa alkaneeseen asiakassuhteeseen. Tällaisessa asiakassuhteessa voidaan noudattaa 2 luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia 6 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen. Ilmoitusvelvollisen on saatettava 6 §:n 2 momentissa tarkoitettut riskienhallintaa koskevat menetelmät tämän lain mukaisiksi 12 kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Joka tämän lain voimaan tullessa harjoittaa tämän lain mukaista rekisteröintiä edellyttävää toimintaa ja joka on tehnyt 27 tai 28 §:ssä tarkoitettun rekisteröintihakemuksen kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta, saa jatkaa toimintaansa ilman rekisteröintiä, kunnes rekisteröintiä koskeva asia on ratkaistu.

2.

Laki

verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta 30 päivänä joulukuuta 1999 annetun lain 18 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1108/2006, ja
lisätään 18 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1108/2006, uusi 5 kohta seuraavasti:

18 §

Verohallinnon oikeus tietojen omaloitteiseen antamiseen

Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

4) poliisille verovalvonnassa havaituista liiketoimintakieltoon määrättyyn liittyvistä seikoista, joilla saattaa olla merkitystä liiketoi-

mintakiellon noudattamisen valvonnan kannalta;

5) rahanpesun selvittelykeskukselle verovalvonnan yhteydessä havaituista epäilyttäviistä liiketoimista tai kun voidaan epäillä liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 .

3.

Laki**luottolaitostoiminnasta annetun lain 145 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luottolaitostoiminnasta 9 päivänä helmikuuta 2007 annetun lain (121/2007) 145 §
seuraavasti:

145 §

Asiakkaiden tunteminen

Luottolaitoksen ja sen konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on tunnettava asiakkaansa. Luottolaitoksen ja sen konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on lisäksi tarvittaessa tunnistettava asiakkaan todellinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.

Luottolaitoksella ja sen konsolidointiryhmään kuuluvalla rahoituslaitoksella on oltava riittävät riskienhallintajärjestelmät, joilla ne

voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä.

Asiakkaan tuntemisessa on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/) säädetään.

Rahoitustarkastus voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetuista asiakkaan tuntemisessa noudatettavista menettelytavoista ja 2 momentissa tarkoitettusta riskienhallinnasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200 .

4.

Laki**sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 69 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sijoituspalveluyrityksistä 26 päivänä lokakuuta 2007 annetun lain (922/2007) 69 § seuraavasti:

69 §

Asiakkaiden tunteminen

Sijoituspalveluyrityksen ja sen konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on tunnettava asiakkaansa. Sijoituspalveluyrityksen ja sen konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on lisäksi tarvittaessa tunnettava asiakkaan todellinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.

Sijoituspalveluyrityksellä ja sen konsolidointiryhmään kuuluvalla rahoituslaitoksella on oltava riittävät riskienhallintajärjestelmät,

joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä.

Asiakkaan tuntemisessa on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/) säädetään.

Rahoitustarkastus voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitettusta asiakkaan tuntemisesta noudatettavista menettelyta-voista ja 2 momentissa tarkoitetuista riskienhallinnasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2007.

5.

Laki**sijoitusrahastolain 144 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä tammikuuta 1999 annetun sijoitusrahastolain (48/1999) 144 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 224/2004, seuraavasti:

144 §

Rahastoyhtiön ja säilytisyhteisön on tunnettava asiakkaansa. Rahastoyhtiön ja säilytisyhteisön on lisäksi tarvittaessa tunnettava asiakkaan todellinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.

Rahastoyhtiöllä ja säilytisyhteisöllä on oltava riittävät riskienhallintajärjestelmät, joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä.

Asiakkaan tuntemisessa on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/) säädetään.

Rahoitustarkastus voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetuista asiakkaan tuntemisessa noudatettavista menettelytavoista ja 2 momentissa tarkoitettusta riskienhallinnasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200 .

6.

Laki**arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 29 b §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan arvo-osuusjärjestelmästä 17 päivänä toukokuuta 1991 annetun lain (826/1991) 29 b §, sellaisena kuin se on laissa 795/2000, seuraavasti:

29 b §

Asiakkaiden tunteminen

Tilinhoitajayhteisön, tilinhoitajayhteisön asiamiehen ja arvopaperikeskuksen sekä niiden konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on tunnettava asiakkaansa. Tilinhoitajayhteisön, tilinhoitajayhteisön asiamiehen ja arvopaperikeskuksen sekä niiden konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on lisäksi tarvittaessa tunnettava asiakkaan todellinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.

Tilinhoitajayhteisöllä, tilinhoitajayhteisön asiamiehellä ja arvopaperikeskuksella sekä

niiden konsolidointiryhmään kuuluvalla rahoituslaitoksella on oltava riittävät riskienhallintajärjestelmät, joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä.

Asiakkaan tuntemisessa on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/) säädetään.

Rahoitustarkastus voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetuista asiakkaan tuntemisessa noudatettavista menettelytavoista ja 2 momentissa tarkoitettusta riskienhallinnasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 2008

Helsingissä 28 päivänä maaliskuuta 2008

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sisäasiainministeri *Anne Holmlund*

2.

Laki**verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta 30 päivänä joulukuuta 1999 annetun lain 18 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1108/2006, ja
lisätään 18 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1108/2006, uusi 5 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

18 §

Verohallinnon oikeus tietojen oma-aloitteiseen antamiseen

Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

4) poliisille verovalvonnassa havaituista liiketoimintakieltoon määrättyyn liittyvistä seikoista, joilla saattaa olla merkitystä liiketoimintakiellon noudattamisen valvonnan kannalta.

Ehdotus

18 §

Verohallinnon oikeus tietojen oma-aloitteiseen antamiseen

Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

4) poliisille verovalvonnassa havaituista liiketoimintakieltoon määrättyyn liittyvistä seikoista, joilla saattaa olla merkitystä liiketoimintakiellon noudattamisen valvonnan kannalta;

5) *rahanpesun selvittelykeskukselle verovalvonnan yhteydessä havaituista epäilyttävistä liiketoimista tai kun voidaan epäillä liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 .

3.

Laki**luottolaitostoiminnasta annetun lain 145 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luottolaitostoiminnasta 9 päivänä helmikuuta 2007 annetun lain (121/2007) 145 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

145 §

Asiakkaiden tunnistaminen

Luottolaitoksen ja sen konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on todettava vakituisen asiakkaansa henkilöllisyys ja tunnettava asiakkaan liiketoiminnan laatu sekä perusteet palvelun käyttämiselle. Jos on todennäköistä, että asiakas toimii toisen lukuun, tunnistaminen on käytettävissä olevin keinoin ulotettava myös tähän henkilöön.

Asiakkaan tunnistamisesta on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa säädetään.

Rahoitustarkastus voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitettussa asiakkaan tunnistamisessa noudatettavista menettelytavoista.

Ehdotus

145 §

*Asiakkaiden **tunteminen***

Luottolaitoksen ja sen konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on *tunnettava asiakkaansa. Luottolaitoksen ja sen konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on lisäksi tarvittaessa tunnettava asiakkaan todellinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.*

Luottolaitoksella ja sen kondolidointiryhmään kuuluvalla rahoituslaitoksella on oltava riittävät riskienhallintajärjestelmät, joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä.

Asiakkaan *tuntemisessa* on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/) säädetään.

Rahoitustarkastus voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa *tarkoitetuista* asiakkaan *tuntemisessa* noudatettavista menettelytavoista ja 2 momentissa tarkoitettusta riskienhallinnasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200 .

4.

Laki**sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 69 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sijoituspalveluyrityksistä 26 päivänä lokakuuta 2007 annetun lain (922/2007) 69 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

69 §

69 §

Asiakkaiden tunnistaminen

*Asiakkaiden **tunteminen***

Sijoituspalveluyrityksen ja sen konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on todettava vakituisen asiakkaansa henkilöllisyys ja tunnettava asiakkaan liiketoiminnan laatu sekä perusteet palvelun käyttämiselle. Jos on todennäköistä, että asiakas toimii toisen lukuun, tunnistaminen on käytettävissä olevin keinoin ulotettava myös tähän henkilöön.

Sijoituspalveluyrityksen ja sen konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on *tunnettava asiakkaansa. Sijoituspalveluyrityksen ja sen konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on lisäksi tarvittaessa tunnettava asiakkaan todellinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.*

Asiakkaan tunnistamisesta on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (68/1998) säädetään.

Sijoituspalveluyrityksellä ja sen konsolidointiryhmään kuuluvalla rahoituslaitoksella on oltava riittävät riskienhallintajärjestelmät, joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä.

Rahoitustarkastus voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitettussa asiakkaan tunnistamisessa noudatettavista menettelytavoista.

Asiakkaan *tuntemisessa* on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/) säädetään.

Rahoitustarkastus voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa *tarkoitetuista* asiakkaan *tuntemisessa* noudatettavista menettelytavoista ja 2 momentissa tarkoitettusta riskienhallinnasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

5.

Laki**sijoitusrahastolain 144 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä tammikuuta 1999 annetun sijoitusrahastolain (48/1999) 144 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 224/2004, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

144 §

Rahastoyhtiön ja säilytisyhteisön on todettava rahasto-osuudenomistajan tai sellaiseksi aikovan henkilöllisyys ja tämän liiketoiminnan laatu sekä perusteet sijoitusrahastosijoittamiselle. Jos on todennäköistä, että rahasto-osuudenomistaja tai sellaiseksi aikova toimii toisen lukuun, tunnistaminen on käytettävissä olevin keinoin ulotettava myös tähän henkilöön, yhteisöön tai säätiöön taikka niihin rinnastettavaan ulkomaiseen yksityis- tai oikeushenkilöön.

Rahasto-osuudenomistajan ja sellaiseksi aikovan tunnistamisesta on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (68/1998) säädetään.

Rahoitustarkastus voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitettussa rahasto-osuudenomistajan ja sellaiseksi aikovan tunnistamisessa noudatettavista menettelytavoista.

Rahastoyhtiön asiakkaan tunnistamiseen 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua toimintaa harjoitettaessa sovelletaan, mitä sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 69 §:ssä säädetään.

Ehdotus

144 §

Rahastoyhtiön ja säilytisyhteisön on tunnettava asiakkaansa. Rahastoyhtiön ja säilytisyhteisön on lisäksi tarvittaessa tunnettava asiakkaan todellinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.

Rahastoyhtiöllä ja säilytisyhteisöllä on oltava riittävät riskienhallintajärjestelmät, joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä.

Asiakkaan tuntemisessa on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/) säädetään.

Rahoitustarkastus voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetuista asiakkaan tuntemisessa noudatettavista menettelytavoista ja 2 momentissa tarkoitettusta riskienhallinnasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200 .

6.

Laki**arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 29 b §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan arvo-osuusjärjestelmästä 17 päivänä toukokuuta 1991 annetun lain (826/1991) 29 b §, sellaisena kuin se on laissa 795/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

29 b §

29 b §

Asiakkaiden tunnistaminen

*Asiakkaiden **tunteminen***

Tilinhoitajayhteisön, tilinhoitajayhteisön asiamiehen ja arvopaperikeskuksen sekä niiden konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on todettava vakituisen asiakkaansa henkilöllisyys ja tunnettava asiakkaan liiketoiminnan laatu sekä perusteet palvelun käyttämiselle. Jos on todennäköistä, että asiakas toimii toisen lukuun, tunnistaminen on käytettävissä olevin keinoin ulotettava myös tähän henkilöön.

Tilinhoitajayhteisön, tilinhoitajayhteisön asiamiehen ja arvopaperikeskuksen sekä niiden konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on *tunnettava* asiakkaansa. *Tilinhoitajayhteisön, tilinhoitajayhteisön asiamiehen ja arvopaperikeskuksen sekä niiden konsolidointiryhmään kuuluvan rahoituslaitoksen on lisäksi tarvittaessa tunnettava asiakkaan todellinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.*

Tilinhoitajayhteisöllä, tilinhoitajayhteisön asiamiehellä ja arvopaperikeskuksella sekä niiden konsolidointiryhmään kuuluvalla rahoituslaitoksella on oltava riittävät riskienhallintajärjestelmät, joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä.

Asiakkaan tunnistamisesta on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (68/1998) säädetään.

Asiakkaan *tuntemisessa* on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/) säädetään.

Rahoitustarkastus voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitettussa asiakkaan tunnistamisessa noudatettavista menettelyta-voista.

Rahoitustarkastus voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa *tarkoitetuista* asiakkaan *tuntemisessa* noudatettavista menettelyta-voista ja 2 momentissa tarkoitettusta riskienhallinnasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
200